

§ 12 MILJØGODKENDELSE
af skrabeægsproduktion
Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev

06.01.2011
Haderslev Kommune
Natur og Landbrug
Rådhuscentret 7
6500 Vojens

Registreringsblad

Titel:	§ 12 miljøgodkendelse af skrabeægproduktion, Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev
Dato for ikrafttrædelse:	06.01.2011
Bedriftens navn:	Barkholt
CVR-nr:	76420718
CHR-nr:	16587
Ejendomsnummer:	5100005736
Matr. nr.	matr. nr. 785, 788, 787, 784, 1, 789, 786, 791, 792, 790, 64, 107, 282 Hejsager, Halk.
Adresse:	Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev
Bedrifts ejer og Ansøger:	Nis Jørn Diederichsen, Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev, tlf. 74571212/ 20872121, d.barkholt@post.tele.dk
Konsulent:	Niels Provstgård, landscentret, Udkjærvej 15, 8200 Skejby, tlf. 97 12 49 11/21717780, e-mail: nep@lr.dk
Tilsynsmyndighed:	Haderslev Kommune
Rådgiver:	Orbicon Leif Hansen, Henriette Fries, KS Lotte Weesgaard
Kontrolleret af:	Bjarne Hansen

Ikke-teknisk resumé

Nis Jørn Diederichsen har søgt Haderslev Kommune om tilladelse til udvidelse af den eksisterende produktion på bedriften, Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev.

Ansøgningen vedrører udvidelse af produktionen fra 40.731 årshøner (245,37 DE) og 5 heste svarende til 247,09 dyreenheder til en produktion 82.050 årshøner og 13 heste, svarende til 498,76 dyreenheder. Udvidelsen foregår i eksisterende bygninger. Der opføres ved udvidelsen et nyt gødningshus samt udskiftning af det eksisterende staldinventar. De eksisterende driftsbygninger ved stuehuset vil blive renoveret/ny bygget.

Der er til ejendommen et areal på 195,8 ha ejet/forpagtet udbringningsareal, samt en aftale med afsætning af 225 DE.

Ammoniakkraft er opfyldt, fosforkrav og kvælstofkrav er opfyldt, beliggenheden overholder alle geneafstande med hensyn til lugt. For at overholde disse krav, vil der i fremtiden ske hyppig udmugning samt optimering af foderet. Desuden etableres ekstra efterafgrøder i sædskiftet.

Ejendommen er beliggende ca. 475 m syd for samlet bebyggelse, Hejsager og ca. 920 meter fra sommerhusområdet, Hejsager Strand.

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger, meddeler Haderslev Kommune en § 12 godkendelse til ejendommen på en række anførte vilkår.

Godkendelsen meddeles på betingelse af at ejendommen Hejsager Strandvej 71 med matrikel nr. 1, Hejsager, Halk sammenmatrikuleres med gødningshuset beliggende på Hejsager Strandvej 71, matrikel 107, Hejsager, Halk. Udvidelse til dyrehold > 243,09 DE må først ske, når lovgrundlag for dette er til stede.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	5
Meddelelse om godkendelse	7
Klagevejledning og offentliggørelse	8
Generelle vilkår.....	11
Drift og indretning.....	11
Årsproduktion.....	12
Vilkår for anlæg	13
Staldinventar- og drift.....	13
Ammoniakreducerende miljøteknolog i – anlæg.....	13
Fodring.....	13
Lugt.....	14
Gødnings-opbevaring.....	15
Gødningshåndtering.....	15
Transport.....	16
Spildevand m.v.....	16
Uheld og driftsforstyrrelser.....	16
Støj.....	17
Skadedyr.....	18
Støv.....	18
Lys.....	18
Oplag af olie og kemikalier.....	18
Affald.....	19
Vilkår for udspretningsarealer	19
Udbringning.....	19
Vilkår for miljøreddegørelser	21
Haderslev Kommunes samlede vurdering	22
Undersøgte alternativer.....	23
Påvirkning af omgivelserne.....	23
Varetagelse af hensyn til landskab.....	24
Naboer – placering,- lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.....	25
BAT – bedste tilgængelige teknik.....	28
Uheld og driftsforstyrrelser.....	31
Jord.....	31
Grundvand.....	31
Overfladevand.....	32
Natur.....	40
Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter.....	46
Miljøteknisk beskrivelse	50
Oplysninger om ansøger og ejerforhold.....	50
Oplysninger om ejendommens placering.....	52
Landskabelige hensyn.....	53
Husdyrgødning.....	54
Harmoniregler.....	56
Bedriftens indretning og drift.....	56
Foder.....	59
Ressourceforbrug.....	60
Transport.....	62
Støj/støv/lugt.....	63
Skadedyr.....	64
Affald.....	64
Farligt affald samt olie og kemikalier.....	65
Døde dyr.....	66
Spildevand.....	66
Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom	67
Bilag 2: Staldopbygning og BAT	70
Bilag 3: Transportveje	71
Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer incl. nummer	72
Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr.	75
Bilag 6: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder	76
Bilag 7: Nitratklasser	77
Bilag 8: Fosforklasser	78
Bilag 9: § 3 natur og Natura 2000 ved ejendommen	79
Bilag 10: § 3 ved arealer og beskyttet dige	80
Bilag 11: Ejendom og landskab	81

Bilag 13: Forudsætninger for type 2 korrektioner	82
Bilag 14: Notat fra Landbrug og fødevarer omkring lugtemission:.....	83
Bilag 15: Undersøgelse af lugt og ammoniakemission	84
Bilag 16: Natura2000 område "Lillebælt" (N112)	93
Bilag 17: Vilkår om beplantning	99

Indledning

Nis Jørn Diederichsen har ansøgt om en § 12 godkendelse jf. husdyrloven¹ af bedriften beliggende på adressen, Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev.

Der ansøges om en driftmæssig udvidelse af eksisterende besætning fra nuværende dyrehold svarende til 247,09 DE bestående af 40.731 årshøner og 5 heste til et dyrehold svarende til 498,76 DE bestående af 82.050 årshøner og 13 heste.

Miljøgodkendelsen udarbejdes af Haderslev Kommune med bistand fra Orbicon|Leif Hansen.

Bedriften er tidligere miljøgodkendt af Haderslev Kommune med miljøgodkendelse af 27. November 2006 efter miljøbeskyttelseslovens kap. 5 til 243 DE svarende til 48.800 stipladser, for fortsat drift af eksisterende skrabeægsproduktion. Denne produktion er udgangspunktet for nudriften for ansøgningen på Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev

Den ansøgte udvidelse foretages i eksisterende bygninger. Der skal bygges nyt lukket gødningshus til husdyrgødningen i stedet for markstakke.

Det nye gødningshus der skal etableres på Hejsager Strandvej 71 er beliggende på skelgrænsen mellem matrikel nr. 1, Hejsager, Halk og Hejsager Strandvej 71, matrikel 107, Hejsager, Halk. **For at udnytte godkendelsen skal de to matrikler, matrikel nr. 1, Hejsager, Halk og Hejsager Strandvej 71, matrikel 107, Hejsager, Halk, sammenmatrikuleres. Den fremtidige sammatrikulerede ejendom skal videreføres som Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev med ejendomsnummer 5100005736.**

I forhold til den tidligere miljøgodkendelse er forudsætningerne for de miljømæssige vurderinger ændret, idet der ikke er identitet mellem det hidtil godkendte anlæg og det ansøgte projekt og den eksisterende produktion kan ikke adskilles fra den ansøgte udvidelse/ændring. Miljøgodkendelse meddelt den 27. November 2006 erstattes derfor ved meddelelse af denne nye godkendelse. Denne nye miljøgodkendelse træder i kraft den dato den meddeles.

Læsevejledning

Godkendelsen er opbygget, så vilkår står først sammen med bemærkninger og begrundelser for vilkårene. Derefter følger Haderslev Kommunes samlede vurdering samt en miljøtek-

nisk beskrivelse af det ansøgte projekt og endelig følger relevante bilag.

Den miljøtekniske vurdering er kommunens redegørelse for, og vurdering af, om forudsætningerne for at meddele miljøgodkendelsen er opfyldt, dvs. at godkendelsen er ledsaget af sådanne vilkår, at risikoen for forurening eller ikke-uvæsentlige gener for omgivelserne begrænses. Den miljøtekniske beskrivelse er fra den fremsendte ansøgning herunder fremsendte supplerende oplysninger.

Sagens bilag

Følgende oplysninger er indgået i behandling af sagen:

- Ansøgning skema nr. 11099 af 25-02-2009 version 10 (genindsendt 25-10-2010), med bilag.
- Supplerende oplysninger af 2-6-2010 (opbevaringskapacitet), 26-7-2010 (svar på opklarende spørgsmål, situationkort) og 26-8-2010 (NH3 dep. beregning)

Lovgrundlag

Ansøgningen er behandlet i henhold til reglerne i Husdyrloven med tilhørende Bekendtgørelse², samt Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Derudover er der foretaget en vurdering af ansøgningen jf. reglerne i Habitatbekendtgørelsen³. Jf. denne skal kommunen, før der træffes afgørelse til et husdyrbrug, foretage en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Internationalt Naturbeskyttelsesområde væsentligt.

For § 12 stk. 2

Da der er tale om anlæg til husdyrproduktion for mere 250 dyreenheder skal ansøgningsmateriale i henhold til Husdyrloven § 55 offentliggøres således, at offentligheden får lejlighed til at se materialet og udtale sig herom. Bedriften er omfattet af § 12 stk. 2.

Ansøgningsmateriale er offentliggjort den 14. Juli 2010 i Budsikken. Der indkom en bemærkning fra Martin Refslund Hansen ejer af Hejsager Strandvej 76 og Barkholt 20, 6100 Haderslev. Bemærkningen indeholde naboens bekymring om øgede lugtgener, øgede støjgener omkring den gastætte siloer samt bekymring omkring gødningshuset placering. Produktionen tager udgangspunkt i Miljøstyrelsens BAT-blad "Gødningsbånd og hyppig udmugning" samt en forholdsregning hvor gødningsfordeling er 75 % fast gødning og 25 % dybstrøelse. Denne gødningsfordelingen giver en ammoniak reduktion på 33 %. Der er stillet vilkår om

² Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 294 af 31/3/2009

³ Bekendtgørelse nr 408 af 01/05/2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

¹ Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (lbk. nr. 1486 af 4/12/2009)

at der skal ske udmugning minimum 3 gang ugentlig. Lugtgene til nabo, samlet bebyggelse og byzone er overholdt og lugtgene afstanden reduceres med det ansøgte projekt, der er dog stillet vilkår om at tilsynsmyndigheden kan kræve lugtmåling. Da ejendommen ligger i kystnærhedszone, er det vigtigt at landbrugsbyggeriet holdes samlet, så de landskabelige interesser varetages. For at mindske generne, er der stillet vilkår om etablering af et beplantningsbælte mod Barkholt 20.

Udkast til miljøgodkendelse har været i høring fra den 8 november 2010 til den 21. december 2010. Udkastet har været fremsendt til ejer samt parter, som kommunen har udpeget på baggrund af kriteriet "enhver med væsentlig individuel interesse". Der indkom ingen bemærkninger i den forbindelse.

Husdyrlovens beskyttelsesniveau, afskæringskriterier

Godkendelsen er vurderet i henhold til Husdyrlovens og Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveauer, afskæringskriterier samt i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen⁴, Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug samt Habitatbekendtgørelsen⁵.

Husdyrloven beskriver 4 beskyttelsesniveauer eller afskæringskriterier, nemlig:

1. Ammoniak

- Det generelle ammoniakkrav
- Det individuelle ammoniakkrav - Maksimal merbelastning af særlige naturområder (§ 7)

Det generelle ammoniakkrav er opfyldt ved anvendelse af foderkorrektions samt hyppig udmugning. Det individuelle ammoniakkrav er overholdt, da merbelastningen er på 0,00 kg N/ha til det nærmeste § 7.

2. Lugt

- Nabo
- Samlet bebyggelse
- Byzone/sommerhusområde.

Lugtkravene er overholdt. Nærmeste nabo (uden landbrugs pligt) er Dalgårdsvej 27 hvor lugtgeneafstanden er beregnet til 115 m og den faktiske afstand er beregnet til 165, mens afstanden til samlet bebyggelse, Hejsager (start ved Dalgårdsvej 8) er 455 m og luggeneafstanden er beregnet til 215 m. Den/det nærmeste byzone/sommerhusområde, Hejsager Strand er beliggende ca. 1.300 m og lugt beregninger viser en geneafstand på 303 m.

3. Fosfor

- Natura 2000 områder overbelastet med fosfor
- Lavbund
- Lerjord

Udbringningsarealerne ligger hhv i P-klasse 0,1,2,3 dvs. at der for en del arealer er restriktioner udover harmonikravet. Jf. fosforberegningerne i ansøgningsstyret er fosforkravet overholdt.

4. Nitrat

- Overfladevand (nitratklasser 1-3)
- Grundvand (nitratfølsomme indvindingsområder)

Arealer er beliggende i nitratklasse 0,1 og 3. Kravet til nitrat i forhold til overfladevand er overholdt ved nedsat dyretryk, ekstra efterafgrøder. Et enkelt areal er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder, og der er beregnet udvaskning af nitrat til grundvand ved dette areal.

⁴ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med senere ændringer

⁵ Bekendtgørelse nr. 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 1. maj 2007.

Meddelelse om godkendelse

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger meddeler Haderslev Kommune hermed godkendelse til ovennævnte bedrift på nedenstående vilkår. Det er Haderslev Kommunes samlede vurdering, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, **ikke** vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Godkendelsen gælder kun for det ansøgte. Der må **ikke** ske udvidelse eller ændring i dyreholdet, herunder stalde, gødningsopbevaringsanlæg, udspretningsareal og lignende, før ændringen er anmeldt til og godkendt af tilsynsmyndigheden.

Godkendelsen omfatter udelukkende ejendommens erhvervsdel og forholdet til husdyrbrugslovgivningen. Godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (f.eks. Byggeloven, Planloven, m.v. samt afledning af spildevand og overfladevand efter Miljøloven) skal søges separat og der skal bl.a. indhentes byggemeddelelse inden evt. byggeri må igangsættes.

Bedriften skal til enhver tid leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser – også selvom disse regler eventuelt måtte være skærpede i forhold til denne godkendelse.

Hvis den meddelte miljøgodkendelse ikke har været udnyttet, helt eller delvist, i 3 på hinanden følgende år, betragtes det som kontinuitetsbrud. Så bortfalder den del af godkendelsen, der ikke har været udnyttet de seneste 3 år, med mindre andet fremgår af miljøgodkendelsen. Det er ikke hensigten, at fravigelser, der skyldes naturlige produktionsudsving, betragtes som kontinuitetsbrud.

Godkendelsen skal, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2018.

Klagevejledning og offentliggørelse

Afgørelsen, der alene vedrører forholdene i henhold til Husdyrloven, kan inden 4 uger efter afgørelsens annoncering, dvs. inden den 09.02.2011, påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klageberettiget er ansøger, klageberettigede myndigheder og organisationer og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagen jf. Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug § 84-87. Godkendelsen er offentliggjort ved annonce i Budstikken den 12.01.2011.

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug kapitel 7.

Eventuel klage stiles til Natur- og Miljøklagenævnet, Rentemestervej 8, 2400 København NV, men indsendes skriftligt til Haderslev Kommune, Rådhuscentret 7, 6500 Vojens eller pr. mail til teknikmiljoe@haderslev.dk, som videresender klagen med sagens akter. Haderslev Kommune skal have klagen senest den 09.02.2011 indenfor rådhusets kontortid.

En eventuel klage har ikke opsættende virkning, medmindre Natur- og Miljøklagenævnet bestemmer andet, hvorfor godkendelsen på eget ansvar kan udnyttes, før klagefristen er udløbet i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 1. hvilket er i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 3.

Såfremt afgørelsen påklages, vil dette blive meddelt ansøger.

Denne afgørelse kan endvidere indbringes for domstolene, jf. Husdyrlovens § 90. En eventuel sag skal være anlagt inden 6 måneder efter annonceringen.

Med venlig hilsen

Bjarne Hansen
Miljøsagsbehandler

Denne afgørelse sendes til:

Pr post:

- Landmand, Nis Jørn Diederichsen, Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev

Forpagtning

- Helge Bjerre, Ørbyhage 54, 6100 Haderslev
- Fritz Magaard, Hjärnegatan 5, 1, 112 29 Stockholm, Sverige
- Bjarne og Lieane Jensen, Hejsager Næsvej 115, 6100 Haderslev

Aftaler arealer:

- Asmus Fromm-Christensen, Ultangvej 26, 6100 Haderslev

Naboer: (konsekvensradius: 294 m)

Marten Refslund Hansen, Barkholt 20, 6100 Haderslev (Ejer også Hejsager Strandvej 76, 6100 Haderslev)
Nis L. Skau og Mimma M. Curcio, Dalgårdsvej 14, 6100 Haderslev
Claus Kragh, Dalsgårdsvej 27, 6100 Haderslev
Niels Henrik og Birgitte Kjær Suurballe, Dalgårdsvej 34, 6100 Haderslev (Ejer også Dalgårdsvej 34A+B, 6100 Haderslev)
John Eigil og Karin Palmlad, Dalgårdsvej 37, 6100 Haderslev
Laue Fromm-Christiansen Skau, Grarupvej 63, 6100 Haderslev (Ejer også Dalgårdsvej 14, 6100 Haderslev)
Cathrine Kolmos, Ved Krotoften 5, 6720 Fanø (Ejer også Dalgårdsvej 35, 6100 Haderslev)
Jan Lind, Hejsager Strandvej 76, 6100 Haderslev

Ejes af ansøger, ligger i konsekvensradius på 413 m:

- Barkholt 21, 6100 Haderslev
- Dalgårdsvej 39, 6100 Haderslev

Pr e-mail med vedhæftet fil:

- Landmands konsulent, Niels Provstgård, Udkjærsvej 15, 8200 Skejby
e-mail: nep@lr.dk
- Miljøministeriet, Miljøcenter Ribe, Sorsigvej 35, 6760 Ribe
e-mail: post@rib.mim.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København
e-mail: dn@dn.dk
- Det Økologiske råd, Blegdamsvej 4B, 2200 København N
e-mail: husdyr@ecocouncil.dk
- DOF, Vesterbrogade 140, 1620 København V.
e-mail: natur@dof.dk

Pr e-mail med link til kommunens hjemmeside

- Embedslægerne i Region Syddanmark, Sorsigvej 35, 6760 Ribe
e-mail: syd@sst.dk
- Danmarks Fiskeriforening, Nordensvej 3, 7000 Fredericia
e-mail: mail@dkfisk.dk
- Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, Wormstrupvej 2, 7540 Haderup
e-mail: nb@ferskvandsfiskeriforeningen.dk
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
e-mail: ae@aeraadet.dk
- Forbrugerrådet, Fiolstræde 17, Postboks 12188, 1017 København K.
e-mail: fbr@fbr.dk
- Lokalafd. Danmarks Naturfredningsforening Haderslev, Bent Karlsson, Højgårdsvej 9, Brøndlund, 6500 Vojens
e-mail: bent.karlsson@mail.dk

- Lokalfd. Danmarks Sportsfiskerforbund, Tom Donbæk, Vestergade 25, 6510 Gram
e-mail: td@ledon.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, Worsaaesgade 1, 7100 Vejle
e-mail: post@sportsfiskerforbundet.dk
- DOF Sønderjylland v/ Jørn V. Sørensen, Kongevej 64, 6100 Haderslev
e-mail: haderslev@dof.dk

Generelle vilkår

Drift og indretning

1. Godkendelsen omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev, herunder samtlige arealer inkl. udspretningsarealer, der er tilknyttet husdyrproduktionen vedrørende CVR nr. 76420718 og CHR nr. 16587
2. Miljøgodkendelsen træder i kraft den dato den meddeles. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis ikke andet er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen træder i kraft. Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke påbegyndt indenfor 2 år, og hvis den ikke er udnyttet indenfor 4 år efter godkendelsens meddelelse.
3. Bedriften skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne godkendelse, samt med de ændringer der eventuelt måtte fremgå af godkendelsens vilkår.
4. De nye bygninger (gødningshus, hestestald og lade) skal etableres som angivet på bilag 1
5. Gødningshuset skal opføres i afdæmpede farver og i ikke reflekterende materiale og matche de farver og materialer det eksisterende byggeri har.
6. Eksisterende beplantning langs Hejsager Strandvej på matrikel nr. 1. Hejsager, Halk, skal bevares og vedligeholdelse. (markeringerne på bilag 17)
7. Der skal etableres nyt beplantningsbælte på matrikel 107 Hejsager, Halk mod matrikel nr. 849 og 123, Hejsager Strandvej. (jf. markeringerne på bilag 17).
8. Beplantningsplan skal indsendes til kommunen senest 6. mdr. efter godkendelsens meddelelse. Beplantning skal udføres førstkommande plantesæson efter kommunens accept af planen.
9. Den der er ansvarlig for driften skal underrette kommunen før landbruget foretager følgende:
  - Ejerskifte af virksomhed
  - Hel eller delvis udskiftning af driftsherre
  - Indstilling af driften for en længere periode, men dog mindre end 3 år.
10. Der skal til enhver tid forefindes et eksemplar af miljøgodkendelsen på ejendommen. Den ansvarlige for driften og de øvrige ansatte skal være bekendt med relevante vilkår.
11. Ved bedriftens ophør, skal der udføres følgende forureningsbegrænsende foranstaltninger:
  - Alle anlæg skal tømmes og rengøres for husdyrgødning, der bortskaffes efter gældende regler.
  - Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald m.v. skal bortskaffes i henhold til affaldsregulativerne.
  - Gødningshus der ikke længere anvendes, skal rengøres.

Miljøteknisk vurdering

- Drift og indretning

Det forudsættes at bedriften indrettes og drives i overensstemmelse med det i sagen forelagte. Oversigt over indretning fremgår af bilag 1 og arealoversigt over udbringningsarealer fremgår af bilag 4.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 4 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og at der er indsat et dyrehold, svarende til den ansøgte produktion. Hvis projektet ikke igangsættes indenfor 2 år efter meddelelse om godkendelse, er det en naturlig følge af vilkår 2, at godkendelsen bortfalder. Hvis projektet derimod iværksættes (et dyrehold på mere end 247,09 DE eller ombygning af stalde og nyt gødningshus) betragtes projektet som iværksat, og vilkårene træder i kraft.

Den nordlige del af ejendommen Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev ligger indenfor et område der er udpeget som uforstyrrende landskaber. Det nye gødningshus og pakrummet vil blive etableret i tilknytning af eksisterende staldanlæg, og opført i samme materiale valg som eksisterende byggeri. Haderslev Kommune vurderer, at der er tale om et værdifuldt landskab, og at ejendommens driftsbygninger kan ses fra de rekreative strandarealer mellem sommerhusbebyggelse og Noret. Med placeringen af gødningshuset øst for eksisterende staldanlæg, vurderer Haderslev Kommune at den eksisterende beplantning ved stuehuset er tilstrækkelig til afskærmning samt at placeringen vil ligge bag en bakketop, set fra Hejsager. For at skjærme mod indsigten fra syd og øst, stiller Haderslev Kommune vilkår om, at der skal etableres et beplantningsbælte op mod matrikel 849 og 123, Hejsager, Halk samt at eksisterende hegn bevares. Samlet vurderer Haderslev kommune, at de nye bygninger falder visuelt sammen med de øvrige driftsbygninger og det vurderes at fremstå som en driftsmæssig enhed. Det vurderes endvidere, at det ansøgte ikke vil forringe de landskabelige, naturmæssige eller kulturhistoriske værdier med de stillede vilkår.

Det nye gødningshus overholder ikke gældende afstandskrav til skel ved matrikel 107 Hejsager, Halk. Haderslev Kommune stiller som forudsætning, for udnyttelse af godkendelsen, at matriklerne, matrikel nr. 1, Hejsager, Halk og matrikel 107, Hejsager, Halk sammenmatrikuleres under ejendommen Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev.

Det er Haderslev Kommunes vurdering, at de stillede vilkår ved bedriftens ophør, er tilstrækkelige i forhold til at undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende miljø-

mæssig stand herunder hensyn til varetagelse af landskabelige hensyn.

Et opstillet halmfyrr mellem staldanlægget og maskinlade er den eneste biaktivitet tilknyttet bedriften på Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev. Dette er et godkendt anlæg. Desuden er der et ægpakkeri, dette er ikke en godkendelsespligtig biaktivitet.

Årsproduktion

12. Bedriften tillades drevet med en årsproduktion på maksimalt :
  - 82.050 årshøner (90.000 stipladser)
  - 13 heste (13 stipladser)svarende til i alt 498,76 DE
13. Dyreholdet på ejendommen skal placeres i stalde og stipladser som angivet i bilag 2.
14. Det maksimalt tilladte antal dyr i ovennævnte dyre kategorier på stald af gangen er 90.013 (stipladser) fordelt som ovenstående.
15. Der skal foreligge skriftlige aftaler for afsætning af husdyrgødning til de ansøgte aftaler jf. vilkår nr. 853. Årsproduktionen må ikke overstige 271,89 DE før de skriftlige aftaler foreligger. I takt med, at der forefindes skriftlige aftaler om afsætning af husdyrgødning til de ansøgte aftalearealer, må årsproduktionen stige, svarende til hvad der kan afsættes til disse arealer. Årsproduktionen må dog ikke overstige, niveauet angivet i ovenstående vilkår.
16. Almindelige sæsonudsving samt tilpasninger pga. sanering og lignende accepteres, det samme gør dyreholdets størrelse som følge af tilpasninger pga. ændrede vægtintervaller (maksimal afvigelse +/- 5 %) så længe både det maksimale antal DE og geneafstanden for lugt ikke forøges.
17. Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden således:
  - Når besætningen er nået op på maksimal tilladelig produktion svarende til 498,76 DE,
  - Besætningens/produktionens størrelse den 06/01-14
18. I forbindelse med afholdelse af de regelmæssige tilsyn effektivitetskontrollen og opgørelser fra CHR, dækkende de sidste 3 års produktion, ligge til rådighed for tilsynsmyndigheden

- Årsproduktion

De angivne dyreenheder (DE) er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelses⁶ definitioner. Til kontrol af årsproduktion stilles vilkår om fremvisning af effektivitetskontrollen og opgørelse fra CHR registeret ved tilsyn.

Der er i ansøgningen tilstrækkeligt antal af aftalearealer, men der er ikke krav om, at disse aftaler er skriftlige før de udnyttes. Der er derfor stillet vilkår om, at produktionen ikke må udvides til det maksimalt godkendte, før der foreligger egentlige skriftlige aftaler om afsætning af husdyrgødning til de aftalearealer der er indeholdt i denne godkendelse, idet aftalearealerne er en forudsætning for udnyttelse af godkendelsen til maksimalt dyrehold. Bortfalder den ansøgte aftale må dyreholdet derfor ikke udvides udover det antal DE der kan udbringes på egne arealer, før der jf. Husdyrloven er ansøgt og modtaget accept fra kommunen om anvendelse af en anden aftale istedet.

Det vurderes, at der med rimelighed (+/- 5%) kan reguleres i antal producerede årshøns, idet en normal skrabeægsproduktion kræver en vis fleksibilitet med hensyn til vægt. Denne fleksibilitet forekomme ved skift af hønerne i minimum en stald, og maksimalt i alle tre stalde. Når der normalt anvendes en produktionsperiode på 60 uger, med en tomgangsperiode på 2 uger, vil hver stald stå tom i 2/60 uger svarende til 3 % af tiden. Hvis der sker en mindre forskydning i rotationen mellem stalddene, så der ikke er 20 uger mellem holdskiftene med f.eks 16 uger, 24 uger og 20 uger, vil der kunne forekomme år med fuld belægning.

Det er forudsat at produktionen kan reguleres med +/-5 %, at det samlede antal DE (gældende definition) og at geneafstanden for lugt ikke forøges, da dette kræver godkendelse. Antallet af DE beregnes efter den til enhver tid gældende definition. Ligeledes må antallet af antal stipladser ikke overskrides.

Jævnfør vilkår 2 bortfalder godkendelsen, hvis udvidelsen ikke er påbegyndt inden for 2 år fra meddelelse om godkendelse. Desuden er det en forudsætning, at der 4 år efter meddelelse om godkendelse er indsat et dyrehold svarende til det ansøgte. Såfremt der 4 år efter meddelelse om godkendelse er indsat et

⁶ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med ændringer

dyrehold på mindre end 498,76 DE, vil det være dyreholdet på det pågældende tidspunkt, som er afgørende for det fremtidige maksimale dyrehold. Der er vilkår om egenkontrol, som har til hensigt at sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode.

Vilkår for anlæg

Staldinventar- og drift

19. Ventilationsanlæg skal udføres således, at der ikke opstår væsentlige lugt- eller støjgener. Staldventilatorer skal renholdes og justeres jævnlige efter producentens anvisninger.
20. Bedriften skal, i forbindelse med de regelmæssige tilsyn, redegøre for hvad der er indført af renere teknologi siden sidst samt i hvilket omfang der er sket substitution af råvarer og hjælpestoffer til mindre miljøbelastende råvarer og hjælpestoffer.

Miljøteknisk vurdering

- Staldinventar- og drift

Fjerkræstaldene 1, 2 og 3 er forsynet med frekvensstyret undertryksventilation med loftventiler og afkast i tagskorstene og er fuldautomatisk reguleret. Staldene er endvidere forsynet med en sikkerhedsventilation i form af gavventilatorer. Ventilationssystemet renoveres i forbindelse med udvidelsen og der indsættes flere tagventiler, således der bliver en ventilationskapacitet på 5 m³ pr time pr høne. Om vinteren vil ventilationsbehovet være under 10 % heraf. I tomgangsperioden ventileres ikke. Ventilationsbehovet er hovedsageligt styret af udendørstemperaturen. I fremtidige produktion vil varmen til konsumægsproduktionen, komme fra halmfyret.

Kravet om vedligeholdelse af ventilationen har til formål at forebygge unødige støj- og lugtgener samt sikre, at ventilationen altid er optimal.

Ammoniakreducerende miljøteknologi i – anlæg

21. Staldanlæggende skal være indrettet med gødningsbånd.
22. Der skal ske udmugning minimum 3 gange om ugen i stald 1, 2 og 3.
23. Der skal føres logbog over driftstop og varighed på udmugningsanlægget.
24. Staldanlægget skal minimum rengøres mellem hvert hold høns.

- Ammoniakreducerende miljøteknologi

Jf. bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug af 31/3-2009 er kravet til ammoniakreduktion ved fjerkræ bibeholdt til 15 % reduktion. Ammoniak tabet fra stald og lager opfyldes ved at indretning af voliere med gødningsbånd, anvendelse af foderkorrektion samt øge udmugningshyppigheden til minimum 3 dage om ugen.

I staldanlægget vil der blive indført etageanlæg med bånd, hvor der sker udmugning minimum 3 gange ugentlig af den faste gødning hvilket har en ammoniakreducerende effekt på 33 %.

For at mindske ammoniak udledningen, stiller Haderslev Kommune vilkår om der at der skal ske rengøring mellem hvert hold høns.

Fodring

25. Der skal i fodringen af dyrene benyttes fase fodring.
26. For at forbedre foderudnyttelsen af fosfor skal der tilsættes fytase til alt foder efter vejledende værdier og mængden af fosfor i foderet skal tilsvarende sænkes efter anvisning fra foderproducenten.
27. Som dokumentation for den løbende optimering og tilpas-

-Fodring

Når det gælder fjerkræproduktion mht. fodertechnologier angiver BREF- dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT er der derfor sat krav til dette. Bedriften producere dele af fodret selv, stiller Haderslev Kommune vilkår til krav om foderanalyse samt fodereffektivitet, så foderets sammensætning og

ning af foderblandingerne i besætningen, den flerfasede fodringsstrategi, skal ejendommens blanderecepter, foderdeklarerationer opbevares i en logbog.

28. Logbogen skal indeholde tydelig datomærkning, hvilket vægtinterval den pågældende blanding er anvendt til, dokumentation for fytasetilsætningen samt en påtegning af hvem der har optimeret blandingen.
29. Logbogen skal på tilsynsbesøg kunne forevises for en periode svarende til perioden siden sidste kommunale tilsyn.
30. Der skal foretages foderanalyser af eget produceret foder, og udarbejdes foderplan.
31. Type 2 korrektion for skrabeenheds for kvælstof må højst være 0,92 beregnet ud fra formel i bilag 13.
32. Samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe og i det pågældende staldsystem på hele ejendommen skal leve op til ovennævnte kvælstof krav. Dokumentation skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar (jf. plantedirektoratets regler⁷) det efterfølgende år. Det kan f.eks. være effektivitetskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller afregninger fra slagteri, mejeri eller lignende.
33. Type 2 korrektion for skrabeenheds for fosfor må højst være 0,978 beregnet ud fra formel i bilag 13.
34. Samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe og i det pågældende staldsystem på hele ejendommen skal leve op til ovennævnte fosfor krav. Dokumentation for skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar det efterfølgende år. Det kan f.eks. være effektivitetskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller afregninger fra slagteri, mejeri eller lignende.

Lugt

35. Der skal til stadighed tilstræbes en god staldhygiejne, herunder sikres, at staldene og fordringsanlæg holdes rene.
36. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at driften giver anledning til flere lugtgener for omboende end forventet, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne. Samtlige udgifter i forbindelse med ovennævnte afholdes af husdyrbruget.

kvalitet tilpasses.

Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes kvælstofindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på ejendommen i forhold til fodermængde og fodersammensætning samt ind- og afgangsvægt/alder eller ydelse. Ved anvendelse af type 2 korrektion dokumenteres der en mindre udskillelse af kvælstof i husdyrgødningen, hvilket igen medfører en mindre ammoniakemission. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler.

Disse ændringer er en forudsætning for opfyldelse af kravene til reduktion af ammoniakemissionen og der er derfor sat vilkår til niveaue for type korrektionen. Ansøgningens forudsætning for aktuel fodermængde, indhold af råprotein i foderet, kg æg pr. årshøne og kg tilvækst pr. årshøne fremgår af bilag 13. Korrektionen af kvælstofindhold i husdyrgødning beregnes ud fra standardforudsætninger for husdyrgødningsproduktion med udgangspunkt i 2005/2006.

Store dele af udbringningsarealer ligger i oplandet til et Natura 2000 område, der er overbelastet med fosfor. Kravet til fosfor opfyldes ved at foretage type 2 korrektioner. Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes fosforindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på ejendommen. Der er derfor sat vilkår til niveaue for type 2 korrektionen. Forudsætning for aktuelle fodermængde, indhold af fosfor i foderet, kg æg pr. årshøne og kg tilvækst pr. årshøne fremgår af bilag 13. Korrektionen af fosforindhold i husdyrgødning beregnes ud fra standardforudsætninger for husdyr-gødningsproduktion med udgangspunkt i 2008/2009 som er gældende grundlag på ansøgningstidspunktet. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler.

- Lugt

Det er tilladelsesmyndighedens vurdering at en væsentlig medvirkende faktor til begrænsning af emission, er opretholdelse af en god staldhygiejne i form af rene og tørre stalde, derfor er det stillet vilkår om renholdelse af bedriften og dens omgivelser.

Det vurderes, at godkendelsen ikke vil medføre øgede lugtgener for naboejendomme (geneafstand reduceres), da nærmeste nabobeboelse uden landbrugspligt, samlede bebyggelse og byzone ligger udenfor den beregnede geneafstand. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nød-

⁷ Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler 2008/09, s 21.

vendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

Gødnings-opbevaring

37. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast gødning og dybstrøelse på mindst 9 måneder til rådighed på ejendommen.
38. I gødningshuset skal der etableres afløb til spildevandstanken.
39. Afløbsbrønde, tagnedløbsbrønde og lignende, skal sikres.

- Gødnings- opbevaring

Håndtering af gødning foregår som dybstrøelse og fast gødning. Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for dybstrøelse og fastgødning, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til 15 mdr., så vilkåret er derfor opfyldt på ejendommen.

Dybstrøelse og mødding opbevares i det fremtidige gødningshus, hvor gødningen fra staldanlægget transporteres med transportør til gødningshuset eller ved at gødningsbåndene ledes til en container mellem bygninger, hvorefter ansøger fragter gødningen til gødningshuset. Gødningshuset etableres med betonvægge, således at evt. gødningsaft/vaskevand forbliver inde i gødningshuset. For at sikre mod afløb af evt. gødningsaft/vaskevand fra gødningshuset, stiller Haderslev Kommune vilkår om at der skal etableres afløb i gødningshuset til spildevandsbeholder.

Alle afløbsbrønde skal sikres mod tilledning af vand fra møddingshus, gødningsbånd samt befæstede arealer, hvor der kan være spild af foder og husdyrgødning. Afhængig af terrænforhold er det nødvendigt at have fokus på alle risici.

Gødningshåndtering

40. Håndtering af gødning skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
41. Efter udbringning af husdyrgødning på mark, skal det sikres at der ikke er spild af husdyrgødning på veje.

- Gødningshåndtering

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al gødningshåndtering foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses.

I øvrigt henvises til skærpede regler for gødningshåndtering i Bekendtgørelse om ændring af Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 736 af 30/06/2008.

Transport

42. Ved transport af husdyrgødning på offentlige veje skal transportvognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal gødningen straks opsamles.

Spildevand m.v.

43. Spildevand fra rengøring af stalde, o.l. skal ledes til samle-tank.
44. Opsamlingsstankene skal have en kapacitet på i alt 60 m³.
45. Opsamlingsstanken til vaskevand skal tømmes efter hver anden stald vask. Udbringning skal ske jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning..
46. Rengøring af sprøjteudstyr samt påfyldning af sprøjtemiddel til marksprøjte skal foregå på en fast plads med tæt bund og afløb til opsamlingsbeholder. Indvendig skylning af marksprøjten kan dog foregå ved at skyllevandet spredes på den mark, der lige er sprøjtet.
47. Al vask af maskiner og redskaber, skal foregå på en støbt, fast plads hvor bortledning af spildevandet sker til en opsamlingsbeholderne. Udbringning skal ske jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning.

Uheld og driftsforstyrrelser

48. Bedriften skal indrettes og drives, så spild og andet ukontrolleret udslip af forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
49. Der skal udarbejdes en beredskabsplan eller driftsforskrift,

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra udbringningsarealerne sker i mindre omfang igennem landsbyer og med kun få beboelser langs vejen. For at mindske gener fra transport henstilles det, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt.

- Spildevand

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Der er derfor stillet vilkår om, at vask skal ske på en vaskeplads med afløb til en opsamlingsbeholderne til vaskevand. Herved vil vaskevandet blive ført til beholderen, hvilket vil være en miljømæssigt forsvarlig løsning. Der er ligeledes stillet vilkår om, at vaskepladsen skal anvendes ved påfyldning af sprøjtemidler.

I forbindelse med rengøring af staldanlægget, produceres der årligt 82,83 m³ vaskevand. Opbevarelse til vaskevand efter udvidelsen rækker til 8,7 mdr. For at sikre tilstrækkelig opbevarelse kapacitet stiler Haderslev Kommune vilkår om at opsamlingsstanken skal tømme efter hver anden staldvask. Dvs. at opsamlingsstanken maksimalt må indeholde vaskevand fra to stalde.

Overfladevand fra ejendommens befæstede arealer ledes til nedsivning på ejendommen. Rundt om ejendommen er der grusarealer, hvor der sker direkte nedsivning.

Ansøger har fået nedsivningstilladelse til at nedsive tagvand på ejendommen.

Der er mandskabsfaciliteter på ejendommen, men denne er tilsluttet offentlig kloak hvorfor der ikke kræves særskilt tilladelse,

- Uheld og driftsforstyrrelser

En række af de stillede vilkår har til formål at forebygge uheld, som kan medføre forurening af det eksterne miljø. Generelt er det dog væsentligt, at der i den daglige drift tages de nødvendige foranstaltninger ift. at reducere potentielle risici. Såfremt der alligevel sker uheld, er beredskabsplanen et væsentligt værktøj

som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal indsendes senest 2 måneder efter meddelelsen af denne godkendelse til tilsynsmyndigheden.

50. Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres sammen med de ansatte mindst 1 gang om året. Den skal være let tilgængelig og synlig for ansatte og øvrige der færdes på ejendommen og findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.
51. Beredskabsplanens indhold skal være kendt af gårdens ansatte mm. og udleveres til evt. indsatsleder / miljømyndighed i forbindelse med uheld, forureninger, brand, ol.

ift. at mindske de negative konsekvenser, som følge af uheld. Beredskabsplanen skal beskrive procedurerne i tilfælde af et givent uheld sker, så der ikke er tvivl om, hvad der skal gøres, hvem der skal kontaktes mv.

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattelse, at en beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden og relevante myndigheder, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som oliespild og store som f.eks. brand, hærværk o.l.

Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres mindst 1 gang om året, og den skal være kendt af gårdens ansatte mm. og andre, der har deres daglige gang på bedriften. For at alle skal kunne få adgang til planen, skal den være let tilgængelig og synlig og såfremt der er udenlandsk arbejdskraft, findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.

Støj

52. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet, skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne.
53. Husdyrbrugets samlede bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer, angivet som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau målt i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parentes angiver midlingstiden inden for den pågældende periode:

Dag	kl. 07-18	55 dB(A)	(8 timer)
Aften	kl. 18-22	45 dB(A)	(1 timer)
Nat	kl. 22-07	40 dB(A)	(½ timer)
Lørdag	kl. 07-14	55 dB(A)	(7 timer)
Lørdag	kl. 14-22	45 dB(A)	(4 timer)
Søn- og helligdag	kl. 07-22	45 dB(A)	(8 timer)

54. Maksimal værdien må om natten ikke overstige 55 dB(A).
55. Såfremt de stillede støjkraav ikke er overholdt, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan og derefter gennemføre denne. Handlingsplanen skal godkendes af tilsynsmyndigheden.
56. Såfremt tilsynsmyndigheden skønner, at eventuelle klager vedrørende støj er velbegrundede, skal ejendommen for egen regning eftervise, at de stillede støjkraav er overholdt.
57. Støjmåling kan max. kræves 1 gang årligt på tilsynsmyndighedens forlangende, med mindre der er konstateret overtrædelse af gældende regler/(vilkårsbestemte) støjgrænser. Målingerne skal udføres i overensstemmelse med miljøstyrelsens vejledninger herom.

- Støj

Der etableres ikke nye støjende anlæg i forbindelse med udviklingen. Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende, der henstilles, at tomkørsel med redler skal minimere mest muligt, da der ved tomkørsel kan forekomme større støjniveau end med belastning.

Haderslev kommune vurderer, at det godkendte projekt, som beskrevet i den miljøtekniske beskrivelse og ved overholdelse af godkendelsens vilkår, herunder vilkår for intern og ekstern transport til og fra ejendommen, ikke vil medføre støjgener, der af omkringboende vurderes væsentlige. Der er ikke foretaget støjberegninger i forbindelse med ansøgningen.

Der er pga. afstanden til nærmeste naboer stillet støjvilkår for bedriften og vilkår for tiltag ifht. overholdelse af disse. Vilkår om, at anlægget skal overholde de vejledende støjgrænser for det åbne land (område type 3 jf. Miljøstyrelsens vejledning om ekstern støj fra Virksomheder).

Skadedyr

58. Der skal overalt på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrslaboratorium.
59. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes fri for affald, gødning og foderrester m.v. og på et højt hygiejneniveau.
60. Stalde, lagre og andre anlæg holdes i forsvarlig rottesikret stand, m.v. med henblik på at forhindre gode levedmuligheder for rotter.

Støv

61. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal, vurderet af tilsynsmyndigheden.
62. Fodersiloer skal indrettes således, at støvgener i forbindelse med indblæsning af foder undgås, f.eks. med cykloner eller anden støvbegrænsende foranstaltning.

Lys

63. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omboende.
64. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til lysgener, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan og derefter gennemføre denne. Handlingsplanen skal godkendes af tilsynsmyndigheden.

Oplag af olie og kemikalier

65. Olier og kemikalier skal opbevares i egnede beholdere med tætsluttende låg. Beholderne skal være beregnet til formålet og skal være tydelig mærket med angivelse af indhold. Oplaget må ikke medføre forurening eller risiko for forurening af omgivelserne, herunder af jord, vandområder, grundvand, luft eller kloak.
66. Oplagspladsen skal være afskærmet mod nedbør og indrettes eventuelt med fald, fordybning eller opkant så en mængde, mindst svarende til indholdet af den største beholder, tilbageholdes ved spild eller lækage.
67. Tankning skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund således at spild kan opsamles og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand/grundvand.

- Skadedyr

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom. Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

Der er etableret svag belysning på bygningernes facade og gavle samt projektører ved døre og porte, det svage lys er tændt om natten, mens projektørerne kun bruges i forbindelse med aktivitet ved ejendommen. Der forventes ingen væsentlige problemer med lysforhold.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Oplag af olie og kemikalier

For at undgå forurening pga. af spild eller uheld skal overjordisk oplag af olier og kemikalier, opbevares på tæt bund og uden mulighed for afløb.

Da der endvidere er stor risiko for spild på jorden, hvor traktorer og andre motoriserede landbrugsmaskiner påfyldes brændstof mm, er der stillet krav om, at stederne skal være udformet således, at der ikke kan ske afløb til og forurening af jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Ift. bedriftens olietanke henvises i øvrigt til reglerne i olietankbekendtgørelsen (Bek. nr. 259 af 23. marts 2010).

Affald

68. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
69. Der skal føres register over affaldsproduktionen på landbruget. Registreringen skal for hver fraktion indeholde en beskrivelse af art, mængde og sammensætning. Registreringen skal gemmes i mindst 5 år og fremvises på tilsyn.
70. Bedriftens farlige affald skal sorteres og skal til enhver tid opbevares i tæt emballage, afskærmet mod nedbør og uden mulighed for afløb til kloak, jord, overfladevand eller grundvand. Opbevaringen skal ske således, at der er opsamlingskapacitet til en mængde, svarende til rumindholdet af den størst benyttede beholder.
71. Der må i tidsrummet indtil afhentningen ikke opstå uhygiejniske forhold herunder adgang for omstrejvende dyr.

Vilkår for udspretningsarealer

Udbringning

72. Der må maksimalt udbringes husdyrgødning svarende til 271,89 DE på de ansøgte udbringningsarealer (195,86 ha ejet/lejet areal) jf. bilag 4.
73. Udbringning af husdyrgødning skal ske i overensstemmelse med reglerne om god landmandspraksis, således at lugtgener og ammoniakfordampning begrænses. Såfremt god landmandspraksis ikke efterleves, kan tilsynsmyndigheden meddele påbud med henblik på at sikre, at god landmandspraksis overholdes.
74. Der skal altid være mindst 5,1 %-point ekstra med efterafgrøder udover Plantedirektoratets krav mht. til pligtige efterafgrøder på egne og forpagtede udspretningsarealer.
75. Disse efterafgrøder skal følge de samme regler som gælder for de lovpligtige efterafgrøder hvad angår artsvalg, dyrkningsperiode og kvælstofgødning.
76. Efterafgrøder må ikke erstattes af 100 % vintersæd.
77. Det skal ved dyrkning og gødsning af de vandløbsnære arealer sikres, at der ikke sker direkte afstrømning til vandløbet og der må ikke etableres afvandingsrender på markerne til afledning af vand til vandløb.
78. Dokumentation i form af kvitteringer, sædskifte- og gødningsplaner, forpagtnings- og overførelsesaftaler (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises på forlangende.
79. Udbringning af gødning mm. må ikke foretages på jord som er vandmættet, oversvømmet, frossen eller dækket af

Affald

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand) samt at bortskaffelsen skal ske i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ.

Der gøres opmærksom på at animalsk affald, herunder døde dyr, skal opbevares efter gældende regler i "Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr". Det skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Miljøteknisk vurdering

- Udbringning

Der udbringes husdyrgødning svarende til 271,89 DE på ejede og forpagtede arealer (195,86 ha). Udbringningen er på 1,39 DE/ha. Det samlede antal DE bidrager i alt med 25.456,27 Kg N og 7.665,81 Kg P.

Udvaskning til overfladevand / grundvand opnås ved at udlægge 5,1 procent-point flere arealer med efterafgrøder end Plantedirektoratets krav og dermed overholdes de fastlagte beskyttelsesniveauer

Da enkelte arealer ligger opad vandløb er der for at beskytte mod direkte afstrømning og erosion, sat vilkår til sikring af dette og at der ikke må etableres afvandingsrender.

Der afsættes 1,87 DE hestegødning ved græsning udenfor udbringningsarealet. Da dette er indeholdt i beregningen for overholdelse af nitratudvaskningen er der sat vilkår til dette.

En forudsætning for udvidelsen er, at der afleveres fast gødning/dybstrøelse til aftalearealer. der er derfor sat vilkår til disse forhold.

Der udbringes husdyrgødning på 282,84 ha aftalearealer. Disse arealer er godkendt efter § 16 i husdyrloven (Ultangvej 26, 6100 Haderslev) til at modtage fjerkgødning svarende til 225 DE fra denne bedrift efter nærmere fastsatte vilkår. Disse arealer omtales ikke nærmere i herværende godkendelse.

⁸ Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr nr. 439 af 11. maj 2007

sne samt på stejle skrånende arealer, hvor der er risiko for afstrømning.

80. Minimum 1,87 DE husdyrgødning skal fraføres ved at heste går på græsningsarealer udenfor udbringningsarealet.
81. Aftalearealerne skal tilføres overskydende husdyrgødning fra bedriften (mængden > 271,89 DE). Der skal derfor foreligge dokumentation for at fast gødning/ dybstrøelse, svarende til en mængde på op til 225 DE, fraføres og udspreddes på aftalearealer.
82. Der må kun ske afsætning af husdyrgødning på de i ansøgning angivne aftalearealer (jf. bilag 4) samt i henhold til gældende regler.
83. Der skal foreligge en skriftlig aftale for aftalearealerne inden udbringning på disse arealer.
84. Der skal føres en journal, der viser aftaler om udbringning af husdyrgødning fra bedriften. Aftalearealernes størrelse, placering, ejerforhold samt tidshorisont for indgåede aftaler skal være oplyst.
85. På aftalearealerne må der afsættes flg. til hver bedrift:

Bedrift	Mark nr.	Samlet mængde husdyrgødning
Ultangvej 26, 6100 Haderslev	Alle aftalearealerne i ansøgningen (282,84 ha)	225 DE

Der gøres i øvrigt opmærksom på at det er ansøgerens ansvar, at driften af arealer, der grænser op til § 3 beskyttede områder herunder § 3 beskyttede vandløb, søer, vandhuller, enge, moser varetager hensynet til § 3 beskyttelsen.

Vilkår for miljøredegørelser

86. Der skal på bedriften foretages et energieftersyn af et energiselskab eller -konsulent, hvor de energiforbrugende processer i bedriften gennemgås. Der skal udarbejdes en rapport som indeholder resultater og evt. konkrete energi-spareforslag. Rapporten skal indsendes som kopi til tilsynsmyndigheden..
87. Bedriften skal tilknyttes Energistyring "Erhverv" med automatisk fjernaflysning af el.
88. Der skal etableres vandur på vandindtaget og det månedlige forbrug skal indføres i driftsjournalen

Miljøteknisk vurdering

- miljøredegørelser

Disse vilkår er indføjet med henblik på at skabe større åbenhed og forståelse for virksomhedens miljøforhold.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

Ved jævnlig aflæsning af energimålere kan man hurtigt danne sig et overblik over energiforbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssigt opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.

Haderslev Kommunes samlede vurdering

På baggrund af ansøgningsmaterialet samt kommunens registreringer af områdets grundvands-, vandløbs- og naturforhold har kommunen vurderet, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, **ikke** vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Det er derfor Haderslev Kommunes opfattelse at:

- udvidelsen kan ske under hensyntagen til de landskabelige værdier
- driften kan ske uden væsentlig gener for naboer (lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.)
- bedriften drives under anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT),
- der er sikret en tilfredsstillende beskyttelse af jord, grundvand, overfladevand og natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandsændringer eller fredet, udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbart over for næringsstofpåvirkning.
- endvidere overholder udvidelsen husdyrlovgivningens fastlagte afskæringskriterier.

Derfor meddeler Haderslev Kommune miljøgodkendelse til bedriften på en række vilkår.

Der gives godkendelse til etablering af et dyrehold svarende til 494,28 DE i årshøns og 4,48 DE heste, samlet 498,76 DE. Det er antallet af dyr der angiver den tilladelige produktions størrelse. De angivne DE er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelse.

I forbindelse med udvidelsen må der bygges et nyt gødningshus på ca. 1.400 m² og de eksisterende stalde ombygges fra gulvdrift til etage drift i uændret bygningsmasse.

Der meddeles godkendelse til at husdyrgødning svarende til 494,28 DE i høns og 2,61 DE heste (1,87 DE heste afsættes ved græsning udenfor udbringningsarealet), kan udsprede på egne, forpagtede arealer (271,89 DE) og aftale arealer(225 DE), hvilket betyder at harmonikravet er ca. 194 ha for egne/forpagtede arealer med 1,4 DE/ha og ca. 161 ha for aftalearealer med 1,4 DE/ha. Der er ca. 196 ha ejet og forpagtet jord og ca. 283 ha aftale arealer til rådighed til udspreddning, harmonikravet er dermed overholdt. Det ansøgte dyretryk er på 1,39 DE/ha på eget areal.

Vurdering af aftalearealer

En del af aftalearealerne er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder samt nitratklasse og er derfor omfattet af kravet om en godkendelse efter husdyrlovens § 16. Vurderingerne og vilkårene for disse arealer fremgår derfor af denne § 16 godkendelse tilhørende Ultangvej 26, 6100 Haderslev.

Kommentarer til udvidelsen

I for offentlighedsfasen er der indkommet kommentar til det ansøgte projekt fra Martin Refslund Hansen, Barkholt 20, 6100 Haderslev. De indkommende klagepunkter er medtaget og behandlet i nedenstående godkendelse under afsnittene varetagelse af hensyn til landskab og naboer – placering, – lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.

I høringen er der ikke kommet bemærkninger til udkast til miljøgodkendelse.

Udtalelse fra andre myndigheder

Da anlæg og arealer ligger over 10 km fra nærmeste nabokommune Aabenraa Kommune, har det ikke været relevant at indhente udtalelse fra andre nabokommuner.

Undersøgte alternativer

Følgende to alternativer er i forbindelse med ansøgningsprocessen blevet undersøgt.

En løsning med uændret belægning – og samme system.

Fortsat uændret drift vil sikre ejendommen en stabil indtægt i årene frem, inventar og indendørs teknik kan bruges i produktionen længe endnu. Udviklingen i kravene til landbruget, de miljø-, dyrevelfærds – og produktions mæssige krav, der skal opfyldes for at produktionen har sin berettigelse, er ikke opfyldt 100 % i det eksisterende staldsystem. Det er muligt at renovere det nuværende produktionsystem og bibeholde den nuværende produktion uden en miljøgodkendelse, det er imidlertid ikke den rigtige løsning, når man ser på dyrevelfærd og miljø. Der er behov for fornyelse, især når der findes staldsystemer som fungerer mere optimal. Hvis ejendommen fortsat drives som i dag, vil produktionen være uændret med nuværende miljøgodkendelse fra 28 november 2006. Arealerne vil derfor ikke skulle revurderes før udløb af den eksisterende tilladelse, og nye tiltag vil ikke blive sat i værk for udløb af eksisterende godkendelse.

På grundlag af de fremtidige lovkrav er denne løsningen om uændret drift fravalgt.

Udvidelse af produktionen med etageanlæg.

Udvidelse i eksisterende staldanlæg og opdateret produktionsanlæg hvorpå miljøpåvirkningen pr. produceret enhed reduceres. Etagerne er til gavn for dyrevelfærd og produktiviteten, det giver en større og mere rationel produktions enhed som kan drives med flere fordele for såvel landmand, foderleverandører og ægpakkeri.

Desuden medfører en miljøgodkendelse en reduktion af miljøbelastningen af de ansøgte arealer.

Dette projekt vil fremtids sikre produktionen på Barkholt, så der produceres æg med mindre påvirkning af omgivelser og med bedre dyrevelfærd på linje med tidens krav fra de danske forbrugere.

Ud fra disse argumenter er udvidelsen i eksisterende staldbyggeri med en staldindretning med etage, valgt.

Haderslev Kommune vurderer samlet set ikke det behandlede alternativer som værende bedre end det ansøgte projekt.

Påvirkning af omgivelserne

I det følgende behandles det ansøgte i forhold til

- Landskabet
- Naboer (placering, lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.)
- BAT- bedste tilgængelige teknik.
- Energi og ressourcer
- Uheld og driftsforstyrrelser
- Jord
- Grundvand
- Overfladevand
- Natur

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 4 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt.

Kravet på de 4 år er sat efter ansøgerens ønske. Da udvidelsen ønskes foretaget i tre etaper, forudser ansøger problemer med at nå det indenfor den almindelige 2 års periode, idet ansøger ønsker at bibeholde den fortsatte drift i staldanlægget, mens renoveringen af hver enkelt stald pågår.

- tidsplan for udbygningen

Udvidelsen ønskes foretaget i tre etaper, der ønskes forsat drift i staldanlæg som ikke er under renovation. Derfor forventes den samlede renoveringsperiode at omfatte 3-4 år. Første etape igangsættes indenfor 2 år efter meddelt godkendelse. Denne plan gennemføres for at sikre pakkeri en kontinueret forsyning med æg, til gavn for ansøger og pakkeri.

Varetagelse af hensyn til landskab

Den nye godkendelsesordning gennemfører VVM-direktivet og IPPC-direktivet for så vidt angår husdyrbrug og samler kravene til ansøgning og myndighedsbehandling med de relevante dele fra bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed og planlovens bestemmelser om landzoneregulering.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 450 m syd for landsbyen, Hejsager og 1.300 meter nord for Sommerhusområdet, Hejsager Strand.

Der er tale om et åbent og kuperet landskab, præget af mindre landbrugsejendomme med spredt landbrugsbebyggelse og mange af markerne er adskilt af læhegn og der er skovområde ca. 1 km sydvest for ejendommen. Ejendommen ligger øst for Haderslev, hvor landskabet er karakteristika for svagt bølgede moræneflader, der er udglattet ved isens bevægelse hen over terrænet. Hejsager Strandvej 71 ligger på en mindre bakketop, syd for Hejsager. Fra landsbyen til ejendommen er der en lille stigning og fra landsbyen vil de eksisterende ældre driftsbygninger samt stuehuset kunne ses, hvorimod eksisterende produktionsbygninger er skjæmet af beplantningen ved stuehuset. Efter maskinhuset mod Hejsager Strand, sker der et fald i terrænet. Der er beplantning lang Hejsager Strandvej og rundt om marken der grænser op til ejendommen.

Udvidelsen sker i eksisterende byggeri, dog vil der i forbindelse udvidelsen blive etableret et nyt gødningshus på ca. 50 x 28 meter, der placeres bag ved de eksisterende produktionsbygninger mod øst. Derudover vil der ske en tilbygning i form af et pakrum i forlængelse af produktionsbygningerne mod Hejsager Strandvej. De ældre driftsbygninger ved stuehuset, vil blive revet ned og genopført.

På ejendomme er der en eksisterende gastætsilo på 27 meter, samt fire mindre hvide siloer på 10 meter og én hvid silo på 4 meter. Der vil i forbindelse med udvidelsen ikke blive opsat yderligere.

Den nordlige del af ejendommen ligger jf. Haderslev Kommunes kommuneplan indenfor uforstyrrede landskaber. Det nye gødningshus vil blive placeret syd for denne udpegning, og vil blive beliggende i kystnærhedszonen. For at skjærme mod indsigten fra syd og øst, stiller Haderslev Kommune vilkår om, at der skal etableres et beplantningsbælte op mod matrikel 849 og 123, Hejsager, Halk samt at eksisterende hegn bevares jf. bilag 17.

Det nye gødningshus overholder ikke gældende afstandskrav til skel, for at udnytte godkendelsen skal disse to matrikler sammenmatrikuleres. Landskabeligt vurderes det, at det er mere hensigtsmæssigt et samlet byggefelt, i stedet for at placere gødningshuset syd for maskinladen, hvor det skræner.

Kommunen vurderer, at det samlede bygningsanlæg – efter udbygningen – vil fremstå som en driftsmæssig enhed, der kræves således ikke tilladelse efter § 22 i husdyrloven (dvs. tilladelse til byggeri uden tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer.). Byggeriet af pakrummet og gødningshuset er erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommen, da den øgede mængde gødning ellers skulle placeres i markstakke rundt på udbringningsarealerne.

Der er sat vilkår til at byggeriet opføres i afdæmpede farver og ikke reflekterende materialer.

Der er endvidere stillet vilkår om vedligeholdelse af eksisterende af beplantning langs Hejsager Strandvej på matrikel nr. 1 Hejsager, Halk. Det vurderes at projektet ikke vil give væsentligt gener for naboerne, da der ikke sker store bygningsmæssige ændringer på ejendommen.

På bilag 17 fremgår krav til placering af beplantning.

Det vurderes, at beliggenheden og udformningen af det planlagte byggeri ikke visuelt vil ændre på områdets karakter.

Naboer – placering,– lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.

Nærmeste nabo er Hejsager Strandvej 76 der ligger ca. 80 m fra nærmeste staldafsnit med udvidelse af hønsehold samt 50 meter fra del af hestestald med udvidelse. Jf. lovens § 6 må der ikke udvides indenfor 50 m af alle nabobeboelser, hvilket er overholdt. Denne nabo har landbrugspligt og skal derfor ikke indgå ift. lugtberegningen.

- placering af nye anlæg

Det er Haderslev Kommunes vurdering, at placeringen af de nye gødningshus ikke vil komme til at skærme udsynet for de nærmeste naboer og landsby. Denne vurdering bunder i at den eksisterende beplantning bibeholdes som vil skærme for gødningshuset. For naboer vest for Hejsager Strandvej 71, vil de eksisterende driftsbygninger skærme for gødningshuset, mens naboen mod øst, Barkholt 20, er omgivet af en større beplantning, som skærmer for indsigten til produktionanlægget og det fremtidige gødningshus. Sommerhusområdet syd for Hejsager Strandvej 71, vil pga. af højdekurverne og beplantning ikke blive skæmmet af etablering af gødningshuset.

- kumulativ effekt

Oplysningerne om kumulation skal bruges i lugtberegningen. Er der andre husdyrbrug, som medfører lugtgener i det samme punkt i byzone, samlet bebyggelse eller nabo, skærpes kravene til geneafstanden i forbindelse med ansøgningen. Der er ikke andre ejendomme med over 75 DE indenfor 100 meter af naboejendommen, dog findes der et landbrug over 75 DE indenfor 300 meter ift. samlet bebyggelse.

Når der er en anden ejendom med staldanlæg med over 75 DE inden for de nævnte afstande øges geneafstanden med 10 %,

- lugt

Det vurderes, at der med rimelighed kan reguleres (+/- 5%) i antal årshøns, idet en normal ægproduktion kræver en vis fleksibilitet med hensyn til vægt. Denne fleksibilitet forekommer ved skift af hønerne i minimum en stald, og maksimalt i alle tre stalde. Når der normalt anvendes en produktionsperiode på 60 uger, med en tomgangsperiode på 2 uger, vil hver stald stå tom i 2/60 uger svarende til 3 % af tiden. Hvis der sker en mindre forskydning i rotationen mellem stalde, så der ikke er 20 uger mellem holdskiftene men f.eks. 16 uger, 24 uger og 20 uger, vil der kunne forekomme år med fuld belægning. Det er dog forudsat, at det samlede antal DE eller geneafstanden for lugt ikke forøges.

Det vurderes, at der med rimelighed (+/- 5%) kan reguleres i antal producerede årshøns, så længe geneafstanden ikke øges.

Det er forudsat at produktionen kan reguleres med +/- 5 %, at det samlede antal DE (gældende definition) eller geneafstanden for lugt ikke forøges, da dette kræver godkendelse. Antallet af DE beregnes efter den til enhver tid gældende definition. Ligeledes må antallet af antal stipladser ikke overskrides.

Geneafstande (i meter) fra ejendommen ved ansøgte projekt er beregnet som følger:

	Beregnet geneafstand i meter ukorrigeret.	Faktisk afstand i meter (nærmeste staldhjørne)
Enkeltbolig ^{*)}	115,93	165,13 m (Dalgårdsvej 27)
Samlet bebyggelse	215,18	454,81 m (Dalgårdsvej 8)
Byzone/ sommerhus	303,60	1.304,31 (Hejsager Strand)

Nærmeste nabobeboelse, der ikke er et landbrug, ligger ca. 165 meter fra det nærmeste staldmidtpunkt af produktionsanlægget (hestestalden). Den ukorrigerede geneafstand er beregnet til 115,93 m. Der er også beregnet en korrigeret geneafstand fordi afstanden til nabo er indenfor 1,2 gange geneafstanden. I denne beregning er indgået kun lugtbidraget fra hestestalden, idet hestestalden er den der ligger nærmest nabo og samtidig bortscreenes hønsestaldene i denne beregning jf. metoden i ansøgningsystemet om at staldafsnit, som er placeret længere væk end 1,2 gange geneafstanden bortscreenes. Dette vurderes i denne sag ikke at være korrekt idet hesteholdet er en bisag, hvor det er hønseholdet der er den ansøgte produktion. Derfor er der indsendt fiktiv ansøgning hvor hesteholdet ikke indgår, således at man får en beregning af lugt fra hønseholdet ift. nabo.

Denne viser at lugtkravene er overholdt ved nabo ved beregning af den ukorrigerede geneafstand. Dvs. afstand til nabo er 165,13 og geneafstanden er 154,89 m.

Nærmeste samlet bebyggelse ligger 455 meter fra ejendommen, mens nærmeste sommerhusområde ligger 1.304 meter syd for ejendommen. Nærmeste byzone, Starup ligger mere end 4,5 km fra bedriften.

For nærmeste samlede bebyggelse og byzone/sommerhusområde er genekriteriet overholdt, idet der ingen af områderne ligger indenfor 1,2 gange geneafstanden.

Konsekvensområdet for ejendommens lugtafgivelse er beregnet ud fra FMK modellen. For det ansøgte projekt er konsekvensområdet beregnet til 413 m jf. IT-regneark version 5.12a_uden_DE. Konsekvensområdet vil sige det område, hvor lugten fra ejendommen kan konstateres – uden at den af den grund vurderes at være til gene for omkringboende.

I 2009 foretog AgroTech en undersøgelse af lugt- og ammoniakemissionen på mulig miljøteknologi til bur- og skrabeægsproduktion. Disse målinger blev foretaget i sommerperioden, hvor lugtkoncentrationen er højst. Undersøgelsen viste at ved at øge udmugningfrekvensen, blev det muligt at reducere ammoniakemissionen fra stalden. I forbindelse med denne undersøgelse blev det slået fast at normtallene for lugtemissionen afveg fra normtallene, se tabel nedenfor.

Lugtemissioner æglæggere	Normtal glædende fra 1. januar 2007	Resultater fra 2008/2009 målinger (Agro tech)
Æglæggere og hønniker (Gulvdrift med gødningskumme)	900 OU _E /S pr. 1000 kg dyr	158 OU _E /S pr. 1000 kg dyr

Jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3 kan den ny lugtvejledning ændres på baggrund af ny viden samt kravet om at nyeste viden skal ligges til grund for godkendelsen.

Haderslev Kommune vurderer på grundlag af rapporten "undersøgelse af lugt og ammoniakemission samt mulig miljøteknologi til bur- og skrabeægsstalde" (bilag 14 og 15) samt miljøstyrelsens høringsudkastet til BAT- emissionsgrænseværdier for konsumæg, at nedsættelse af OU_E/1000 kg dyr til 158 kan accepteres. I dette projekt øges udmugningens frekvens 3 gange om ugen. Det betyder at kommunen har accepteret at Agro techs lugtmålinger ændres således at beregningerne af lugt baseres på resultaterne fra 2008/2009 målingerne (158 OU_E/S pr. 1000 kg dyr). Alternativt ville lugtberegningerne have givet langt højere geneafstande. Det vurderes at AgroTechs undersøgelse er dokumentation for at hyppig udmugning har den accepterede reduktion i lugtemissionen.

Håndtering af gødning uden for staldanlægget, herunder transportering af gødningen til gødningshuset, kan også give anledning til lugt.

Det vurderes samlet, at godkendelsen ikke vil medføre øgede lugtgener for naboejendomme, samlet bebyggelse og byzone, da genekriterierne er overholdte. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse. Det må dog forventes at beboelser indenfor konsekvensområdet på 294 m vil opleve lugt, men lugtgenerne er beregnet til at ligge under de fastlagte beskyttelsesniveauer for lugt. Endvidere reduceres lugtgeneafstanden ved det ansøgte projekt, jf. beregningerne i fra IT-regneark version 5.12a_(faneblad "lugtberegning" celle C129-C131). I nudrift beregnes geneafstand ift. nabo til 175 m, samlet bebyggelse 390 m og byzone 527 m. Reduktionen skyldes hyppig udmugning selv om der er langt flere høns.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

- Støj

Produktionsanlægget ligger ca. 80 meter fra den nærmeste nabo. For at reducere støjgener fra silo anlægget, henstiller Haderslev Kommune, at tomkørsel med redler skal minimeres mest muligt. På den baggrund vurderer Haderslev Kommune, at landbrugets faste anlæg m.v. ikke at give anledning til en støjpåvirkning af omgivelserne, som vil medføre gener for de omkringboende.

Derfor er det ikke fundet nødvendigt at kræve en støjmåling udført. Dog fastsættes der vilkår om, at anlægget skal overholde de vejledende støjgrænser for det åbne land (område type 3 jf. Miljøstyrelsens vejledning om ekstern støj fra Virksomheder) og at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, kan der kræves udført støjmålinger efter nærmere definerede anvisninger.

- Fluer mm.

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom.

Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra ejendommen forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

På bedriften er der kun udendørslamper på forrummets indgangsparti samt større lysarmaturer ved porte, der anvendes ved ind- og udsætning af dyr. Staldene er etableret uden lysplader eller vinduer, og der slipper ingen lys ud gennem ventilatorerne, hvorfor det ikke forventes at give væsentlige problemer.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Affald

Bedriften er omfattet af reglerne i affaldsbekendtgørelsen. Derfor skal man på ejendommen opbevare og bortskaffe affald i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ. Når det gælder farligt affald er der stillet vilkår om, at det skal sorteres i separate egnede beholdere. Der stillet egenkontrol vilkår om, at kvitteringer fra bortskaffelse af farligt affald skal kunne fremvises ved tilsyn. Dermed er der sikret, at der kan føres effektiv kontrol af, om det farlige affald bortskaffes korrekt. Der vurderes på baggrund af dette og på baggrund af oplysningerne der er givet af ansøger, at det er sikret at affaldet fra virksomheden bortskaffes på en korrekt måde.

Døde dyr opbevares i lukkede containere indtil afhentning til DAKA. Ved placeringen er der blandt andet forsøgt at minimere generne for omgivelserne. Der er stillet vilkår om at animalsk affald og døde dyr skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Ud over vilkårene er det vurderet, at Bekendtgørelse nr. 439 om opbevaring af døde dyr af 11.5.2007 er tilstrækkelig til at sikre at animalsk affald og døde dyr opbevares på en måde, der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Oplag af affald må ikke medføre forurening eller risiko for forurening af omgivelserne, herunder af jord, vandområder, grundvand, luft eller kloak samt uhygiejniske forhold. Der skal for at få overblik og incitament til nedbringelse af mængden af affald på ejendommen føres registrering over affaldsproduktionen.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker hovedsagligt forbi landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen. Dog ligger nogle arealer således at kørsel gennem Landsbyen Hejsager er nødvendig. Transport til arealerne hvor kørsel skal ske gennem beboelsesområder i forbindelse med udbringning af husdyrgødning henstilles derfor til at dette kan ske i dagtimerne.

For at mindske gener fra transport henstiller kommunen til, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

Det ansøgte vil betyde en forøgelse af forbruget af foder, gødningstranporter m.v. og en øget transport til og fra ejendommen. Forøgelsen af antallet af transporter er efter kommunens opfattelse ikke af et omfang, som vil indebære væsentlige forøgede gener for omkringboende, da stigning er på 8,5 % ekstra transporter og udvidelsen svarer til en stigning på 101 %.

BAT – bedste tilgængelige teknik

Strategien i lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v., bygger på forureningsbegrænsningsprincippet, der er beskrevet i lovens § 1. Lovens strategi prioriterer forebyggelse højest. Forurening skal først og fremmest forebygges ved anvendelse af renere teknologi, herunder mindre forurenende råvarer, processer og anlæg. Den forurening, der ikke kan forebygges, skal begrænses mest muligt ved anvendelse af bedst mulige renseteknologi.

Ved godkendelse af husdyrbrug efter loven skal husdyrbruget og godkendelsesmyndigheden i forbindelse med godkendelsen foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedste Tilgængelige Teknik".

Endvidere skal virksomheden og kommunen i forbindelse med godkendelse foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedst Tilgængelige Teknologi" (jf. BAT-notat/BREF-dokument for svine- og fjerkræbrug). Virksomheden benytter sig til stadighed af professionel landbrugsrådgivning, og driften af ejendommen bliver derfor tilrettelagt efter den nyeste viden indenfor området.

Der er i forhold til kommunens niveau for BAT på landbrugsområdet foretaget vurderinger for områderne: management, foder, staldindretning, forbrug af vand og energi, opbevaring / behandling og udbringning af husdyrgødning

-Management

Fjerkræproduktionen er kendetegnet ved meget højt styrings- og kontrolniveau. Der er styring af: foder, vand, klima og ventilation. Programmerne kører automatisk. Data fra produktionen logges automatisk i produktionsperioden og lagres elektronisk.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt. Det er på baggrund af den beskrevne drift vurderet at det ansøgte projekt lever op til dette.

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand).

Udarbejdelse af beredskabsplan opfattes at kommunen som værende BAT idet udarbejdelsen af planen gør at man får vurderet og gennemtænkt forskellige former for procedurer ved diverse uheld således at evt. skader ved uhelds kan minimeres. Der er derfor sat vilkår om at der skal udarbejdes en beredskabsplan hvis en sådan ikke allerede forefindes.

På bedriften udarbejdes endvidere gødningsplan, der er dagligt eftersyn af anlæg mv. og registrering af ressourceforbrug, oplæring og uddannelse af personale mv, hyppig rengøring og samt vilkår om udarbejdet beredskabsplan. Kommunen vurderer at ansøger lever op til anvendelse af BAT.

-Foder

Når det gælder fjerkræ mht. foderteknologier angiver BREF-dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT har Haderslev Kommune derfor sat krav til dette.

På ejendommen vil der i forbindelse med udvidelsen ske foderoptimering, på følgende områder:

Kg foder pr. enhed	47,10 kg
Protein procent i foderet	15,11 %
Fosforprocent i foderet	0,46 %

Derudover oplyser ansøger at der anvendes fytase-tilsat færdigfoder og fasefordring.

Der er stillet vilkår til type 2 korrektion og om at der på bedriften så vidt muligt skal ske en løbende forbedring af fodereffektiviteten, således at N og P bedst muligt tilbageholdes samt ved fokus på bedst muligt foderblandinger til bedriftens dyrehold. Haderslev Kommune betragter dette som BAT.

Haderslev Kommune har vurderet, at med de iværksatte tiltag, indenfor fodring, lever op til kravet om BAT.

-Staldindretning

Det fremgår af forarbejderne til husdyrbruget, at kravet om BAT gælder for både eksisterende og nyetablerede dele af anlægget, når der søges om godkendelse af en ændring eller udvidelse.

De tre staldanlæg renoveres, så de i fremtiden vil være indrettet med etagesystem med gødningsbånd, i ansøgningskemaet er der tages udgangspunkt i staldsystemet voliere med gødningsbånd.

Stald 1.1.1, 1.1.2. og 1.1.3

Stalden renoveres og der indføres voliere med gødningsbånd, hvor anlægget lever op til miljøstyrelsen teknologiblade "Gødningsbånd og hyppig udmugning". Ammoniakemissionen vil ved 100 % fast gødning jf. teknologibladet, reduceres med 50-60 procent ved 2-3 udmugninger pr. uge, sammenlignet med 1 udmugning pr. uge. På Hejsager Strandvej 71, vil produktionsformen omfatte etagesystem og gødningsbånd, hvor gødningsmængden svarer til 25 % dybstrøelse og 75 % fast gødning. Den faste gødning fjernes 3 gange pr. uge, mens dybstrøelsen kun kan fjernes ved holdskiftet. Effekten af hyppig udmugning bliver derfor mindre i det ansøgte system, sammenlignet med hyppig udmugning i staldsystemer med beriget bure, hvor al fast gødning fjernes løbende ved gødningsbånd.

Referencestalden har en fordeling af gødningen svarende til fordelingen af dyrene i stalden (100 % fast gødning), hvilket giver ovennævnte reduktion på 50-60 % ved indførelse af hyppig udmugning. Foder og vand findes på slattet med gødningsbånd, og her afsætter dyrene den største mængde gødning i forbindelse med at de æder og drikker. I det ansøgte projekt er der ikke 100 % fast gødning, hvorfor der skal beregnes en aktuel reduktionseffekt af hyppig udmugning i en mindre andel af gødningen. Ud fra fordampningsfaktorerne for gødningstyperne, kan en samlet ammoniakreduktionsfaktor fra de aktuelt ansøgte etagesystemer med gødningsbånd beregnes, se tabel nedenfor.

Ugentlige udmugninger	Gødningstype	Fordelingen af gødning %	Fordampningsfaktor, jf. oplysninger fra Agro Tech	Ammoniak reduktionsfaktor
3	Fast gødning	75 %	0,04	0,03
	Dybstrøelse	25 %	0,25	0,063
				0,093
				reduktionsfaktor uden hyppig udmugning
				0,138
				Reduktionseffekt ved 3. ugentlige udmugninger i de aktuelle stalde
				33 %

Dvs. ammoniakreduktionseffekten ved indførelse af 3 ugentlige udmugninger i det ansøgte projekt har en effekt på 33 % ift. samme stald uden hyppig udmugning.

Jf. miljøstyrelsens udkast til vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af BAT. Ud fra beregnede emissionsgrænser, er Haderslev Kommunes BAT niveau for Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev beregnet til **8.334,42 Kg N**. Se bilag 2. Den fremtidige produktion har et samlede emissionsniveau på **8.426,87 kg N**.

Haderslev Kommune vurderer at niveauet for BAT er overholdt ved det ansøgte projekt, selvom der mangler ca. 92,5 kg N til BAT emissionsniveauet. Vurderingen bunder i at BAT- emissionsgrænseværdierne for fjerkræ er foretaget med udgangspunkt i teknologiblade som etagesystem ved ægproduktion, som anvendes i ansøgt drift.

-Forbrug af vand og energi

Renere teknologi er et bærende element i Husdyrloven. Loven pålægger alle et ansvar, og som landmand kan man både selv indføre renere teknologi og påvirke andre til at indføre renere teknologi bl.a. ved at stille krav, når der købes ind.

Renere teknologi sigter blandt andet på: At minimere forbrug af energi, vand og andre råvarer pr. produceret enhed.

For at forbedre den generelle miljømæssige drift ift. ressourcer er BAT følgende:

- At man gennemgår bedriften med henblik på besparelse på el-forbrug og andre energikilder, evt. sammen med sit energiselskab. Ved jævnlig aflæsning af energimålere og vandmålere kan man hurtigt danne sig et overblik over forbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter.
- At man fører regnskab over forbrug af vand, energi, foder samt kunstgødning, samt minimerer forbruget pr. produceret enhed.
- At vandingssystemet vedligeholdes således, at vandspild undgås
- At der anvendes energibesparende belysning
- At opdage og reparere evt. lækager hurtigst muligt.
- At man til stadighed renholder og vedligeholder anlæg og maskiner således, at de altid fungerer optimalt.
- At man udskifter miljøfarlige stoffer med mere miljøvenlige
- At gøre arbejdsgange og processer mindre belastende for miljøet.

I forbindelse med holdskift rengøres og kontrolleres ventilationen indvendig og udvendig. Ventilationen er trinvis styret med følere som registrer temperatur og luftfugtighed. Der er samme belægning i stalden i hele produktionsperioden, variationen i ventilationsbehovet stammer fra årstidsvariation.

Belysningen reguleres i forhold til hønernes adfærd og alders-/udviklingstrin. Længden af lysperioden reguleres og følger en forudbestemt kurve, som tager hensyn til dyrenes alder og produktionstrin.

Der anvendes trykluft eller vand til rengøring af staldanlægget. Drikkeniplerne er placeret over gødningsbåndet, så evt. spild lander her. Der udføres daglig kontrol af vandbruget, for at opdage eventuelt lækage.

Det er kommunens opfattelse, at landmanden igennem den beskrevne drift, god landmandspraksis og via uddannelse og dygtiggørelse indenfor landbrugsdriften mm. overholder kravet om BAT.

-Opbevaring/behandling og udbringning af husdyrgødning

BAT og godt landmandskab i forhold til udbringning er bl.a. følgende tiltag:

- at udbringning af gødning mm. skal foretages så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstofoptag og størst vækst
- at man anvender BAT med hensyn til de maskiner man anvender til udspreddning og om nødvendig nedpløjning af husdyrgødningen
- at tage højde for udspreddningsarealets karakteristika, f.eks. jordens struktur og type, evt. skråninger, klimatiske forhold, regn og vanding, anvendelse samt landbrugsmæssig praksis, inklusiv evt. sædskifte.

Jf. BREF dokumentet er det BAT ved opbevaring at:

- anvende et betongulv med et opsamlingsystem og en beholder til afstrømningsvæske, og
- placere enhver nyopførelse af gødningslagerarealer hvor der er mindst mulig chance for, at de kan forårsage gener over for receptorer, der er følsomme over for lugt, idet der tages hensyn til afstanden til receptorerne og den fremherskende vindretning. at man afstemmer den producerede husdyrgødning med udspreddningsarealet og afgrødens gødningsbehov og i forhold til anvendt kunstgødning.

Hvis der er behov for at lagre fjerkrægødning, er det BAT at lagre tørret fjerkrægødning i et gødningshus med et tæt gulv og med tilstrækkelig ventilation.

Gødningen anbringes i et lukket gødningshus med fast bund, med et tørstof på mellem 30-40 %. Lagret tilføres gødning fra staldanlægget flere gange om ugen. Gødningshuset er placeret i nærheden af staldanlægget samt med en afstand på 150 til nærmeste nabo.

Der tages hensyn til at afbalancere mængde af gødning og afgrøde samt hensyn til markernes karakteristika.

Det vurderes at den beskrevne drift med de stillede vilkår lever op til BAT.

Uheld og driftsforstyrrelser

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattelse, at den udarbejdede beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som f.eks. oliespild og store som f.eks. brand, hærværk o.l.

Det giver landmanden en mulighed for at gennemgå sin bedrift og foretage en risikovurdering af, hvorvidt der skal ændres på indretning og drift, således at risikoen for forurening i forbindelse med uheld minimeres.

Planen skal ikke kun omfatte de uheld der kan ske på selve ejendommen, men skal ligeledes omfatte f.eks. beredskab i forbindelse med transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker.

Planen skal gennemgås med de ansatte mindst 1 gang hvert år, for at holde planen ajour. Planen skal gennemgås med nyansatte når de tiltræder.

Endvidere er planen kun anvendelig hvis man kan få fat i den, derfor stilles der krav om at den skal være let tilgængelig og synlig.

Der er stillet vilkår om at der skal udarbejdes beredskabsplan for bedriften. Hvis denne ikke er indsendt skal den indsendes til kommunen senest 2 måneder efter godkendelsens meddelelse.

Ved evt. anvendelse af udenlandsk arbejdskraft er der desuden stillet vilkår om at beredskabsplanen og vilkårene for denne godkendelse skal oversættes til et sprog, der er let at forstå for den ansatte.

Jord

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering af husdyrgødning foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses. Den ansøgte opbevaring i lukket hus på fast bund vurderes at give tilstrækkelig sikkerhed mod forurening af jord.

For at undgå forurening pga. af spild eller uheld skal overjordisk oplag af olier, opbevares på tæt bund og uden mulighed for afløb. Da der endvidere er stor risiko for spild på jorden, hvor traktorer og andre motoriserede landbrugsmaskiner påfyldes brændstof mm, er der stillet krav om, at stederne skal være udformet således, at der ikke kan ske afløb til og forurening af jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Der henvises i øvrigt til Olietankbekendtgørelsen (Bek. nr. 259 af 23. marts 2010), idet der gøres opmærksom på, sløjfningsbestemmelserne i kapitel 9 af eksisterende tanke under 6000 l.

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Der er derfor stillet vilkår om, at vask skal ske på vaskepladsen (placering se bilag 1) med afløb til en opsamlingsbeholder og udspredd med på udbringingsarealerne, hvilket vil være en miljømæssigt bedre løsning.

Grundvand

Anlæg:

Håndtering af gødning foregår som fast gødning og dybstrøelse. For at sikre at den faste gødning og dybstrøelsen udbringes så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstofoptag og størst vækst, og dermed mindst udvaskning til grundvandet, er der stillet krav om tilstrækkelig opbevaringskapacitet.

Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for fast gødning og dybstrøelse, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til mindst 15 måneder, så kravet er derfor opfyldt på ejendommen.

Arealer:

Dele af udbringingsareal nr. 20 (ca. 2,2 ha) ligger i nitratfølsomme indvindingsområder.

Der er lavet udvaskningsberegning for udspretningsarealet og beregningen viser, at udvaskningen af nitrat ligger på 44 mg/l ud af rodzonen for udbringningsarealet, der er udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde.

Nitratkoncentrationen reduceres med ca. - 3 mg N/l.

Der er ingen vedtaget indsatsplan for grundvandsbeskyttelse for området. Derfor gælder kravet i Husdyrbekendtgørelsen om, at der ikke må ske en merbelastning af arealerne, når udvaskningen fra rodzonen overstiger 50 mg N/l eller det nuværende niveau.

Det vurderes ud fra de indsendte beregninger, at beskyttelsesniveauet for nitrat i forhold til grundvandet er overholdt samt at udvidelsen ikke vil medføre en væsentlig øget miljøpåvirkning af det nitratfølsomme område. Dette opnås bl.a. ved at der etableres 5,1 % flere efterafgrøder end Plantedirektoratets generelle krav om etablering af efterafgrøder. Der er derfor stillet vilkår om dette i godkendelsen.

Mark 07-0, 19-0, 23-0 og 20-0 ligger i område med særlige drikkevandsinteresser. De øvrige arealer ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder og i områder med almindelige drikkevandsinteresser.

Haderslev Kommune vurderer på baggrund af beregningerne, at grundvandsinteresserne inden for det nitratfølsomme område er tilgodeset.

For så vidt angår arealerne beliggende uden for det nitratfølsomme område, er det kommunens vurdering, at de generelle regler for anvendelse af gødning og om plantedække er tilstrækkelige til at tilgodese grundvandsinteresserne.

Kort over drikkevandsområder og nitratfølsomme indvindingsområder er vedlagt. (bilag 6)

Til sikring af grundvandet er der i indvindingstilladelserne til almene vandværker, ikke almene vandværker og markvandingsboringer stillet vilkår, om driften i nærzonen omkring boringen. Overholdelse af vilkårene i disse tilladelser sikrer, at der ikke sker nedsivning af gødningsstoffer og sprøjtemidler til grundvandet langs borerøret eller i boringens nærzone. Endvidere gøres opmærksom på, at der i bek. nr 268 af 31. marts 2009 om påfyldning og vask mv. af sprøjter, er krav til, at der ikke må påfyldes og vaskes indenfor 300 m af almene og ikke-almene vandforsyning. Mark 6 er beliggende indenfor 300 m af Hejsager Strand vandværk.

Overfladevand

- vandløb og søer

Anlæg:

Det nuværende produktionsanlæg ligger ca. 150 meter et fra beskyttet vandløb efter naturbeskyttelsesloven § 3, der er rørlagt, mens det fremtidige gødningshus vil blive placeret ca. 200 fra vandløbet mod nord.

Haderslev Kommune vurderer at etablering af gødningshuset til dybstrøelse og fast gødning ikke vil være til fare for vandløbet, da gødningshuset placeres på den modsatte side af en bakketop, samt at risikoen for udslip, som det kendes ved gyllebeholder er ikke eksisterende.

Ansøger har ansøgt og fået godkendelse til at nedsivning tagvand fra ejendommen. Nedsivningen skal foregå i omfangsdræn, etableret som grusfaskine, som vist på bilag 1. Eksisterende afløb til grøft og vandløb stoppes, og røret afproppes. Der vurderes ikke at være afledning fra arealer til vandmiljøet hvor der er risiko for forurening af med rester af foderstoffer, husdyrgødning eller lign.

Arealer:

En del af ejendommens jorder ligger ved eller i nærheden af vandløb. Mark 23-0 grænser op til et B-målsat vandløb, mark 08-0, 10-0 ligger ved andet B målsat vandløb, mens vandløbene ved 02-0, 05-0 og 11-0, 35-0 og 34-0 ikke er målsat. Målsætningerne er ifølge regionplan 2005 fra Sønderjyllands Amt nu Landsplandirektiver.

Jf. regionplan må vandløbene ikke anvendes til formål der hindrer fastholdelse eller opnåelse af de fastsatte målsætninger. For alle målsatte vandløb er der i regionplan fastsat krav til vand- og vandløbskvaliteten.

Udbringingsarealerne er i flere tilfælde vandløbsnære, dog er ingen skrånere med >6 grader. Flere af markerne beliggende op til søer omfattet af naturbeskyttelseslovens §3, der er ikke stærkt skrånende arealer ned mod disse søer. Erosion af udbragt husdyrgødning i form af dybstrøelse og fast gødning til vandløbene og søer under kraftige regnskyl vurderes ikke at udgøre en risiko, såfremt der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på 2 m jf. Vandløbslovens § 69 langs naturlige eller i regionplan højt målsatte vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Desuden er det en forudsætning af udbringningen sker efter gældende regler og nedbringes inden for 6 timer.

Der er ingen målsatte søer i umiddelbar nærhed af ejendommen eller udbringingsarealerne, ligesom ingen af arealerne eller ejendommen ligger i oplandet til målsatte søer.

Det er kommunens vurdering, at landbrugsdrift, herunder udbringning af gødning i sædvanligt omfang og efter gældende regler på de vandløbs- og sønære arealer, samt med de stillede vilkår, ikke vil påvirke flora og fauna i de aktuelle vandløb og søer. Sekundære effekter som eksempelvis øget udvaskning af næringsalte vurderes ikke at have betydning for vandløbsmiljøet idet næringsaltene transporteres videre til fjordområderne. Den ansøgte, fremtidige drift på ejendommen, og på bedriftens udbringingsarealer, vurderes ikke være i modstrid med regionplan/kommuneplanens vandløbsmålsætninger og naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper.

- Marint opland

Ejendommen og udspretningsarealerne ligger i oplandet til Lillebælt. De nordlige arealer afvander til ydre del af Haderslev Fjord, arealerne ved ejendommen afvander til Sandvig.

Da udbringingsarealerne i det ansøgte projekt afvander til Natura 2000-området "Lillebælt", kan udvaskning af næringsstoffer fra udbringingsarealerne udgøre en risiko for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Ifølge basisanalysen for Natura 2000-området "Lillebælt" er flere af naturtyperne på udpegningsgrundlaget truet af næringsstofbelastning. Herunder vurderes kystlagunerne som værende truet af næringsalte og er udpeget som fosforbelastede. Kystlagunerne er karakteriseret ved at have et begrænset vandskifte, og tilstanden heri vil i særlig grad påvirkes af de direkte udledninger. I basisanalysen for Vanddistrikt 50 som Lillebælt tilhører, angives at miljøkvalitetsmålsætningen om et upåvirket eller kun svagt påvirket plante- og dyreliv ikke er opfyldt. Målsætningen vurderes heller ikke at kunne opfyldes i 2015, og målet om en god tilstand senest i 2015 jvf. vandrammedirektivet, vil således ikke kunne nås. Årsagen hertil er først og fremmest næringsstofforførslen fra land samt tilførsel af kvælstof fra atmosfæren. Landbruget udpeges som den største kilde til kvælstofforførsel, mens fosfortilførslen er mere lige fordelt mellem landbruget og punktkilder.

Nitrat

Beskyttelsesniveauet for nitrat er defineret som en skærpelse af det generelle harmonikrav ud fra nitratklasserne 1-3, som er de kvælstof-følsomme områder i forhold til hav & fjord. Afhængig af udbringingsarealernes placering, vil der på bedriftsniveau blive beregnet et samlet krav til hele bedriften. Reduktionspotentialet, som ligger bag nitratklassen, er et udtryk for, hvor stor en del af kvælstoffet der bliver tilbageholdt i oplandet og derved ikke kommer ud i de danske farvande.

65,96 ha ligger i nitrat klasse 1 og 115,22 ha ligger i nitratklasse 3 og dermed er det vurderet at recipienten er sårbar overfor kvælstofbelastning på disse arealer. Ved beliggenhed i nitratklasser reduceres de generelle harmoniregler. Reduktionsprocenten er beregnet til 65,53, dvs. at de generelle harmoniregler for bedriften reduceres med 34,47 %. Derfor er de generelle harmoniregler reduceret fra 1,4 DE/ha til 0,9175 DE/ha for at overholde kravene til overfladevand ift. nitratudvaskning. Der er anvendt 5,1 % ekstra efterafgrøder for at kompensere for dette krav, hvilket der er sat vilkår til.

Indholdet af næringsstoffer i husdyrgødningen har stor betydning for tabet af ammoniak, nitrat og fosfor til omgivelserne. Indholdet af kvælstof og fosfor i den producerede husdyrgødning beregnes på grundlag af normtal for næringsstof i husdyrgødning, udarbejdet af Danmarks JordbrugsForskning.

Referencesædskiftet er det sædskifte, som i forbindelse med beskyttelsesniveauet for nitrat og fosfor anvendes som udgangspunkt. Systemet fastlægger et referencesædskifte for alle bedriftens arealer, bortset fra arealer, der angives at have vedvarende græs per 1. januar 2007. For hver mark skal desuden aktivt vælges et sædskifte. Vælges samme sædskifte som referencesædskiftet i alle marker stilles ingen krav til sædskiftet i miljøgodkendelsen. Der er i ansøgt drift valgt samme sædskifte som referencesædskiftet.

Ifølge den indsendte ansøgning viser beregning at det maksimale dyretryk, DE_{max} er 0,92 og det reelle dyretryk, DE_{reel} for ansøgt drift, er 1,39 DE/ha.

Såfremt DE_{reel} er mindre end eller lig DE_{max} er beskyttelsesniveauet vedrørende nitrat-overfladevand overholdt uanset, hvad udvaskningsberegninger viser.

I dette tilfælde hvor DE_{reel} er større end DE_{max} er beskyttelsesniveauet for nitrat - overfladevand kun overholdt, hvis udvaskningsberegning viser, at udvaskningen for DE_{reel} er mindre end eller lig med udvaskningen for DE_{max} . Udvasningsberegningen af N beregnet via Farm-N giver en maksimalt tilladelig udvaskning på 44,5 kg N/ha og en reel udvaskning fra det ansøgte projekt på 44,2 kg N/ha. Således er udvaskningen altså overholdt. Der er altså valgt virkemidler i form af ekstra efterafgrøder, der reducerer kvælstofudvaskningen med 0,3 kg N/ha. Til sammenligning er N-udvaskningen i nudrift beregnet via Farm-N til 44,8 kg N/ha.

Vurdering

I henhold til det ansøgte projekt og beregningerne på kvælstof (overfladevand) i ansøgningssystemet vurderer Haderslev Kommune, at de skærpede regler for udvaskning af kvælstof til overfladevand fra udbringningsarealet er overholdt samt at der på det samlede udbringningsareal er indført virkemidler i forhold til at reducere udvaskningen af kvælstof til overfladevand og det marine miljø. For at sikre grundlaget for beregningerne i henhold til anvendte virkemidler for det ansøgte projekt er der stillet krav til andelen af efterafgrøder på det samlede areal, da der i henhold til det ansøgte projekt er valgt ekstra efterafgrøder udover det lovpligtige krav fra Plantedirektoratet. Det er vurderet, at det ikke er nødvendigt at stille yderligere skærpede vilkår i forhold til den potentielle kvælstof udledning til overfladevand generelt.

Redegørelse og vurdering af kvælstofudvaskningen til overfladevand for det ansøgte projekt i forhold til Internationale Naturbeskyttelsesområder i Lillebælt er behandlet nærmere i afsnittet "Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder".

Fosfor

Med hensyn til fosfor så ligger alle de sydlige udbringningsarealer (dem ved ejendommen) i opland til natura 2000 område der er overbelastet med fosfor. En mindre del (0,06 ha) af mark 23-0 er delvist beliggende i lavbundsareal ikke omfattet af okkerklasse 1 og dermed et risikoareal for tab af fosfor, arealet er drænet og dermed er arealet omfattet af fosforklasse 2. 58,66 ha er beliggende i områder med lerjord og disse er drænedes og fosfortallet for arealerne er mellem 4-6, derfor er disse omfattet af fosforklasse 1 samt 0,03 ha beliggende i fosforklasse 3 da det er drænet lerjord med fosfortal >6. Alle øvrige arealer er beliggende i fosforklasse 0 og vurderet at være robuste ift. fosfortab. Da der er arealer i fosforklasse 1-3 er der begrænsninger til det tilladelige maksimale fosforoverskud (forskul mellem udbragt mængde fosfor med husdyrgødningen og fraført mængde med afgrøden) på arealerne udover det generelle harmonikrav.

I ansøgningen er der anvendt korrektioner for fosforindhold i husdyrgødningen. Fosforindholdet beregnes normalt efter normtal, beregningen kan imidlertid beregnes ud fra de faktiske produktionsforhold. Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes en korrektionsfaktor på baggrund af den aktuelle fodermængde, indhold af fosfor i foderet, protein procent i foderet samt kg tilvælst pr. høne. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler, normer og formler fra gødningsår 08/09 er anvendt da det er det der er gældende på ansøgningstidspunktet (30/4-09). Ud fra oplysningerne i ansøgningen opnås en type 2 korrektionsfaktor for hønsene på 0,978 til fosfor korrektion.

Der er derfor sat vilkår til korrektionsfaktoren (type 2-korrektion samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe (høns) på hele bedriften. Der er endvidere sat krav til dokumentationen af type 2 korrektionen.

Ud fra oplysningerne om den anvendte mængde husdyrgødning ved nudrift og ansøgt drift samt oplysninger om P-klasser for det ansøgte udbringningsareal er det beregnet, at beskyttelsesniveauet for fosfor er overholdt.

I ansøgt drift udsprede der 39,6 kg P/ha og der fra føres 26,9 kg P/ha hvilket giver et gennemsnitlig fosforoverskud på alle arealer på 12,7 kg P/ha.

Afskæringskravet (det maksimale fosforoverskud) er beregnet til 14,6 kg P/ha/år, bedriftens fosforoverskud skal derfor være mindre end 14,6 kg P pr ha pr. år beregnet efter vejledningens retningslinjer. Afskæringskravet er dermed overholdt og der udbringes 359

kg/år mindre fosfor end afskæringskravet. Fosforoverskuddet beregnes ud fra det aktuelle standardsædskifte og den deraf beregnede normoptagelse af fosfor og tilførslen af fosfor fra husdyrgødning og anden organisk gødning.

I henhold til fosforberegningen i ansøgningssystemet for det ansøgte projekt er fosforoverskuddet beregnet til 12,7 kg P/ha/år svarende til en samlet fosformængde på ca. 2.487,4 kg P/år på bedriftens arealer., jf. bilag 8 for fosforklasser.

Vurdering

Haderslev kommune vurderer på baggrund af det ansøgte projekt, beregningerne, forekomsten af risikoarealer, samt det faktum at der ikke er skrånende arealer >6 grader ned til vandløb, at der i den konkrete sag ikke er forhold, som kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udvaskning af fosfor til vandmiljøet. Lovens beskyttelsesniveau er overholdt og det vurderes at dyreholdet ikke vil medføre en væsentlig øget miljøpåvirkning af Lillebælt.

Derfor er der ikke stillet yderligere krav til fosforoverskuddet for det ansøgte projekt udover de generelle harmoniregler.

- Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 og habitatdirektivet fra 1992 indeholder fælles EU-regler for naturbeskyttelse. Direktiverne pålægger bl.a. medlemslandene at udpege og beskytte levesteder og rasteområder for fugle og beskytte truede naturtyper og plante- og dyrearter, hhv. fuglebeskyttelses- og habitatområder (samlet betegnet som internationale naturbeskyttelsesområder eller Natura2000-områder).

Direktiverne fastsætter et overordnet mål for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper, dyre- og plantearter. Danmark er forpligtet til at sikre, at der ikke sker en forringelse af status i de udpegede områder og til at iværksætte, hvad der er nødvendigt for at opnå de fastsatte mål.

- EF-fuglebeskyttelsesområderne er områder, der har til formål at beskytte og forbedre levevilkårene for de vilde fuglearter i EU.
- Ramsarområder er vådområder med rigt fugleliv og så mange vandfugle, at de har international betydning. Områderne er indeholdt i EF-fuglebeskyttelsesområderne.
- EF-habitatområder er områder, der er udpeget på baggrund af naturtyper og arter, som er af betydning for EU.

Tilladelser til aktiviteter i eller udenfor internationale naturbeskyttelsesområder må ikke kunne forringe området naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for. I Ramsarområder skal beskyttelsen af områderne tillige fremmes.

Derfor er Haderslev Kommune internationalt forpligtet til at beskytte og bevare plante- og dyrearter, levesteder for plante- og dyrearter, samt naturtyper af international værdi. Udpegningsgrundlag opdateres som udgangspunkt hvert 6. år og kan ses på www.blst.dk.

På baggrund af DMU's analyse har Miljøstyrelsen⁹ opstillet følgende afskæringskriterier for, hvornår et projekt ikke kan medføre en skadevirkning på overfladevande som følge af nitratudvaskningen, herunder Natura 2000-områder og på levesteder og yngle- og rastepladser for beskyttede arter:

Pkt. 1A: Dyretrykket i det aktuelle opland, må ikke have været stigende siden 1. januar 2007,

Pkt. 1B: eventuelle andre kilder til nitratudvaskning end husdyrproduktionen, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007 skal inddrages i vurderingen på en sådan måde, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end husdyrproduktionen skal medføre et krav om reduktion af det samlede dyretryk i det aktuelle opland med tilsvarende effekt på nitratudvaskningen,

Pkt. 1C: gennemførte initiativer, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, må ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland, samt

Pkt. 2A: nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, må ikke udgøre 5 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område, dog

---

⁹ Vejledende notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevande ved vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven 24. juni 2010.

Pkt. 2B: må nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, ikke udgøre 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er meget lidt eutrofieret.

Med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 1A - 1C:**

Om det ansøgte i kumulation med andre planer og projekter vil kunne have en skadevirkning. Er husdyrtrykket således konstant eller stigende i det aktuelle opland, og beregninger viser, at det ansøgte herefter vil øge kvælstofudvaskningen, uanset, at den enkelte ansøgning overholder det fastlagte beskyttelsesniveau for nitratudvaskningen til overfladevande, vil det ansøgte medføre en øget udvaskning. Det vil i givet fald betyde, at det ansøgte i kumulation med andre husdyrbrug vil have en skadevirkning.

Og er der andre kilder til nitratudvaskningen i det aktuelle opland end husdyrproduktionen, som har medført en øget nitratudvaskning vil det betyde, at det ansøgte i kumulation med andre kilder vil have en skadevirkning.

Endelig indgår i vurderingen, at gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder med henblik på at gennemføre vandplanlægningen efter miljømålsloven og opnå gunstig bevaringsstatus/god økologisk tilstand for det aktuelle vandområde, ikke må neutraliseres gennem tilladelser og godkendelser af husdyrbrug.

Og med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 2A / pkt. 2B:**

Om det ansøgte i sig selv vil kunne have en skadevirkning. Er det således vurderet under pkt. 1, at den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område har været stagnerende eller faldende siden 1. januar 2007 vurderes det, om det ansøgte i sig selv vil udgøre 5 pct. / 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det pågældende vandområde. Udgør det ansøgte 5 pct. / 1 pct. vil det ansøgte en skadevirkning.

Afskæringskriterierne udelukker ikke, at en ansøgning, der vil medføre at den pågældende husdyrproduktion får en øget andel af nitratudvaskningen af den samlede nitratudvaskning fra et opland, kan vurderes ikke at have en skadevirkning. Men afskæringskriterierne udelukker, at der godkendes husdyrproduktioner, der er hindrende for, at miljømålene kan opfyldes i overensstemmelse med direktivforpligtelserne.

En vigtig forudsætning for, at beskyttelsesniveauet er tilstrækkeligt, er, at den samlede husdyrproduktion i Danmark som nævnt ikke kan forventes at stige, men vil blive samlet på større, men færre husdyrbrug. Givet dette, vil der for hvert projekt, der realiseres, blive nedlagt en eller flere produktioner, svarende til projektets omfang. Med det foreliggende beskyttelsesniveau betyder det, at der samlet i et område områder der afvander til nitratfølsomme vandområder sker en nedbringelse af nitratudvaskning set over tid i takt med at husdyrbrug godkendes.

Beskyttelsesniveauet tager ikke højde for, at strukturudviklingen ikke nødvendigvis sker ensartet i hele landet. I nogle oplande kan der således godt foregå en udvikling, hvor der etableres og udvides husdyrbrug, der overstiger kapaciteten af de brug, der nedlægges, og som bevirker, at husdyrtrykket stiger i det aktuelle opland, mens der i andre oplande ikke realiseres projekter, der modsvares af brug, der nedlægges.

I forbindelse med den konkrete vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven, er det derfor vigtigt, at vurdere, om den miljøforbedring, der er forudsat realiseret gennem godkendelser af husdyrbrug, finder sted, eller forsvinder som følge af en intensivning i husdyrproduktionen samlet set i det aktuelle opland. Og på den baggrund, afgøre om, det er nødvendigt at stille krav, der er mere skærpede end det fastlagte beskyttelsesniveau.

Beskrivelse

Ejendommen og udspretningsarealerne ligger i oplandet til Lillebælt (delopland Haderslev Fjord og delopland Sydlige Lillebælt n f. Als). Lillebælt er udpeget til internationalt naturbeskyttelsesområde nr. 112. Heri indgår EF-habitatområde nr. 96. Lillebælt er desuden udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 47 og Ramsarområde nr. 15. Den nedre del af mark 05-0 er beliggende i internationalt naturbeskyttelsesområde nr. 112, Lillebælt. Mens mark 11-0 grænser op til dette område. jf. bilag 16 for beskrivelse af Lillebælt samt redegørelse for udpegningsgrundlag.

Udbringningsarealerne er beliggende i to del oplande til Lillebælt/Jylland (Vandplan 1.11), henholdsvis 130 ha i oplandet til det Sydlige Lillebælt n f. Als og 66 ha i oplandet til Haderslev Fjord.

Det ene aktuelle delopland i Lillebælt – delopland Haderslev Fjord - er på 18.500 ha (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.1.4) og der er en opgjort tilførsel af kvælstof på 381 ton N/år for årene 2001-2005 (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.4.8)

Det andet aktuelle delopland i Lillebælt - delopland Sydlige Lillebælt n f. Als - er på 15.400 ha (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.1.4) og der er en opgjort tilførsel af kvælstof på 354,2 ton N/år for årene 2001-2005 (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.4.8 – ud fra 23 kg N/ha/år i restoplandet).

Ifølge basisanalysen for Natura 2000-området "Lillebælt" er flere af naturtyperne på udpegningsgrundlaget truet af næringsstofbelastning, Herunder vurderes kystlagunerne som værende truet af næringsssalte og er udpeget som fosforbelastede. Kystlagunerne er karakteriseret ved at have et begrænset vandskifte, og tilstanden heri vil i særlig grad påvirkes af de direkte udledninger. I basisanalysen for Vanddistrikt 50 som Lillebælt tilhører, angives at miljøkvalitetsmålsætningen om et upåvirket eller kun svagt påvirket plante- og dyreliv ikke er opfyldt. Målsætningen vurderes heller ikke at kunne opfyldes i 2015, og målet om en god tilstand senest i 2015 jvf. vandrammedirektivet, vil således ikke kunne nås. Årsagen hertil er først og fremmest næringsstoffølrslen fra land samt tilførsel af kvælstof fra atmosfæren. Landbruget udpeges som den største kilde til kvælstoftilførsel, mens fosfortilførslen er mere lige fordelt mellem landbruget og punktkilder.

Udvaskningsberegninger lavet med baggrund i tal fra ansøgningsystemet er oplyst i nedenstående skema:

	Nudrift	ansøgt	forskel
udvaskning fra rodzonen kg N/ha	44,8	44,2	-0,6
Udvaskning fra rodzonen kg N/år (195,86 ha)	8.774,53	8.657,01	-117,5
Samlet udledning til vandområderne - Haderslev Fjord og Sydlige Lillebælt n. f. Als - kg N/år (ud fra red. potentiale)	6.580,90	6.492,75	-88,15

Det fremgår at udvaskningen reduceres i ansøgt drift i forhold til nudrift situationen. En del af det udvaskede kvælstof vil blive omsat på vejen mod vandområdet. Størrelsen af omsætningen afhænger af jordens reduktionspotentiale.

Udbringingsarealerne ligger i områder hvor reduktionspotentialet er mellem 0-50 % ifølge reduktionspotentiale kort fra Danmarks Miljøundersøgelser(dog ligger 2 mindre arealer(19-0, 20-0 = 9,48 ha) i område med reduktionspotentiale 51.75 %, hvilket der ikke er lavet delberegninger, således er der regnet på worst case). Det betyder, at mellem 50 % og 100 % af kvælstoffet der udvaskes fra rodzonen, vil være omsat til frit kvælstof, inden det når fra arealerne til Lillebælt. Der er derfor regnet med et gennemsnitlig reduktionspotentiale på 25 %. Ved anvendelse af de centrale retningslinjer fra Miljøstyrelsen, vil gennemsnits udvaskningen derfor være at 75 % af den udvaskede kvælstof føres til vandområdet, dvs. at udvaskningen til vandområdet er beregnet ud fra en gennemsnitlig udvaskning på 75 %.

Udspretningsarealerne (130 ha) udgør 0,8 procent af det totale opland til i oplandet til Sydlige Lillebælt n. f. Als og ansøgers gennemsnitlige udvaskning af kvælstof (4309 kg N pr. år) udgør 1,2 procent af den samlede udledning på 354,2 tons N pr. år af kvælstof til oplandet til Sydlige Lillebælt n. f. Als .

Udspretningsarealerne (66 ha) udgør 0,4 procent af det totale opland til i oplandet til Haderslev Fjord og ansøgers gennemsnitlige udvaskning af kvælstof (2184 kg N pr. år) udgør 0,6 procent af den samlede udledning på 381tons N pr. år af kvælstof til oplandet til Haderslev Fjord.

Den gennemsnitlige kvælstofudvaskning fra arealer i Danmark er af Miljøministeriet estimeret til 60 kg N pr. ha pr. år, hvoraf en eventuel anvendelse af husdyrgødning normalt kan påvirke udvaskningen med maks. 10 kg N pr. ha pr. år. Der sker herudover en tilførsel af kvælstof fra andre kilder i oplandet end landbrugsdrift.

Hvis man opgør udledningen stammende fra husdyrgødningsbidraget på denne ejendom, dvs. det øgede bidrag fra husdyrgødningen ift. gødningsniveau til en optimal planteproduktion på ejendommens arealer, kan den husdyrgødningsbetingede merudvaskning af nitrat vurderes ift. den samlede udledning fra de aktuelle deloplande til det Internationale naturområde.

Ift. notatet fra Miljøstyrelsen har kommunen ikke på nuværende tidspunkt oplysninger om dyrket areal i oplandet. Derfor er oplysninger fra vandplanen om opgjort udledning fra oplandet anvendt i stedet.

Ud fra vandplanen er det kun muligt at anvende belastningstal for deloplandet opgjort som samlet bidrag fra åbent land og punktkilder, hvoraf punktkilderne udgør ca. 10 % af udledningen

Natura 2000 område N112 Lillebælt – Sydlige Lillebælt n f. Als	
Delopland Sydlige Lillebælt n. f. Als til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt – tabel 2.1.4)	15.400
Bidrag fra land (delopland Sydlige Lillebælt n f. Als), tons N (åbent land samt punktkilder)	354.2***
Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev – skemanummer 11099	
Reduktionspotentiale arealer(jf. nitratklassekortlægningen), pct	(0-50 %) middel 25
Areal til udspredning i alt, ha	130
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (værdi for 44,2 kg N/ha ansøgt – værdi 42,3 for kg N/ha nudrift uden husdyrgødning beregnet i Farm-N) *	1,9
Samlede påvirkning, husdyrgødning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,25) x 1,9 x 130)	185
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Natura 2000 området, pct. ((185 /354.200) x 100)**	0,052

Natura 2000 område N112 Lillebælt – Haderslev Fjord delopland	
Delopland Haderslev Fjord til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt – tabel 2.1.4)	18.500
Bidrag fra land (delopland Haderslev Fjord), tons N (åbent land samt punktkilder)	381
Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev – skemanummer 11099	
Reduktionspotentiale arealer(jf. nitratklassekortlægningen), pct	(0-50 %) middel 25
Areal til udspredning i alt, ha	66
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (værdi for 44,2 kg N/ha ansøgt – værdi 42,3 for kg N/ha nudrift uden husdyrgødning beregnet i Farm-N) *	1,9
Samlede påvirkning, husdyrgødning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,25) x 1,9 x 66)	94
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Natura 2000 området, pct. ((94 /381.000) x 100)**	0,024

*Denne udregning er foretaget i Farm N, her udregnes forskellen i nitratudvaskningen fra henholdsvis brugen af husdyrgødning og udelukkende anvendelse af kunstgødning på husdyrbrugets udsprædningsarealer.

**Udsprædningsarealernes "merudvaskning" af nitrat sættes i forhold til hele oplandet til vandområdet. Derved fremkommer udbringningsarealernes andel af det samlede nitratudvaskning fra samtlige landbrugsarealer i oplandet.

*** Bidraget er arealmæssigt proportionelt udregnet ift. rest oplandet til Lillebælt ud fra 23 kg N/ha

Vurdering af om det ansøgte projekt i sig selv vil kunne have en skadevirkning (2A og 2B)

Trusselsvurdering for naturtyper og arter på udpegningsgrundlagene i det Internationale Naturbeskyttelsesområde Lillebælt er i basisanalysen bl.a. anført til udledning af næringsstoffer og øget eutrofiering. Den husdyrgødningsbetingede udvaskning udgør ca. 0,052 procent af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet til Sydlige Lillebælt n. f. Als i Lillebælt og 0,024 procent af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet til Haderslev Fjord i Lillebælt. Det fremgår af afskæringskriterierne 2A, at et husdyrbrug der maksimalt udgør 5 procent (2B - 1 % hvis lukket bassin og/eller meget lidt eutrofieret hvilket ikke er tilfældet i dette opland) af den samlede udvaskning fra samtlige arealer i oplandet, ikke alene på den baggrund, kan siges, i sig selv kan påvirke Natura 2000-området væsentligt. Da dette ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen.

Nitratudvaskningen fra husdyrbrugets udbringningsarealer vurderes på den baggrund ikke at kunne påvirke Natura 2000 vandområdet væsentligt. Derudover er udbringningsarealernes størrelse, i forhold til det samlede delopland til henholdsvis Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord meget små og det vurderes, at nitratudvaskning fra det ansøgte projekt i sig selv ikke kan påvirke arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene i de berørte internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Afskæringskriteriet for udvaskning af nitrat til overfladevand på 5 % af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord er overholdt for det ansøgte projekt, da det ansøgte projekts samlede husdyrgødningsbetingede kvælstofbidrag til Sydlige Lillebælt n. f. Als udgør 0,052 procent af den samlede udledning på 354,2 tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Sydlige Lillebælt n. f. Als og til Haderslev Fjord udgør 0,024 procent af den samlede udledning på 381 tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Haderslev Fjord. På baggrund af at punktkilderbidraget udgør ca. 10 % af den samlede opgjorte udledning til Lillebælt (herunder Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord) kan man skønne projektets husdyrgødningsbetingede udvaskning til at udgøre henholdsvis 0,058 % og 0,027 % ift. bidraget fra "kun" åbent land bidraget. Herved er nitratkoncentrationen for det ansøgte projekt beregnet til at udgøre mindre end 5 procent af den samlede nitratudvaskning til henholdsvis Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord i Lillebælt., hvorved det vurderes, at udvaskningen af kvælstof fra det ansøgte projekt ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen i vandområdet N112 - Lillebælt.

Haderslev Kommune finder ikke, at der i den konkrete sag er særlige forhold, der kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udledningen af kvælstof til vandområdet. Der er endvidere tale om en reduceret belastning ift. nuddrift til Lillebælt.

"Lillebælt" er udpeget som værende fosforfølsomt. Der er som følge heraf krav til fosforoverskud udover harmonikravet. Der ligger ingen arealer der er stærkt skrånende (>6 grader) op til vandløb. Selvom en del af arealerne ligger indenfor fosforklasse (risikoarealer) er kravet til fosforoverskud overholdt og risikoen for overfladetab af fosfor er ringe. Derfor vurderer Haderslev Kommune, at fosforudvaskningen fra ansøgte projekt ikke vil påvirke Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag væsentligt.

Haderslev Kommune vurderer at projektet ikke har væsentlig betydning for Lillebælts målsætning og integritet. Der er ingen stigning i udvaskningen men tværtimod et fald, og samtidig kan der ikke påvises en signifikant ændring i dyretrykket i oplandet til vandområdet i Haderslev Kommune, finder kommunen, at det ikke vil være aktuelt med yderligere kvælstof-beregninger, og at projektet ikke vil have negativ effekt på de arter og naturtyper, som indgår i udpegningsgrundlaget for de internationale naturbeskyttelsesområder, som Lillebælt omfatter.

Vurdering af kumulativ effekt (pkt. 1 A – 1C)

I forhold til den kumulative effekt vurderes det, at bedriften ikke i sig selv kan påvirke vandområderne, men i kumulation med de øvrige landbrug i oplandet kan der være en påvirkning.

Ud fra Haderslev Kommunes tilgængelige viden om dyretrykket samt andre kilder til nitratudvaskning i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder er det på nuværende tidspunkt ikke muligt for kommunen, at vurdere den kumulative effekt i et givent opland i henhold til retningslinjerne i vejledende notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevand ved vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven – punkt 1A til 1C.

Husdyrbestanden og dyretrykket i oplandet til Lillebælt forventes, på grund af reglerne om at der skal anvendes et givet udbringningsareal til en given husdyrproduktion, ikke at stige i takt med at der gives tilladelser og godkendelser.

På den baggrund og ud fra kommunens nuværende tilgængelig viden i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder har Haderslev Kommune vurderet den kumulative i oplandet til Lillebælt.

Med hensyn til den kumulative effekt vurderer Haderslev Kommune, at husdyrlovens beskyttelsesniveau er tilstrækkeligt til at sikre overfladevand i Natura 2000-områder imod en væsentlig påvirkning fra det samlede opland. "Lillebælt" er opdelt i nitratklasser, hvor der i henhold til husdyrloven er krav om skærpelse af de generelle harmoniregler i nitratklasse 1, 2 og 3. Det må forventes, at der samlet set sker en reduktion af nitratudvaskningen i takt med at landbrugsbedrifterne får miljøgodkendelse eller -tilladelse. Haderslev Kommune vurderer derfor, at projektet heller ikke i sammenhæng med andre projekter og husdyrbrug vil påvirke Natura 2000-området væsentligt pga. nitratudvaskning. I øvrigt afventer kommunen vand- og naturplanerne, som skal sikre at overfladevand opnår en god tilstand, og at de udpegede naturtyper og arter opnår en gunstig bevaringsstatus.

Når den endelige handleplan til Vand- og Natura 2000 planerne foreligger, og de ekstra nødvendige undersøgelser er gennemført, kan Haderslev Kommune foretage en vurdering af, om det er nødvendigt at reducere markoverskuddet yderligere for at undgå at projektet er til skade for habitatområdet. Dette kan gøres ved, at kommunen tager projektet op til revurdering efter husdyrgodkendelseslovens § 40, og meddeler de nødvendige påbud om reduktion af næringsstofudledningen.

Jf. habitatbekendtgørelsen¹⁰ er det med baggrund i ovenstående vurderet, at udvidelsen ikke vil forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter som de internationale naturbeskyttelsesområder er udpeget på baggrund af. Kommunen har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Natura 2000-områderne væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er lavet på baggrund af den viden og de beregningsmetoder kommunen har på området.

Natur

- Areal status

Ejendommen er beliggende i landzone og i område i område, som i kommuneplanen er udpeget som uforstyrret landskab. Dvs. etablering af større byggerier, større veje og større tekniske anlæg i de uforstyrrede landskaber skal undgås, det samme gælder for en stor del af udspretningsarealerne. Ejendommen og alle arealer ligger i særlige værdifulde landbrugsområder og enkelte arealer ligger i områder hvor skovtilplantning er uønsket, de nordligste arealer ligger i områder udpeget som uforstyrret landskab. De nordlige arealer ligger i uforstyrret landskab og område med naturinteresser. Der udføres kun erhvervmæssigt nødvendigt byggeri (gødningshus) og det vurderes at ingen af ovennævnte udpegninger påvirkes af projektet.

Biologiske korridorer

Spredningskorridorer er udpeget for at modvirke fragmenteringen af naturområder og forbedre spredningsmulighederne for den vilde flora og fauna. Afhængig af særlige arters spredningsbehov kan læhegn med 'fodpose', ekstensivt drevne landbrugsarealer samt etablering af vandhuller og dyrkningsfrie bræmmer langs vandløb medvirke til forbedring af særlige arters spredningsmuligheder i landskabet.

En del af udbringningsarealerne ligger eller grænser op til et upeget spredningskorridor område jf. Regionplan 2005, dette glæder mark 06-0,10-0,11-0,19-0, 20-0, 32-0 og 34-0 . Det vurderes i dette tilfælde, at almindelig landbrugsdrift ikke vil påvirke den Biologiske korridorer

Beskyttede sten- og jorddiger

Ved sten- og jorddiger og lign. forstås menneskeskabte, linieformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet. Digerne er vigtige elementer i kulturlandskabet, som både viser tidligere tiders arealudnyttelse, ejendoms- og administrationsforhold, fungerer som levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter og bidrager til et afvekslende landskab, ofte med egnstypiske digestrukturer.

¹⁰ Bekendtgørelse nr. 408 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 1. maj 2007

Der er beskyttede diger efter Museumslovens § 29a på en række udbringningsarealer i det ansøgte projekt, det drejer sig om følgende mark, 02-0, 35-1, 32-0, 33-0, 33-1, 30-0 og 31-0. Digerne må ikke ændres eller fjernes uden kommunens tilladelse.

Fredede fortidsminder

Der er ingen gravhøje på eller i en afstand af 100 fra udbringningsarealerne.

- Beskyttede naturtyper

På det vedlagte kort (bilag 9 og 10) er angivet, hvilke naturtyper der ved ejendommen og ved ejendommens arealer er registreret efter § 3 i Lov om naturbeskyttelse, og hvilke af disse der jf. kommunen er udpeget efter § 7 i husdyrgodkendelsesloven (bilag 5).

Nærmeste § 3 naturareal der er udpeget jf. § 7 i husdyrgodkendelsesloven:

- 3,2 km sydsydøst for staldanlægget ligger et overdrev > 10 ha, registreret som kalkoverdrev i mosaik med grønsværklit.
- 3,6 km sydøst for staldanlægget ligger et overdrev > 10 ha, registreret som kalkoverdrev, græsset.

De nærmeste § 3 naturarealer inden for 1000 m i forhold til ejendommen er (se bilag 9):

- Sydsydøst for ejendommen, i en afstand af ca. 690 m fra nærmeste stald, ligger en mose omfattet af § 3.
- Sydøst for ejendommen, i en afstand af ca. 930 m fra nærmeste stald, ligger en mose omfattet af § 3.
- Syd for ejendommen, i en afstand af ca. 970 m fra nærmeste stald, ligger en strandeng omfattet af § 3.
- Inden for 1000 m af ejendommen ligger der 8 søer, omfattet af § 3, da de er større end 100 m², - i en afstand af 190 m til 850 m fra staldanlægget.

Naturområder (søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe, ferske enge og overdrev) der er beskyttede i henhold til § 3 i Lov om naturbeskyttelse må generelt ikke tilføres gødningsstoffer.

Ferske enge og overdrev må dog anvendes som før lovens ikrafttræden i 1992. Det vil sige at driften af arealerne ikke må intensiveres i forhold til årene før 1992. Dette indebærer bl.a. at de 2 naturtyper højst må tilføres samme mængde gødning som i perioden op til 1992. Naturenge og overdrev vil normalt slet ikke eller kun i beskedent omfang blive tilført gødningsstoffer. Kontakt evt. kommunen for uddybende information vedr. drift af beskyttede naturområder.

Der er ikke registreret § 3 naturtyper indenfor udbringningsarealet.

På baggrund af ansøgningen vurderes udvidelsen ikke at indebære væsentlige ændringer i markdriften. Markdrift i form af omlægning, gødkning, behandling med plantebeskyttelsesmidler og andre jordbrugsaktiviteter antages derfor ikke at give anledning til øget påvirkning af områdets beskyttede naturtyper.

- Beskyttede naturtyper og ammoniakvilkår

Hovedreglen med den nye miljøgodkendelsesordning er, at der i kraft af den generelle reduktion af ammoniaktabet og etablering af bufferzoner omkring udpegede naturområder (§ 7 arealer), er taget det nødvendige hensyn til naturområder. På det vedlagte kort (bilag 5) er angivet, hvilke naturtyper der nær bedriften og udbringningsarealerne er registreret efter § 7.

Anlæg:

Udvidelsen medfører en reduktion i ammoniakemission fra anlægget på ca. -4.677,50 kg N/år, således at den samlede emission bliver i alt på ca. 8.426,87 kg N/år. Ejendommen ligger udenfor bufferzone I og II i forhold til § 7 arealer, hvorfor der ikke i forhold til det individuelle ammoniakkrav stilles yderligere reduktionskrav. Da der er tale om en udvidelse af et husdyrbrug over 75 DE stilles der et generelt krav om 25 % reduktion (2009) af ammoniakemissionen i forhold til det tidssvarende staldsystem.

Jf. bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug af 31/3-2010, fastholdes ammoniakreduktionskrav til fjerkræ dog på 15 %. Med den valgte staldsystem samt hyppig udmugning og foderoptimering overholdes kravet om 15 % reduktion af ammoniaktab fra stald og lager. Der reduceres med 6.694 kg N/år udover det der er nødvendigt for at opfylde kravet.

Kravet om 15 % reduktion af NH₃ tab fra stald og lager er opfyldes ved at foretage korrektion af kvælstof-indhold i husdyrgødning ud fra type 2 korrektioner.

Kvælstofindholdet beregnes normalt efter normtal, beregningen kan imidlertid beregnes ud fra de faktiske produktionsforhold. Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes kvælstofindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på bedriften i forhold til foderforbrug og fodersammensætning samt ind- og afgangsvægt/alder eller ydelse. Ved anvendelse af type 2 korrektion dokumenteres der en mindre udskillelse af kvælstof i husdyrgødningen, hvilket igen medfører en mindre ammoniakemission. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler.

Der er derfor sat vilkår til korrektionsfaktoren (type 2-korrektion samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe på hele bedriften. Indhold af råprotein i foderet, indgangsvægt/afgangsvægt samt at korrektion af kvælstofindhold i husdyrgødning beregnes ud fra standardforudsætninger for husdyr-gødningsproduktion med udgangspunkt i 2005/2006.

Type 2 korrektionen for det ansøgte indhold giver 0,92 dvs. korrektionen giver en ammoniakreduktion

Disse ændringer er en forudsætning for opfyldelse af kravene til reduktion af ammoniakemissionen og der er derfor også sat krav til disse forhold (type 2 korrektioner) og til dokumentation af dette.

Jf. Agro Techs rapport "Undersøgelse af lugt- og ammoniakemission samt mulig miljøteknologi til bur- og skrabeægsstalde" reduceres ammoniakemissionen med 33 % ved den valgte stalddtype og udmugning 3 gange pr. uge.

- Kumulativ effekt

Når hele eller dele af et stald- eller opbevaringsanlæg på det ansøgte husdyrbrug ligger indenfor bufferzone II, må merbelastningen af naturområdet beskyttet efter § 7 ikke overskride fastlagte beskyttelsesniveauer. Beskyttelsesniveauerne er lavet ud fra, hvor mange andre husdyrbrug større end 75 DE, der er i området. Det vil sige hvis disse øvrige anlæg er placeret i samme bufferzone (både bufferzone I og II) og samtidigt er placeret nærmere end 1000 meter fra dele af staldanlæggene på det husdyrbrug, der søges om miljøgodkendelse på. Den maksimale merbelastning er på 0,3 kg N/ha hvis der er 2 eller flere andre ejendomme, på 0,5 kg N/ha hvis der er én anden ejendom og på 0,7 kg N/ha hvis der ikke er andre ejendomme.

Da ejendommen ligger mere en 1000 meter væk fra nærmeste § 7 område, er der ikke undersøgt for andre ejendomme med mere end 75 DE.

Vurderinger på natur

Ammoniaktab fra stalde, lagre og i forbindelse med udbringning af husdyrgødning, er en af de væsentlige trusler mod næringsfattige naturtyper. Derfor vurderes der på disse næringsfattige naturområders tålegrænse i forhold til tilført kg kvælstof pr. år. Vurderingen sker næsten udelukkende på naturområder som skov, overdrev, hede, eng og mose. Begrundelsen herfor skal findes i, at danske søer generelt ikke er følsomme for deposition af kvælstof fra luftbåren kvælstof. Der findes dog et begrænset antal meget følsomme søer, Lobeliesøer, der hører til den mest følsomme danske naturtype.

-§ 7 og § 3 naturarealer

Overdrevene henholdsvis sydsydøst og syddøst for ejendommen (§ 7 arealer) har en tålegrænse på 15-25 kg N/ha/år. § 3 moserne henholdsvis sydsydøst og syddøst for ejendommen har en tålegrænse med hensyn til kvælstofdeposition på 15-25 kg N/ha/år¹¹. Strandengen syd for ejendommen har en tålegrænse på 30-40 kg N/ha/år.

De nævnte naturtyper findes naturligt under næringsfattige forhold, og er dermed følsomme overfor en forøgelse i kvælstofdepositionen. Tålegrænsen for områderne afhænger af typen. Baggrundsbelastningen for området er vurderet til ca. 16 kg N/ha/år¹².

- § 7

¹¹ Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbårent kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug, opdatering af 15. december 2005

¹²

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoetilstand/3_Luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2008&water=kommuner&Select=Vis+tabel

Ammoniaktabet fra stalde og lager bidrager til luftbåren N-belastning af områdets natur. Beskyttelsesniveauet jf. Husdyrgodkendelsesloven er overholdt, da de nærmeste § 7 områder ligger mere end 1000 m fra anlægget, og da merdepositionen i nærmeste § 7 er beregnet til 0,00 kg N/ha/år.

Der er mere end 3 km til de to nærmeste § 7 naturområder, der er kalkoverdrevene vest og øst for Noret, beliggende i Natura 2000-område (se nedenstående afsnit om internationale naturbeskyttelsesområder), henholdsvis 3,2 km sydsydøst for staldanlægget og 3,6 km sydøst for staldanlægget. Naturtilstanden for de to områder er vurderet til henholdsvis god og høj, og tålegrænsen er vurderet at ligge i den lave ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år.

Totaldepositionen i de to områder er mindre end 0,04 kg N/ha/år, og der er en reduktion i ammoniakdeposition i forhold til nudriften på 0,01 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år, en meget lille totaldeposition og en reduktion i kvælstofdeposition er det vurderet, at ansøgte drift ikke vil have en negativ effekt for de to § 7 naturområder og deres plantesamfund.

- § 3

Mose (152929) 690 m sydsydøst for anlæg Naturtypen kan betegnes som "mose og kær", og naturtilstanden er i juli 2009 vurderet til "ringe". Vegetationen består af pilekrat og kratskov med fugtige mosepartier med højstaudekær, og mosen er under tilgroning. Der er fundet flg. arter: almindelig mangeløv, hvid-pil, dunet steffensurt, korsknapp, brombær, stor nælde, éngriflet hvidtjørn og almindelig hyld. Tålegrænsen for mosen er på baggrund af ovenstående vurderet at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Med baggrund i tålegrænsen og med en beregnet totaldeposition på 0,41 kg N/ha/år, en reduktion i ammoniakdeposition på 0,13 kg N/ha/år og en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år er det vurderet, at den ansøgte produktion ikke vil påvirke mosen negativt.

Mose (260491) 970 m sydøst for anlæg (beliggende i Habitatområde nr. 96 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 47):

Naturtypen kan betegnes som "mose og kær", og naturtilstanden er i juli 2009 vurderet til "dårlig". Vegetationen består af elleskov med tør/fugtig bund og arealet er fuldstændig afvandet, og fugtigbundsplanter er sjældne. Mosen er tilgroet med buske og træer og karakteristiske strukturer for naturtypen, såsom vanddækket bund med mosrig flora er ikke til stede eller optræder spredt/rudimentært. Der er fundet flg. arter: éngriflet hvidtjørn, ahorn, hassel, brombær, sideskærm, tagrør og lysesiv. Tålegrænsen for mosen er på baggrund af ovenstående vurderet at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Med baggrund i tålegrænsen og med en beregnet totaldeposition på 0,26 kg N/ha/år, en reduktion i ammoniakdeposition på 0,08 kg N/ha/år og en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år er det vurderet, at den ansøgte produktion ikke vil påvirke mosen negativt.

Eng (561377) 1190 m sydøst for anlæg (beliggende i Habitatområde nr. 96 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 47):

Naturtypen kan betegnes som "fersk eng", og naturtilstanden i juli 2009 vurderet til "ringe". Engen har karakter af påvirket fersk eng dog med forekomst af syltstar. Bunden er våd langs grøften, der er kanaliseret som drængrøft og der forekommer en del fugtigbundsplanter, ellers er engen ret tør og bærer præg af svag græsning med kreaturer. Tålegrænsen for engen er på baggrund af ovenstående vurderet at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Med baggrund i tålegrænsen og med en beregnet totaldeposition på 0,19 kg N/ha/år, en reduktion i ammoniakdeposition på 0,06 kg N/ha/år og en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år er det vurderet, at den ansøgte produktion ikke vil påvirke engen negativt.

Søer indenfor 1000 m af anlægget:

Der er registreret 8 vandhuller indenfor 1000 m af anlægget. Disse vandhuller grænser op til, eller er omgivet af arealer i omdrift. På grund af denne beliggenhed er vandhullerne påvirket af eutrofiering stammende fra afdrift og udvaskning fra landbrugsarealerne. Der er på den baggrund ikke beregnet ammoniakdeposition på de forekommende § 3 søer, da det er vurderet at markbidraget ved almindelig udvaskning af kvælstof belaster søerne væsentlig mere end eutrofieringsbidraget fra ammoniakemission fra anlægget vil give anledning til.

Arealer:

Ammoniakpåvirkningen fra et udbringningsareal til et naturområde er i udpræget grad et lokalt fænomen.

I normale tilfælde er der påvirkninger på over 1 kg N/ha i op til ca. 20-30 meters afstand fra markkanten. Afstanden fra udbringningsarealet til naturområdet vil normalt betyde, at hvis der er over 100 meter, vil der ikke kunne konstateres en påvirkning på over 1 kg N/ha. Kun i de tilfælde, hvor udbringningsarealet er ca. 100 ha og derover, og naturarealet ligger øst for udbringningsarealet, vil der kunne konstateres værdier på omkring 1 kg N/ha.

Udbringning af flydende husdyrgødning på marker beliggende i en afstand på under 1000 meter fra et § 7 areal er omfattet af krav om nedfældning efter husdyrgødningsbekendtgørelsens¹³ §§ 24 og 38. På det vedlagte kort (bilag 5) er angivet, hvilke naturtyper der er nær udbringningsarealerne er registreret efter § 7 og hvilke udbringningsarealer der ligger indenfor bufferzonen og derfor omfattes af krav om nedfældning. Fra 1. januar 2011 gælder kravet om nedfældning på alle arealer og ikke kun arealer beliggende indenfor bufferzonen.

-§ 7:

Ingen af ejendommens arealer ligger i bufferzone til et § 7 areal og ingen af udbringningsarealerne er på den baggrund omfattet af nedfældning på sort jord og i græs. Der er mere end 1,7 km fra nærmeste udbringningsareal til et § 7 område, og på grund af afstanden stilles der ikke yderligere krav i forhold udbringning og § 7 naturområder.

-§ 3:

Areal 23-0 på 14,91 ha grænser ned mod vandløb, hvor der på den anden side af vandløbet er en fersk eng, der er under tilgroning. Ferske enge er vurderet til at have en tålegrænse på mellem 15-25 kg N/ha/år, og denne eng er vurderet at have en tålegrænse i den høje ende af intervallet. På den baggrund vil påvirkningen fra udbringningen ikke overskride tålegrænsen, og der stilles ikke yderligere krav til udbringningen.

Nederste sydlige del af areal 31-0 mod øst grænser op til et naturområde registreret som § 3 mose. Ud fra luffoto er naturtypen vurderet som tvivlsom, da området er helt tilgroet/træklædt og tidlige geodætiske kort viser, at der kan være tale om en tilgroet mergelgrav. Der stilles på den baggrund ikke særlige krav til udbringning på arealet.

Areal 33-1 grænser op til en § 3 strandeng. Da tålegrænsen for strandenge er vurderet til mellem 30-40 kg N/ha/år, og da baggrundsbelastningen er ca. 16 kg N/ha/år vil påvirkningen fra udbringningen ikke overskride strandengens tålegrænse, og der stilles ikke yderligere krav til udbringningen.

Areal 34-0 grænser op til en § 3 eng på få meter af arealet, mens der til resten af engen er ca. 60 m fra udbringningsarealet, der er på 2,56 ha. Ferske enge er vurderet til at have en tålegrænse på mellem 15-25 kg N/ha/år, og denne eng er vurderet at have en tålegrænse i den høje ende af intervallet. På den baggrund vil påvirkningen fra udbringningen ikke overskride tålegrænsen, og der stilles ikke yderligere krav til udbringningen.

Areal 20-0 ligger ca. 75 m fra § 3 eng, der er under tilgroning. Engen er vurderet til at have en tålegrænse i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år og påvirkningen fra udbringning af husdyrgødning er, ud fra dette, vurderet ikke at påvirke engen negativt, og der stilles ikke yderligere krav til udbringningen.

Alle øvrige udbringningsarealer ligger mere end 100 meter fra § 3 arealer. Påvirkningen fra udbringning af husdyrgødning vurderes at være mindre end 1 kg N/ha og vil derfor ikke påvirke tilstanden af § 3 naturarealerne negativt, og der stilles ikke yderligere krav i forbindelse med udbringning af husdyrgødning.

- *Internationale naturbeskyttelsesområder – terrestrisk natur*

Ejendommens driftsbygninger ligger ca. 1020 m fra nærmeste punkt i Natura 2000 område "Lillebælt" – indeholdende Habitatområde nr. 96, Fuglebeskyttelsesområde nr. 47 og Ramsarområde nr. 15.

Udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 96 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 47 fremgår af bilag 16.

Den jyske del af de internationale naturbeskyttelsesområder i "Lillebælt" omfatter bl.a. strandengsområder, klit, strand, kystlaguner samt marine havområder.

I henhold til Habitatbekendtgørelsen § 7 (bek. nr 408 af 1. januar 2007, bek. om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter) skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-området væsentligt, som beskrevet nedenfor.

---

¹³ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006.

Ingen af bedriftens arealer ligger inden for områder, der er udpeget som internationale naturbeskyttelsesområder, men to udbringningsarealer 05-0 og 11-0 grænser op til Natura 2000-område "Lillebælt" (05-0 har dog en meget lille andel lige endenfor området, arealet er dyrket og må formodes ikke at være med i natura 2000 området/feljtegning).

Da ejendommen ikke er beliggende i eller omfatter arealer indenfor internationale naturbeskyttelsesområder, vurderes ammoniakfordampning umiddelbart at være eneste potentielle påvirkning af de nævnte internationale naturbeskyttelsesområder.

Anlæg:

Habitatnaturtyper/arter:

Ammoniakdepositionen fra punktkilden på Natura 2000-område "Lillebælt" er beregnet i det nærmeste punkt syd for anlægget i en afstand af 1020 meter. Den totale deposition på området er beregnet til 0,180 kg N/ha/år, og der er beregnet en reduktion i afsætningen på 0,059 kg N/ha/år. Strandengen i dette yderste område er undersøgt på luftfoto, der viser at området er tilgroet/tilplantet med træer. På den baggrund er det vurderet, at ammoniakemissionen fra ansøgte drift, med de ovennævnte beregnede depositioner i området, ikke vil skade denne nærmeste del af Natura 2000-området negativt.

Derudover er ammoniakdepositionen beregnet i det nærmeste punkt i naturtypen "strandeng" syd for anlægget i en afstand af 1090 meter. Den totale deposition er beregnet til 0,176 kg N/ha/år, og der er beregnet en reduktion i afsætningen på 0,057 kg N/ha/år. Naturtypen kan betegnes som "strandeng, strandsump" og naturtilstanden er i juli 2009 vurderet til "moderat". Mod syd er naturtypen strandeng, centralt er der rigkær og den øvrige del af området er højstaudekær. Der er tegn på at dele af arealet har været omlagt. Arealet drænes og er under tilgroning, og har sandsynligvis ikke været græsset i flere år. Der er fundet flg. arter: almindelig fredløs, gul iris, sump-kællingetand, almindelig mjødukt, stor nælde, burre-snerre, top-star, toradet star, ager-tidsel, kær-tidsel, muse-vikke, tigger-ranunkel, grå-pil, almindelig hyld og kær-tidsel. På baggrund af en tålegrænse på 30-40 kg N/ha/år og en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år er det vurderet at naturområdet ikke vil blive påvirket negativt af den ansøgte drift hvor totaldepositionen på området er lille og hvor depositionen reduceres i forhold til nudrift.

Udover de to ovennævnte naturområder i Natura-2000 område "Lillebælt" er der beregnet ammoniakdeposition på to overdrev, der også er udpeget som § 7 områder jf. ovenfor.

Overdrevet, der ligger 3,2 km sydsydøst for ejendommen, er et kalkoverdrev i mosaik med grønsværklit og naturtilstanden er vurderet til "god" ved besigtigelsen i juli 2009. Overdrevet, der ligger 3,6 km syddøst for ejendommen er et græsset overdrev og naturtilstanden er vurderet til "høj" ved besigtigelsen i juli 2009. Der er fundet hunde-rose og strand-krageklo. Ud fra de meget lave beregnede totaldepositioner der er under 0,04 kg N/ha/år på begge områder og med en reduktion på ca. 0,01 kg N/ha/år er det vurderet at ansøgte drift ikke vil have en negativ påvirkning af de to naturtyper beliggende i det internationale naturbeskyttelsesområde "Lillebælt".

Samlet vurderes det, at den totale deposition på naturtyperne er så lille, at den ikke har en væsentlig betydning for det internationale naturbeskyttelsesområde "Lillebælt", og da ammoniakdepositionen aftager eksponentielt med afstand fra punktkilden er det vurderet at ammoniaktabet fra staldanlægget heller ikke vil bidrage til målbar belastning af andre internationale beskyttelsesområder, der ligger længere fra anlægget.

Fuglebeskyttelsesområde:

Udpegningsgrundlaget for området fremgår af bilag 16. Da ejendommen ikke har udbringningsarealer i fuglebeskyttelsesområdet er det vurderet at den ansøgte drift ikke vil påvirke arterne området er udpeget på grundlag af. Ammoniakdepositionen fra anlægget er lille og depositionen reduceres i forhold til nudrift jf. ovennævnte beregninger. På den baggrund vurderes den ansøgte drift ikke at påvirke fuglebeskyttelsesområdet negativt.

Arealer:

To af ejendommens arealer ligger lige op ad Natura 2000-område "Lillebælt", areal 11-0 og 05-0. Areal 05-0 grænser op til § 3 mosen beskrevet under § 3 og areal 11-0 grænser op til strandengen, der ligger 1090 meter syd for anlægget jf. ovenfor. Da mosen er vurderet at have en tålegrænse i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha, og da tålegrænsen for strandenge generelt er høj (30-40 kg N/ha/år) er det vurderet at ammoniakfordampning fra udbringning af husdyrgødning på de to arealer ikke har en negativ påvirkning af naturtyperne og arterne, der er udpeget for Natura 2000-området "Lillebælt".

De øvrige udbringingsarealer ligger mere end 2 km fra de sårbare Natura 2000-naturtyper i Natura 2000-området, og ammoniakfordampning fra udbringning af husdyrgødning på disse arealer vurderes på grund af afstanden derfor ikke at kunne påvirke området negativt.

Samlet vurderes det, at ammoniakfordampning som følge af det ansøgte projekt (anlæg og arealer) ikke vil forringe tilstanden af naturtyper og arter (jf. habitatbekendtgørelsen), der er udpegningsgrundlag for internationale naturbeskyttelsesområder.

Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter

Bilag IV-arter

I Bilag IV-arterne omfatter følgende arter: (i) pattedyr med arter af småflagermus, gnavere, rovdyr og hvaler, (ii) krybdyr med arter af skildpadder og markfirben, (iii) padder med arter af halepadder og springpadder, (iv) fisk med arten snæbel, (v) insekter med arter af biller, sommerfugle, og guldsmede, (vi) bløddyr med arten tykskallet malermusling, samt (vii) planter omfattende arterne enkelt månerude, vandranke, liden najade, fruesko, mygblomst, gul stenbræk og krybende sumpskærm.

Habitatdirektivets bilag IV-arter skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede habitatområder. Det indebærer for dyrearternes vedkommende blandt andet, at yngle- og rasteområde ikke må beskadiges eller ødelægges, og for planternes vedkommende blandt andet, at arterne ikke må indsamles, plukkes eller ødelægges.

På og umiddelbart op til husdyrbrugets arealer er kommunen ikke bekendt med forekomster af planter og dyr omfattet af artsfredning eller optaget på nationale eller regionale rødlistelister eller bilag IV-arter.

En række dyr, som er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, kan have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på egnen omkring landbruget. På baggrund af ”Faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007, Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV” samt kommunens øvrige kendskab vurderes umiddelbart, at det kan være vandflagermus, dværgflagermus, langøret flagermus, sydfalgermus, brun flagermus, skimmelflagermus, trolldflagermus, pipistrellflagermus, birkemus, markfirben, spidssnudet frø, løvfrø, løvfrø, strandtudse, stor vandsalamander, marsvin og snæbel. Udvidelsen vurderes at have en neutral effekt for de nævnte arter.

I det følgende gennemgås kort de relevante arter, dvs. de arter, der findes i regionen.

I det følgende vurderes forekomsten af en række arter, hvor projektområdet ligger inden for eller i nærheden af artens naturlige udbredelsesområde. Der foreligger en enkelt konkret feltobservation af en løvfrøbestand i projektområdets nærhed. Der er ikke indberettet observationer til www.naturdata.dk om observationer om andre arter i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed.

Flagermus. I Sønderjylland og Haderslev Kommune forekommer følgende arter af flagermus regelmæssigt: **Vandflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydfalgermus, trolldflagermus, dværgflagermus, skimmelflagermus og pipistrellflagermus.** Flagermusene overnatter oftest i huse og hule træer i nærheden af skov. Fourageringsområderne er artsafhængige, og kan bl.a. være søer og åer, hvor flagermusene æder insekter som de fanger over vandoverfladen. Mange arter fouragerer på insekter, de fanger i lysåben løvskov, over marker og skove, i skovkanter, lysninger eller levende hegn. Projektområdet kan tænkes at indgå i nogle arters fourageringsområder, men det vurderes, at der ikke vil være negative påvirkninger.

Markfirbenet er udbredt over det meste af landet men noget pletvist. Markfirbenet træffes på steder med bar og løs, gerne sandet jord. Det kan være heder, klitter overdrev, råstofgrave, stengærder og på vej- eller jernbaneskrånninger. Inden for projektområdet vurderes der ikke at være potentielle levesteder af ovennævnte type.

Stor Vandsalamander. Den store vandsalamander er udbredt over det meste af Danmark, dog er den fåtallig i Jylland vest for israndslinien, og projektområdet ligger på kanten af dens udbredelse område (jf. Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets Bilag IV, Faglig rapport fra DMU nr.635, 2007). Den yngler i solåbne vandhuller med rent vand, men kan uden for yngletiden opholde sig i dybere vandhuller og vandhuller med forurenede vand. På land kan den findes nær vandhuller under væltede træer o.l. På den baggrund vurderes det, at den store vandsalamander kan forekomme i projektområdets vandhuller. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Udsætning af fisk vil også være skadelig, idet fiskene æder salamanderens æg og yngel. Det vurderes, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt. Det skal bemærkes, at anlæggelse af bræmmer samt oprensning af tilgroede vandhuller (oprensning kræver tilladelse fra kommunen) vil forbedre livsbetingelserne for arten.

Løgfrø. Løgfrø er spredt til sjældent forekommende i Danmark og er i tilbagegang. I det vestlige Sønderjylland er der en kernebestand på Hjerpsted bakkeø, og den er også fundet på Abild og Jejsing bakkeø. Løgfrøen foretrækker lysåbne vandhuller i omgivelser med let jord, hvor den kan grave sig ned om dagen. Det vurderes derfor, at der er en mulighed for forekomst i projektområdet, f.eks. ved det udpegede § 3 sø- og overdrevsområde. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Det vurderes på den baggrund, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt, såfremt der etableres sprøjte- og gødningsfri bræmmer på 2 m omkring vandhullerne i udspretningsområdet. Jf. generel lovgivning.

Det skal bemærkes, at udover anlæggelse af bræmmer vil oprensning af tilgroede vandhuller (kræver tilladelse af kommunen) samt etablering af dyrkningsfri forbindelsesveje til andre leveområder som udyrkede eller ekstensivt dyrkede områder forbedre livsbetingelserne for arten.

Spidssnudet frø. Spidssnudet frø er almindeligt udbredt over det meste af landet, inklusive Sønderjylland. Den findes i større eller mindre vandhuller i engområder, moser, dyrkede marker og skovbevoksede områder. På denne baggrund vurderes det som sandsynligt, at arten forekommer i projektområdets vandhuller. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Det vurderes på den baggrund, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt, såfremt der etableres sprøjte- og gødningsfri bræmmer på 2 m omkring vandhullerne i udspretningsområdet, jf. generel lovgivning.

Det skal bemærkes, at udover anlæggelse af bræmmer vil oprensning af tilgroede vandhuller samt etablering af dyrkningsfri forbindelsesveje til andre leveområder som enge, moser og vandhuller forbedre livsbetingelserne for arten.

Løv frø. er udbredt i den sydøstlige del af landet samt i området omkring Århus og Vejle. Arten er kortlagt i den "gamle" Haderslev Kommune og fundet på en lang række lokaliteter. Løvfrø yngler i lavvandede lysåbne vandhuller, hvoriblandt tidvise våde lavninger på afgræssede arealer er de mest optimale. Artens rasteområder er skovbryn, levende hegn og krat, hvor den opholder sig på mindre træer og buske. Det vurderes på den baggrund, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt, såfremt der etableres sprøjte- og gødningsfri bræmmer på 2 m omkring vandhullerne i udspretningsområdet, jf. generel lovgivning.

Det skal bemærkes, at udover anlæggelse af bræmmer vil oprensning af tilgroede vandhuller samt etablering af dyrkningsfri forbindelsesveje til andre leveområder som enge, moser og vandhuller forbedre livsbetingelserne for arten.

Strandtudsens. Strandtudsens er gået stærkt tilbage i Danmark, og er blevet sjældent i mange dele af landet. På trods af sit navn findes den flere steder langt inde i landet, som f.eks. i Midtjylland. Det har en stor positiv betydning for strandtudsens at der er vandhuller med lavt vand, der tørrer ud i løbet af sommeren. Det kan også yngle i vandhuller, der lige er dannet eller nogle med helt nøgne kanter. Dens vigtigste ynglevandhuller er mange steder nøgne søer i grusgrave. Den kan dog også findes langs større, næringsfattige søer med spredt og tynd rørskov. Strandtudsens klarer sig bedre, hvis man høster tagrør omkring vandhuller, eller slår bevoksningen. Trusler mod arten vil være opfyldning eller tilgroning af vandhullet gennem øget belastning med næringsstoffer og ødelæggelse af levestederne i omgivelserne. Det vurderes, at gennemførelse af projektet ikke vil forværre livsbetingelserne væsentligt.

Birkemus. Birkemus er i Danmark fanget eller observeret i ældre skove, krat, og enge samt på dyrkede marker. I Skandinavien findes arten ofte i birke- og pilekrat. Det er vanskeligt at sige noget entydigt om artens habitatkrav. Formentlig stiller arten forskellige krav til opholdssted, dels i forbindelse med vintersøvn (permanent, tørt opholdssted f.eks. veldrænet ældre skov), og dels i forbindelse med sommerens fouragerings- og yngleområde. Et bud på habitat vil derfor være, at birkemus kan findes hvor gamle skov- eller moseområder støder op til dyrkede marker eller skovenge. På trods af denne brede habitatdefinition findes birkemusen kun i to vidt adskilte hovedområder i Danmark: i det vestlige Limfjordsområde, især nord for fjorden, og i det sydlige Jylland syd for en linie Horsens-Varde og nord for Haderslev-Ribe. Der er generelt kun få fangster og observationer fra de nævnte områder, og disse registreringer er spredt over hele 1900-tallet. I begge områder blev der især observeret og indberettet mange fund i 1940'erne. I nyere tid er der igen indberetninger fra nogen af områderne.

Et skøn over den danske bestands størrelse er vanskelig, da den nuværende, begrænsede viden om artens habitatkrav ikke gør det muligt inden for områderne at skønne over den reelle udbredelse, og da der ikke findes viden om specifikke populationsestimater og udviklingstendenser.

Birkemusen forefindes næppe i området, og da det ikke har været muligt at finde registreringer af arten eller sker ændringer i arealanvendelsen vurderes det, at projektet ikke får nogen indflydelse for arten, såfremt der skulle forefindes en bestand i området.

Snæbel. I Gelså er op til Hjartbro udpeget som potentielt gydeområde for snæbel. Snæblens ynglesucces er afhængig af god vandkvalitet, grusbund og vintergrønne vandplanter. Yngelen tåler ikke saltvand før de er nået en vis størrelse, og er derfor afhængig af mindre søer og vinteroversvømmede områder som er indskudt i vandsystemet. Efter gydningen trækker snæblen ned i de nedre dele af vandløbene og Vadehavet. Skov- og Naturstyrelsen har, støttet af EU-Life, igangsat en række tiltag såsom genskabelse af passagemuligheder samt lavvandede opvækstområder. Projektet vurderes ikke at ville påvirke levevilkårene for snæbel negativt, såfremt vilkårene om sprøjte- og gødningsfri zone på 2 m omkring vandløbene overholdes.

Marsvin. Arten forekommer i alle danske farvande og har levested i Vadehavet og Lillebælt. Der kendes ikke til specifikke yngle- og rasteområder for marsvin.

Der er kun ringe viden om, hvilke menneskeskabte forhold der påvirker marsvinet. Alle større ændringer og indgreb som påvirker havområder er potentielt skadelige for marsvinets levevis. Projektet vurderes ikke at ville påvirke levevilkårene for marsvin negativt.

Andre udvalgte arter tilknyttet vandhuller. Potentielt vil der kunne forekomme arter som grøn frø, lille vandsalamander og skrubtudse, der ikke er opført på Habitatdirektivets Bilag IV, men som er fredede herhjemme. For disse arter gælder de samme betragtninger, som nævnt under padderne ovenfor.

Det vurderes, at udvidelsen kun vil påvirke Bilag IV-arterne negativt ved alvorlige uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødningen. Det vurderes, at lovlig håndtering af husdyrgødning indenfor udspretningsområdet ikke vil have nogen negativ effekt på arterne.

Det er vurderet at det ikke er nødvendigt at stille yderligere vilkår for at sikre ovennævnte arter.

Det vurderes, at udvidelsen kun vil påvirke Bilag IV-arterne negativt ved alvorlige uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødningen. Det vurderes, at lovlig håndtering af husdyrgødning indenfor udspretningsområdet ikke vil have nogen negativ effekt på arterne.

Haderslev Kommune vurderer at udvidelsen af bedriften ikke giver anledning til fastsættelse af specielle retningslinjer for naturbeskyttelse. Udvidelsen vurderes samlet ikke at være i strid med regionplan/kommuneplanens retningslinjer for naturbeskyttelse.

Haderslev Kommune har derfor samlet vurderet,

- at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstanden af beskyttede naturtyper såvel i som udenfor Internationale Naturbeskyttelsesområder, og
- at det på baggrund af den eksisterende viden om arternes udbredelse må antages, at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstand og levevilkår for truede plante- og dyrearter.¹⁴

Mangler i vurderingsgrundlaget

Miljøgodkendelsen og vurderingerne bygger på:

- Oplysninger, der er modtaget fra ansøger og dennes konsulent
- Kommunens egne oplysninger om områdets natur- og miljøforhold
- Områdets sårbarhed over for påvirkninger fra bedriften
- Regionplan/kommuneplanens målsætninger og retningslinier, (Haderslev Kommuneplan 2009-2020)

Kommunen er opmærksom på, at vurderingen af bedriftens kumulative effekt på natur og miljø bygger på et utilstrækkeligt grundlag, men som er det for tiden bedst mulige. F.eks. foreligger ikke ajourførte oplysninger om dyreholdet i det betragtede område, herunder specielt ikke om nyere ændringer heraf, udvidelser eller nedlæggelser. Der arbejdes på en forbedret udveksling af data på nationalt plan.

Endvidere er kommunens egne mål og forudsætninger om sårbarhed, tålegrænser mv. under løbende revision. Desuden er både beregningsmetoder og modeller, der skal anvendes for at forudsige påvirkninger fra såvel denne bedrift som fra bedrifter i et givet område under ét, tilsvarende under opbygning.

---

¹⁴ Jf. Skov- og Naturstyrelsens rødliste og habitatdirektivets lister med sårbare og beskyttelseskrævende arter.

Den kumulative påvirkning af områdets natur og miljø er ikke beregnet specifikt for udvidelsen af produktionen på ejendommen uden for bufferområderne. Dette skyldes at det nødvendige beregningsværktøj endnu ikke er udviklet, samt at muligheden for at sammenkøre data vedrørende husdyrproduktion fra andre ejendomme i et betragtet område ikke er til stede på en operationel måde.

Indtil disse ting er på plads, er det kommunens opfattelse, at der overordnet set for et givet område formentlig kun i begrænset omfang vil være tale om nettoudvidelser af husdyrproduktionen. Dette betyder generelt, at en udvidelse på en betragtet lokalitet i væsentligt omfang "modregnes" ved en reduktion på andre ejendomme, hvor produktionen nedlægges. Lokalt bliver der naturligvis tale om en forøgelse, men denne vil være indregnet og vurderet specifikt for udvidelsen.

For Haderslev Kommunes samlede vurdering af udvidelsen på Hejsager Strandvej 71 gælder, at der ikke er væsentlige mangler i de foreliggende oplysninger, og at alle afgørende miljø- og naturpåvirkninger indgår i vurderingen af dyreholdet.

Miljøteknisk beskrivelse

Følgende afsnit er baseret på oplysninger fra ansøger og angiver således, sammen med relevante kortbilag forudsætningerne for afgørelsen.

Oplysninger om ansøger og ejerforhold

Navn: Nis Jørn Diederichsen
Adresse: Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev
Telefon: 74571212
Mobil: 20872121
e-mail: d.barkholt@post.tele.dk

Opstart af anlægsarbejder: -
Byggeri forventes afsluttet: -
Driftsstart staldanlæg: -

Beskrivelse af datoerne

Udvidelsen ønskes foretaget i tre etaper, der ønskes forsat drift i staldanlæg som ikke er under renovation. Derfor forventes den samlede renoveringsperiode at omfatte 3-4 år. Første etape igangsættes indenfor 2 år efter meddelt godkendelse. Denne plan gennemføres for at sikre pakkeri en kontinueret forsyning med æg, til gavn for ansøger og pakkeri.

Ikke teknisk resume

Nis Jørn Diederichsen har en skrabeægsproduktion på Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev, og har ansøgt om en miljøgodkendelse for:

- Udskiftning af inventar og udvidelse af eksisterende skrabeægsproduktion.
- Der udskiftes fra gulvdrift med gødningskumme til etageanlæg med gødningsbånd. Etageanlægget giver flere kvadratmeter nytteareal, hvorved der bliver plads til en udvidelse af produktionen i de eksisterende bygninger fra 40.731 årshøner (245,37 DE) til 82.050 årshøner (494,28 DE). Herudover er der 13 rideheste på ejendommen (4,48 DE)
- I forbindelse med udvidelsen opføres et nyt pakkerum vest for de eksisterende staldbygninger samt etablering af nyt gødningshus.

Ansøgningen om miljøgodkendelse er indsendt til Haderslev Kommune gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem første gang den 30-4 2009. Udover miljøgodkendelse af bedriftens produktionsanlæg og besætning, som meddeles ved denne skrivelse, er der i tilknytning hertil ansøgt en § 16 godkendelse af arealerne knyttet til ansøgnings nr. 11824, Ultangvej 26, 6100 Haderslev.

Denne ansøgning overfører al overskydende husdyrgødning hertil og tager ikke hensyn til den øvrige behandling af arealerne i ansøgning 11824. Der kan derfor være aftaler på arealerne som ikke fremgår af denne ansøgning. Nedenfor er angivet den mængde husdyrgødning som overføres ifølge aftaler.

Der afsættes i alt: 25.545,70 kg N og 6.678,7 kg P svarende til 225 DE

Der er angivet at aftager ikke har en godkendelse til at modtage husdyrgødning, vi forventer at ansøgningen bliver behandlet sideløbende med denne ansøgning.

Skrabeægsproduktionen på Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev udvides i de eksisterende bygninger fra de nuværende 40.731 årshøner (245,37 DE) til 82.050 årshøner (494,28 DE). Herudover er der 13 rideheste på ejendommen (4,48 DE). Der dyrkes i alt 195,8 ha udbringningsarealer til produktionen, Alle udbringningsarealerne fremgår af kortbilag, der rådes i alt over 478,70 Ha udspretningsareal incl. aftalearealer.

Udvidelse sker i eksisterende bygninger. De tre stalde er hver på 2.200 m² og de er bygget i hhv. 1989, 1994 og 1997. Vægkonstruktionen er grå sandwichpaneler med selvslukkende skum og taget i grå eternit. Staldene har en gavlhøjde på ca. 7 meter og en taghældning på 20 grader. Der er skærmende beplantning nord og vest for staldanlægget.

Nærmeste nabo ligger ca. 165 meter fra staldanlægget og den beregnede geneafstand for lugt er på 155 m ukorrigeret . Nærmeste samlet bebyggelse ligger ca.455 meter fra staldanlægget og den korrigerede geneafstand for lugt er 350 meter. Nærmeste byzone ligger ca. 1.304 m borte. Der ligger ingen byzone, sommerhusområde eller lokalplans udpegede boligområder indenfor 1000 meter fra produktionen.

Der er nye lugtmålinger som endnu ikke er publiceret for æglæggere i alternative systemer. Normtallene som er gældende for produktionen er sammenlignet med de målte værdier i nedenstående skema.

Lugtemissioner	Normtal fra 1/1-2007	Målinger 2008
Æglæggere og hønniker (Gulvdrift med gødningskumme)	900 OUE/s pr. 1.000 kg dyr	158 OUE/s pr. 1.000 kg dyr
Æglæggere (Burdrift, alm med gødningsbånd)	400 OUE/s pr. 1.000 kg dyr	219 OUE/s pr. 1.000 kg dyr

Skemaet viser at lugtgenen vil blive væsentlig reduceret når de igangværende målinger bliver færdige, offentliggjort og implementeret i HUDSYRGODKENDELSE.DK. Lugtgenen er korrigeret.

Som beskrevet i ansøgningen er der foretaget målinger af lugt og ammoniak fra skrabe og burstalde. Lugt resultaterne lå markant under de værdier som ligger til grund for beregningerne i HUDSYRGODKENDELSE.

Det foreløbige kompromis er at nedsætte lugtpåvirkningen fra 900 til 525 OUE/1000 kg. Resultaterne som er indsendt til miljøstyrelsen er endnu lavere og endnu ikke implementeret i beregningerne.

Norm gns vægt for de konsumægshøner som vil blive anvendt i ansøgte produktionsanlæg vil være 1,9 kg/stiplads i gennemsnit. For at beregne en geneafstand har jeg indsat 0,53 kg/stiplads, det svarer til en lugtpåvirkning af 158 OUE/1000 kg. Det er højere end de værdier fundet ved forsøgene i både skrab og burstalde og derfor er der stadig en overestimering af lugtgenen.

Udvidelsen af produktionen på ejendommen vil bl.a. medføre at antallet af transporter øges fra ca. 423 til 459 årligt (se bilag 3). Idet transporterne ikke kommer til at gå gennem et tættere bebygget område vurderes, at ændringen i antallet af transporter ikke vil give anledning til væsentlige gener.

Beregninger i ansøgningen viser en betydelig gevinst ved at gennemføre det beskrevne projekt. Meremissionen fra anlægget er -4.677,50 kg N/år, det viser hvor effektiv den nye gødningshåndtering er.

Hvad angår fosfor viser beregningerne i ansøgningssystemet, at kravene til maksimalt fosforoverskud er overholdt. Hvilket ligeledes gør sig gældende for kravene til nitratudvaskning til overfladevand og grundvand. Udbringningsarealerne er placeret uden for områder der er sårbare for nitratudvaskning. Efter udvidelsen er udvaskningen til overfladevand beregnet til 44,2 kg N/ha.

En del af udbringningsarealer er beliggende i nitratfølsomt indvindingsområde.

Produktionen overholder alle gældende normer for opbevaring og udbringning af husdyrgødning, håndtering af spildevand og affald, støjbelastning af omgivelser m.v. Det betyder, at projektets virkninger på miljøet, hvad angår disse faktorer, må betragtes som tilfredsstillende.

BAT

Management		
1	GLP (God Landmands Praksis):	Stald: Datalogning af foderforbrug, vandforbrug, dødelighed, ægproduktion og ventilation
		Mark: Markplan, gødningsplan, sprøjteplan.
Anvendelse af bedste tilgængelige teknik inden for områderne:		
2	Foder:	BREF: der anvendes fytase-tilsat foder, fasefodring og foderoptimering.
3	Staldindretning:	Den benyttede stalddtype, etageanlæg med gødningsbånd, sikrer at gødningen hyppigt fjernes fra stalden hvorved ammoniakfordampningen i stalden sænkes.

4	Forbrug af vand og energi:	Vand: Daglig kontrol af drikkenipler minimerer vandforbruget.
		Energi: Frekvensstyret ventilation gør at ventilationen og dermed strømforbruget holdes på et minimum.
5	Lager:	Opbevaring i gødningshus er en fordel frem for en markstak, da ventilationen over overfladen minimeres og risikoen for evt. nedsivning fjernes.
6	Udbringning:	Bredspredt udbringning er bedste og eneste udbringningsform, når det handler om fjerkrægødning, og er derfor BAT.

O-alternativ

Følgende to alternativer er undersøgt.

1: En løsning med uændret belægning – og samme system.

Forsat uændret drift vil sikre ejendommen en stabil indtægt i årene frem, inventar og indendørs teknik kan bruges i produktionen længe endnu. Udviklingen i kravene til landbruget, de miljø-, dyrevelfærds – og produktions mæssige krav, der skal opfyldes for at produktionen har sin berettigelse er ikke opfyldt 100 % i det eksisterende staldsystem. Det er muligt at renovere det nuværende produktionsystem og bibeholde den nuværende produktion uden en miljøgodkendelse, det er imidlertid ikke den rigtige løsning når man ser på dyrevelfærd og miljø. Der er behov for fornyelse, især når der findes staldsystemer som fungerer mere optimal. Hvis ejendommen forsat drives som i dag, kan der produceres uændret med nuværende miljøgodkendelse som er fra 15/1-2007. Arealerne vil derfor ikke skulle revurderes før udløb af den eksisterende tilladelse, og nye tiltag vil ikke blive sat i værk for udløb af eksisterende godkendelse. Derfor er dette alternativ valgt fra.

2: Udvidelse af produktionen med etageanlæg.

Fortsætte med ansøgte projekt, for at få et opdateret produktionsanlæg hvor miljøpåvirkningen reduceres. Etagerne er til gavn for dyrevelfærd og produktiviteten, det giver en større og mere rationel produktions enhed som kan drives med flere fordele for såvel landmand, foderleverandører og ægpakkeri.

Desuden medfører en miljøgodkendelse en reduktion af miljøbelastningen af de ansøgte arealer.

Dette projekt vil fremtidssikre produktionen på Barkholt, så der produceres æg med mindre påvirkning af omgivelser og med bedre dyrevelfærd på linje med tidens krav fra de Danske forbrugere.

Derfor er denne udvidelse valgt.

Oplysninger om ejendommens placering

Bygningsbeskrivelse

Bygning Bilag 1	Type	Grundplan m ²	Bygningshøjde (m) til tagryg	Taghældning i grader	Bygningsmaterialer og farve på facade	Bygningernes fremtidige anvendelse	Belysningsforhold, på facade og udenfor bygning/anlæg
1	Hønestald med etagestald og gødningsbånd (1.1.1.)	2.425	7	20	sider grå sandwich paneler tag grå eternit	Hønestald	Facadelys og gavllys
2	Hønestald med etagestald og gødningsbånd (1.1.2.)	2.200	7	20	sider grå sandwich paneler tag grå eternit	Hønestald	Facadelys og gavllys
3	Hønestald med etagestald og gødningsbånd (1.1.3.)	2.200	7	20	sider grå sandwich paneler tag grå eternit	Hønestald	Facadelys og gavllys
4	Hestestald	430	10,0	37,5		Hestestald/	

	(1.1.4) Garage				sider lyst mur- værk tag zink	lager	Facadelys og gavllys
5	Gødningsla- ger (1.1.5.)	1400	8,5	15	sider grå stål tag grå stål	Gødningsopbeva- ring/ Halmopbevaring	Facadelys og gavllys
6	Maskinlade	1674	8,5	15	sider grå stål tag grå stål	Maskinhus	Facadelys og gavllys
7	Halmlade	1674	8,5	15	sider grå stål tag grå stål	Halm oplag	Facadelys og gavllys
8	Garage/lade	430	10,0	37,5	sider lyst mur- værk tag zink	Garage og lade	Facadelys og gavllys
9	Stuehus	242	11,0	37,5	sider lyst mur- værk tag skifer	Stuehus	Facadelys og gavllys

Lokalisering og landskab

Husdyrbruget er placeret i landzone, med ca. 165 meter til enkelt beboelse, der ligger vest for staldanlægget. Ca. 455 meter nord for staldanlægget findes det nærmeste boligområde (samlet bebyggelse), Hejsager. Der er ca. 1,3km til nærmeste byzone/sommerhusområde, beliggende i Hejsager Strand.

Landskabelige hensyn

Husdyrbrugets staldanlæg ligger udenfor fredninger, strand- klit-, sø-, å- og fortidsmindebeskyttelseslinjer. Og uden for kirke-, skov og vejbyggelinjer.

Ca. 430 meter øst for og ca. 500 meter vest for staldanlægget ligger der beskyttede diger. Ca. 880 meter syd for staldanlægget ligger der en skovbyggelinje.

Alle afstandskrav til vandforsyning og vej mv. i henhold til § 8 i Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug, er overholdt.

Generelle afstandskrav	
	Faktisk afstand Fra nærmeste staldcentrum
Afstandsforhold fra ejendommen til nærmeste naboer (krav):	
Nærmeste nabo ift. udvidelse (krav 50 m)* (korteste afstand fra stald med udvidelse)	50 Hejsager Strandvej 76 til del af hestestald
Nærmeste nabo, uden landbrugspligt*	165 (Dalgårdsvej 27)
Byzone/Sommerhus*	1.304 (Hejsager Strand)
Samlet bebyggelse i landzone*	455 (Hejsager)
Afstandsforhold fra nyetablerede staldbygning/ mødingshus (krav)**	
Ikke almene vandindvindingsanlæg (25 m)	Ca. 680 m
Almene vandindvindingsanlæg (50 m)	Ca. 680 m
Vandløb (herunder dræn) og søer (15 m)	Ca. 150 m
Offentlig vej / privat fællesvej (15 m)	Mere end 15 m
Levnedsmiddelvirksomhed (25 m)	Mere end 25 m
Beboelse samme ejendom (15 m)	Ca.80 m
Naboskel (30 m)	Ikke overholdt til skel

	afstand efter sammatrulering ca. 60 m.
--	--

*Afstandskravet beregnes af www.husdyrgodkendelse.dk

*) Husdyrlovens § 6.

**) Husdyrlovens § 8.

Afstandskrav fra gødningshus til skel overholdes ikke, gødningshuset placeres ovenpå skel. Ansøger vil i forbindelse med udvidelsen sammen matrikulere de ejede matrikler Hejsager, Halk nr. 1 og Hejsager, Halk nr. 107.

Hestestalden ligge indenfor 50 m af nærmeste nabo, men udvidelsen i hestestalden foregår i lukket stald i den østlige ende af bygningen således at afstalden til nabo er > 50 m.

Landskabelige hensyn

Bygningsmæssigt er der tale om 3 eksisterende stalde på hver 2.200 m² med tilhørende halmlade og maskinrum syd for staldanlægget. Der udskiftes inventar i eksisterende stald hvorved der bliver plads til at udvide produktionen. I forbindelse med udvidelsen opføres et nyt pakkerum øst for staldanlægget (opføres i samme materialer som eksisterende bygninger) og samt opførelse af et nyt gødningshus øst for staldanlægget.

Det udvidede produktionsanlæg på ejendommen Hejsager Strandvej 71, 6100 Haderslev, er beliggende i det åbne land ca. 490 m. syd for Hejsager, som er den nærmeste landsby i området. Nærmeste byzone/sommerhusområde Hejsager Strand ligger 1,3 km syd for ejendommen. Nærmeste Byzone er Starup, ca. 5 km fra ejendommen.

Ejendommen er beliggende i område med drikkevands interesse som er indsatsområde for grundvand. Grænser op til indvindingsopland for almene vandværker. Beliggende i særligt værdifulde landbrugsområder og delvist i uforstyrrede landskaber.

Ca. 1.300 meter syd for ejendommen omkring sommerhusområdet Hejsager Strand ligger områder udpeget til 'område med naturinteresse, 'naturområder', 'værdifulde kystlandskaber' og 'værdifulde landskaber'. Herigennem løber et beskyttet vandløb med tilhørende § 3 mose- og strand-engarealer.

Der ligger et §3 vandhul ca. 180 meter nord for og et ca. 280 meter sydvest for staldanlægget. Der ligger en mose ca. 800 meter syd for staldanlægget. Nærmeste §7 areal er Rævshalen ved Noret ca. 3.200 meter syd for ejendommen.

Der ligger nogle beskyttede jord- og stendiger ca. 500 meter nord, øst og vest for ejendommen.

Ca. meter syd for og 2500 meter øst for ejendommen ligger Natura2000 området 'Lillebælt', som er både EF-habitatområde (H96), EF-fuglebeskyttelsesområde (F47) og Ramsar område (R15). Se bilag 5.

Lysforhold

Der opsættes lamper ved forrummets indgangsparti, samt større lysarmaturer ved porte som kun anvendes ved ind- og udsætning af dyr. Staldene er etableret uden lysplader eller vinduer, og der slipper ingen lys ud gennem ventilatorerne, dvs. at der ingen lyspåvirkning er fra produktionsanlægget.

Lys udvendig ænders ikke, der er lys opsat ved staldanlæg så personale kan orientere sig mellem staldanlæg.

Husdyrgødning

Opbevaringskapacitet for dybstrøelse						
	Anlægsnummer, jf. ansøgningen	Opført	Sidst kontrolleret	Størrelse m ³	Kapacitet tons	Lagerandel %
Gødningshus	1.1.5	Nyt	-	28*50 meter	2.900	100
Kapacitet i alt					2.900	100

Årlig produktion af husdyrgødning af dybstrøelse

Der produceres årligt ca. 1.938,31 ton fast gødning og 381,03 ton fast gødning samt 39 ton fra hestene samt 82,8 ton vaskevand fra rengøringen. Opbevaringskapaciteten kan beregnes til ca. 15 mdr. Der opbevares og anvendes ikke husdyrgødning fra andre ejendomme samt udsprede slam eller andet affald.

BAT-redegørelse-opbevaring

Opbevaring i gødningshus er managementmæssigt en fordel og minimere transporttiden ved den ugentlige udmugning. Ventilationen over overfladen minimeres og risikoen for evt. nedsivning fjernes.

Anbefaling	Uddybning fra ansøger
Oplagring af husdyrgødning For gødningsstakke, der altid anbringes samme sted, enten i anlægget eller på marken, er det BAT at anvende <ul style="list-style-type: none"> - et betongulv med et opsamlingsystem og en beholder til afstrømningsvæske 	Gødningen anbringes i et lukket gødningshus. TS er mellem 30 – 40 %. Lagret tilføres gødning fra staldanlæg flere gange ugentlig.
For midlertidige gødningsstakke på marken er det BAT at anbringe stakkene væk fra følsomme receptorer, såsom; <ul style="list-style-type: none"> - naboer - vandløb (inkl. markdræn) 	Hønsegødning kan opbevares i markstak, da det opfylder betingelserne til dette. Der anvendes kun Gødningshus til opbevaring.
En stabil beholder, der kan modstå mekaniske, termiske, samt kemiske påvirkninger	Gødningshuset er tæt og holdes lukket undtagen når der tilføres gødning fra stalden. Der anvendes ikke gyllebeholder.
Beholderens bund og vægge er tætte og beskyttede mod tæring	Gødningshuset opføres med fast bund og faste sider.
Lageret tømmes regelmæssigt af hensyn til eftersyn og vedligeholdelse, fortrinsvist hvert år	Gødningshuset tømmes regelmæssig, og der foretages fornøden inspektion og vedligeholdelse.
BAT er endvidere at dække beholderen ved at bruge et af følgende:	Gødningshuset er tæt, sider og bund er beregnet til at modstå påvirkningerne fra gødning.
Et fast låg, tag eller en teltstruktur	Gødningshuset er tæt, sider og tag er lukkede for at forhindre fordampning.

BAT-redegørelse udbringning

Bredspredt udbringning er bedste og eneste udbringningsform, når det handler om fjerkrægødning, og er derfor BAT.

Udbringning af husdyrgødning

Det er BAT at minimere emissionerne fra gødning til jord og grundvandet ved at afbalancere mængden af gødningen med afgrødens forventede krav. Det er BAT at tage hensyn til de pågældende markers karakteristika, når der tilføres gødning på dem; dette gælder i særdeleshed jordbundsforholdene, jordtypen og arealets hældning, klimatiske forhold, nedbør og kunstvanding, jordens anvendelse og dyrkningsmetoder, herunder vekseldrift.

Ansøger oplyser følgende:

- ikke at tilføre gødning til stejlt hældende marker
- ikke at tilføre gødning på arealer, der støder op til vandløb (ved at efterlade et stykke jord ubehandlet)
- at sprede gødning så tæt så muligt før den maksimale afgrødevækst og optagelse af næringsstoffer finder sted
- ikke at tilføre gødning til jorden, når marken er vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket

Det er BAT at håndtere spredningen af gødning således, at lugtgener mindskes på steder, hvor det er sandsynligt, at naboer kan berøres, ved navnlig at gøre alt det følgende:

- at sprede gødning i løbet af dagen, når der er mindre sandsynlighed for at folk er hjemme samt at undgå weekender og helligdage
- at være opmærksom på vindretning i forhold til nabohusene

Harmoniregler

Landbrugsjord til rådighed

	Ansøgt
Ejet + forpagtet*	168,85 ha + 27,01ha = 195,86 ha
Aftale**	282,84 ha
I alt	478,70 ha

*ejet af:

Helge Bjerre, Ørbyhage 54, 6100 Haderslev, Mark nr. 33-1: 2,61 ha
Fritz Magaard, Hjärnegatan 5, 1, 112 29 Stockholm, Sverige, Mark nr. 19 og 20: 1,25 ha + 8,24 ha
Bjarne og Lieane Jensen, Hejsager Næsvej 115, 6100 Haderslev, Mark nr. 23:14,91 ha

** ejet af:

Asmus Fromm-Christensen, Ultangvej 26, 6100 Haderslev

Harmoniarealet

Ejendommens produktion af husdyrgødning er på 498,76 DE og der fraføres 225 DE til aftalerne og afsættes 1,87 DE ved afgræsning udenfor udbringningsarealet. Det giver en mængde på 271,89 DE til udbringning på ejendommens ejede/lejede arealer.

Med et harmonital på 1,4 DE pr. ha og en besætning på 498,76 DE er harmonikravet beregnet til 356,25 ha i alt, fordelt med et krav på 194,21 ha i ejet/forpagtet areal, 1,34 ha græsningsareal og 160,71 ha aftaleareal .

Der modtages ikke slam eller andet affald til udspredning på udbringningsarealet.

Bedriftens indretning og drift

Staldanlæg

Se oversigt over indretningen på bilag 1.

Staldopbygning og BAT-redegørelse for de enkelte staldafsnit se bilag 2.

Staldopbygning

Dyrehold og staldtype for ansøgt drift	Staldafsnit nr.	Vægt-/alders-grænser	Antal årsdyr	Stipladser	DE
Konsumægsstald, Stald 1	1		27.350	30.000	164,76
Konsumægsstald, Stald 2	2		27.350	30.000	164,76
Konsumægsstald, Stald 3	3		27.350	30.000	164,76
DE i fjerkræ i alt	1+2+3		82.050	90.000	494,28
Hestestald	4	300-500 kg	13	13	4,48
DE i alt	1+2+3+4				498,09

Skrabehøns går frit i stalden og kan bevæge sig op i etageanlægget hvor der er foder, vand og reder. På det resterende gulvareal er der strøelsesmateriale. Gødningen afsættes hovedsageligt i etageanlægget hvor det ender på gødningsbåndene. Båndene tømmes ca. en gang om ugen og gødningen køres til gødningshuset med mindre det køres direkte på marken.

Klima styres vha. ventilationscomputere. Ventilationsbehovet er hovedsageligt styret af udendørstemperaturen. Varmen til konsumægsproduktionen vil i fremtiden komme fra halmfyret.

Der anvendes computerstyrede foder- og lysprogrammer. Ventilationen er computerstyret for at sikre optimal drift. Fodringen er optimeret med fytase og fasefodring for at imødekomme dyrenes behov i produktionsforløbet.

Der kan opstå variationerne i produktionsstørrelse pga. ændring i leverancer af hønniker eller ændring i pakkeriets behov for æg. Variationen sker ved ændring i holdstørrelse eller ændring i tomgangsperioden. Der kan også opstå variation i produktionen pga. ændring i dødelighed.

Overvejer etablering af overbrusning til køling af dyrene i ekstreme sommerperioder.

BAT-redegørelse,

Anbefaling Staldsystemer	Uddybning fra ansøger
Renovationsstrategi for anvendelse af miljøteknologiske tiltag <ul style="list-style-type: none"> - stalde - inventar - gødningsopbevaringslagre 	Gennemført
Staldsystemer, (etage anlæg) hvori der anvendes strøelse, kan ikke udelukkes at være BAT, hvis det sker sammen med praksis, herunder at der; <ul style="list-style-type: none"> - anvendes tilstrækkelig strøelse, - udskiftes strøelse hyppigt, - stiens gulv har passende udformning (f.eks. fald mod afløb), - er oprettet funktionsarealer. 	Driften er alt ind - alt ud, efterfulgt af en tomgangsperiode. For at tilgodese dyrenes velfærd er det åbne etager hvor dyrene frit kan bevæge sig i hele anlægget. Der er reder med redemåtte, siddepinde, kloslibningsanordning og strøelsesareal. Nyt strøelsesmateriale tilføres med jævne mellemrum.

Der sker udmugning 3 gange om ugen af den faste gødningen, hvilket svarer til at 75 % af gødningen fjernes 3 gange ugentligt, hvilket giver en beregnet effekt på 33 % og fremgår af teknologibladet.

Der findes til dato to BAT byggeblade der vedrører fjerkræproduktion. Det drejer sig om systemer til tørring af gødningen, for derved at nedsætte ammoniakfordampningen.

1:Fjerkræ – Æglæggere, skrabægsstald: Gr.nr.: 105.02-51

2:Fjerkræ – Æglæggere, burægsstald: Gr.nr.: 105.02-52

Der er en forudsætning for systemerne at stalden har gødningsbånd eller gødningskælder. I den ansøgte produktion går dyrene i bur med gødningsbånd.

Buranlæg med indbygget gødningstørring findes ikke tilgængelig på det danske marked. Da der i forvejen er til valgt et BREEF staldsystem (beriget bur). Er det fravalgt at finde en udenlandsk leverandør til buranlæg med gødningstørring.

Luftvaskere.

Der findes BAT byggeblade ang. luftvaskere. Disse er afprøvede og testede i svinestalde.

Der er afprøvet en prototype luftrenser til fjerkræproduktion: http://www.lr.dk/bygningerogmaskiner/informationsserier/info-byggeriogteknik-gratis/0065_mhj_pdf_stub.htm.

Luftrenseren blev afprøvet i en slagtekyllingestald, over en periode på et hold kyllinger (35 dage). Denne renser er ikke sat i produktion da afprøvningen viste en række problemstillinger der skal løses før den evt. bliver sat i produktion. I fjerkræproduktion er støvet meget fedtet, dette sætter sig i renseren som derved får reduceret effekten. Den ansøgte produktion har en holdrotationsperiode på 56 uger. Dette gør at driftsstabiliteten ikke kan forventes at være tilfredsstillende.

På den baggrund er luftvaskere fravalgt i denne ansøgning, Da det ikke kan anbefales at opsætte en prototype luftvasker, med udkomenteret driftsstabilitet og driftsøkonomi.

Biologisk luftrensning.

Der er ingen BAT byggeblade med biologisk luftrensning. Det er endvidere ikke muligt at benytte biologisk luftrensning i stalde med hold drift, hvor staldene står tomme i perioder.

Ventilation

Fjerkræstaldene 1, 2 og 3 er forsynet med frekvensstyret undertryksventilation med loftventiler og afkast i tagskorstene. Staldene er endvidere forsynet med en sikkerhedsventilation i form af gavlventilatorer. Ventilationssystemet renoveres i forbindelse med udvidelsen og der indsættes flere tagventiler, således der bliver en ventilationskapacitet på 5 m³ pr time pr høne. Om vinteren vil ventilationsbehovet være under 10 % heraf. I tomgangsperioden ventileres ikke.

Ventilationsanlægget er fuldautomatisk reguleret.

Udmugningssystem

Der anvendes gødningsbånd i produktionsanlægget, der bringer gødningen til gødningshuset.

Beskrivelse af rengøring og desinfektion

Der anvendes i blødsætning før staldafsnittene vaskes med højtrykreenser.

Management

Fjerkræproduktionen er kendetegnet ved meget højt styrings- og kontrolniveau. Der er styring af: foder, vand, klima og ventilation. Programmerne kører automatisk. Data fra produktionen logges automatisk i produktionsperioden og lagres elektronisk.

Anbefaling Management	Uddybning fra ansøger
Hyppig fjernelse af gødning fra staldanlæg.	I denne produktion fjernes gødningen fra stalden tre gang om ugen.
Daglige rutiner	Dyrene tilses dagligt ifølge reglerne i Bekendtgørelse 533 om beskyttelse af æglæggende høner. Foder, vand og klima i stald kontrolleres mindst en gang daglig. Ægindsamling foretages efter endt æglægning så flest mulige æg pakkes for korrekt opbevaring.
Ugentlige rutiner	Anlæggets drift kontrolleres, der opgøres produktionsdata.
Årlig gennemgang af alle rør og isolering, samt eventuel genisolering af disse, f.eks. erstatning af skumisolering	I forbindelse med holdskifte kontrolleres anlæg og inventar.
Årlig kontrol af vinduer, døre og andre mulige kuldebroer ud til, samt eventuel genisolering	I forbindelse med holdskifte kontrolleres bygninger indvendig og udvendig.

Egenkontrol

Der er egenkontrol i forhold til ægproduktion, foderforbrug, vandforbrug og dødelighed. Vand og foder logges automatisk og der foretages daglig registrering af døde dyr. Der føres lister over ind- og udsætninger af dyr på ejendommen.

I forbindelse med ægleverance til ægpakkeriet Hedegård, gennemfører kvalitets sikring ifølge Haccp kontrolsystem. (kan udleveres).

Ophør

I forbindelse med et eventuelt ophør af husdyrproduktionen vil stalde og fodersiloer blive tømt og rengjort. Opsamlingstank tømmes på harmoniareal. Desuden vil ejendommen bygninger blive vedligeholdt således at ejendommen ikke forfalder.

Redegørelse for mulige uheld

I den daglige drift kan der være risiko for at vandrør frost sprænger, og ved sådan uheld afbrydes vandforsyningen på hovedhanen, som er placeret i serviceafdelingen. Der kan ligeledes ske strømforstyrrelser, og derved opstår der risici for at dyrene overophedes i staldanlægget.

I sådanne nødstilfælde er anskaffet nødstrømsgenerator der kan holde ventilationen i gang indtil strømmen er genetableret.

Minimering af risiko for uheld

Vask af anlæg foretages af autoriseret firma, der står for både rengøring samt opsamling af vaskevand. Dette styres under kontrollerende forhold.

Gulvene i staldene er tætte og afløb til opsamlingsbeholder.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Der er på ventilationsanlægget monteret alarm der giver lyd (audio) og derudover sendes besked til mobil telefon ved alarm, så skader hurtigst muligt kan udbedres.

Der er installeret alarmanlæg der ud over lyd(audio) er tilsluttet døgnbemandet alarmcentral.

Der er alarmer på foder, vand, el, staldtemperatur og ventilation.

I tilfælde af strømsvigt er der installeret nødsrømsgenerator

Foder

Der fodres med færdige foderblandinger fra foderstof, som opbevares i separat lukkede siloer. *BREF: der fodres med fytasetilsat færdigfoder og der anvendes fasefodring.* Fytaseindholdet i tilskudsfodret er 520-800 FTU (fytase units). Fodret blandes hel hvede efter hønernes behov.

Der vil være et foderforbrug på ca. 3.555 tons (normtal 2008-2009: 47,1 kg foder pr. årshøne).

Eget hvede bruges som tilsætning til indkøbt ekstrakt. Eget korn behandles og opbevares i eksisterende siloanlæg på gården.

Der er anvendt foderkorrektioner dette skal beskrives

Anbefaling Fodringsstrategier	Uddybning fra ansøger
fasefodring	Der anvendes fasefodring for at opfylde hønernes krav af næringsstoffer til tilvækst og reproduktion. Der anvendes op til 3 blandinger af tilskudsfoder. Derudover varieres andelen af hveden i fodret.
Total råprotein i foderet ligger under eller imellem 14-21 % i foderblandingen	-
Total fosfor i foderet ligger under eller imellem 0,35-0,80 % i foderblandingen	-
Der anvendes fytase i fodret.	Der anvendes fytasetilsat tilskuds foder. Der er optil 520-800 FTU/kg tilskudsfoder. (FTU; Fytase Units)

Opbevaring af foder

Råvarerne opbevares dels i udendørs siloer:

- 1 x gastætte siloer til opbevaring af korn til foder (27 meter høj), (Stålblade)
- 4x 10 meter høj silo til opbevaring af færdig foder (glasfiber)

- 1x 4 meter høj silo til opbevaring af færdig foder (glasfiber)
- Samt dels i indendørs planlager i maskinhus
- Planlager til opbevaring af korn til videre salg.

Minimering af spild

Der anvendes udelukkende tørfoder som blæses ind i siloanlæg. Alle rør er forsynet med tekst og numre så fejll levering undgås. Blæserrør og siloanlæg vedligeholdes så utætheder ikke opstår og spild i forbindelse med leverance af foder undgås.

Ressourceforbrug

Årligt forbrug		
	Nudrift	Ansøgt
Dieselolie	50.000 L	25.000 L
Elforbrug	200.000 kWh	250.000 kWh
Vandforbrug	6.000 m ³	8.000 m ³

Der sker en reduktion i dieselolie forbruget til opvarmning i ansøgt drift, da der i 2010 etableres et halmfyr på ejendommen, hvilke reducere varmebehovet fra dieselolie.

Vand

Stalden forsynes af vand fra offentligboring. Byvandværk, Hejsager vandværk.

Der forbruges ca. 6.000 m³ årligt til produktionen, heraf 180 m³ til vask af stald. Privat vandforbrug på 170 m³.

Vandforbruget til ansøgt produktion forventes at stige til 8.000 m³ årligt. Forbrug til vask og privat uændret. Drikkevand er ca. 94,2 liter pr år pr skrabehøne.

BAT-redegørelse vandbesparende foranstaltninger

Anbefaling Vandforbrug	Uddybning fra ansøger
Iblødsætning før vask	Hvis der vaskes med vand, anvendes iblødsætning.
Vask med højtryksrensere	Hvis der vaskes med vand, anvendes højtryksrensere og koldt vand
Installeret drikkenipler, der sidder over fodertruget og integreret i foderautomaten	Drikkenipler placeres højt på alle etager i anlægget for at lette hørnernes vandoptagelse. Drikkeniplerne er placeret over gødningsbånd så evt. spild lander her.
Daglig kontrol af vandforbrug for at opdage eventuelt lækage	Dette udføres som en del af god management.

Energi

Elektricitet anvendes til ventilation samt belysning. Bedriftens årlige elforbrug til gårdens drift forventes at stige fra 200.000 kWh til 250.000 kWh efter udvidelsen.

Olie anvendes til opvarmning af pakkerum og forrum, samt til staldene i forbindelse med holdskift. Bedriftens årlige olieforbrug til gårdens drift er uændret efter udvidelsen.

Dieselforbrug til markdriften er uændret. Ekstra arealer dyrkes af modtagere af husdyrgødning og evt. maskinstation.

BAT-redegørelse energibesparende foranstaltninger

Anbefaling Energiforbrug	Uddybning fra ansøger
<p>Varmegenindvinding</p> <ul style="list-style-type: none"> - fra gyllekøling - staldvarme <p>Afsætte al varme og/eller elektricitet, der ikke kan bruges i egen afdeling til andre eksterne energiforbrugere.</p>	<p>Der bruges normalt ikke varmetilsætning til æglæggestaldene, udover varme i forbindelse med tomgang.</p> <p>I perioder med stærk frost og i opstarts fase med nye dyr, kan det være nødvendig med opvarmning.</p> <p>Der er ikke et varmebehov i produktionen, hvor varmegenindvinding kan afsættes. Alle dyr vil typisk have samme alder i staldanlægget. Og dermed er alle staldene tomme på samme tid</p>
<p>Renhold af ventilationens mekaniske dele (herunder luftkanaler og fans) gennemføres årligt og noteres i logbog.</p>	<p>I forbindelse med holdskifte rengøres og kontrolleres ventilationen indvendig og udvendig.</p>
<p>Trinvis regulering af ventilation</p> <ul style="list-style-type: none"> - Temperaturstyret - CO₂-styret - Kurvestyring (indsætningsdato/vægtinterval) 	<p>Ventilationen er trinvis styret med følere som registrer temperatur og luftfugtighed. Der er samme belægning i stalden i hele produktionsperioden, variationen i ventilationsbehov stammer fra årstidsvariation.</p>
<p>Lavenergilystofrør</p>	<p>Der vælges belysning som tager hensyn til elforbruget. Lysstofrør kan endnu ikke lysdæmpes tilstrækkelig til ikke at give forstyrrelser som kan påvirke hønerne.</p> <p>Høns er meget påvirkelige overfor typen og styrken af lyskilden i stalden. Derfor kan lavenergilystofrør endnu ikke anvendes.</p>
<p>LUX-styring (dagslysregulering)</p>	<p>Dyrenes behov for lys er fastlagt i Bekendtgørelse 533 om beskyttelse af æglæggende høner.</p> <p>Der er ingen dagslys i staldene. Der er kun belysning i staldene. Derfor er lux styring ikke relevant</p>
<p>Timerindstilling</p>	<p>Belysningen reguleres i forhold til hønernes adfærd og alders- / udviklingstrin.</p> <p>Længden af lysperioden reguleres og følger en forudbestemt kurve, som tager hensyn til dyrenes alder og produktions trin.</p>
<p>Zoneopdeling</p>	<p>I pakkerum og forrum er opsat lys som giver medarbejdere optimale muligheder for at udføre deres arbejde. Lyset over pakkemaskine følger krav i arbejdsmiljø lovgivning. Staldbelysningen er styret separat</p>
<p>Der anvendes koldt vand til vask af staldene</p>	<p>Der rengøres ikke konsekvent med vand, staldanlæg kan tørrengøres med trykluft. Evt. vil gødningsbånd og tværkanal blive vasket med koldt vand og det øvrige inventar tørrengjort. Rengøringen vil blive afsluttet med en desinfektion.</p>
<p>Der anvendes naturlig udtørring frem for anvendelse af varmeka-</p>	<p>Stald og inventar skal være tørt og opvarmet ved indsætning</p>

non	af nye dyr. Det kan derfor være nødvendigt med varmetilsætning. Ved opstart af hold i vinter perioden, kan det være nødvendigt med varmetilsætning, før indsættelse af dyr.
-----	--

Transport

Transport				
	Tidsrum		Transporter	
	Nudrift	Ansøgt	Nudrift	Ansøgt
1. Levende dyr til ejendommen	05.00-20.00	05.00-20.00	3	3
2. Levende dyr fra ejendommen	05.00-20.00	05.00-20.00	3	3
3. Æg og emballage leverance	05.00-20.00	05.00-20.00	121	121
4. Døde dyr	05.00-20.00	05.00-20.00	50	50
5. Foder	05.00-20.00	05.00-20.00	50	52
6. Brændstof	05.00-20.00	05.00-20.00	10	10
7. Husdyrgødning	05.00-20.00	05.00-20.00		
- Færdsel i forbindelse med markarbejde			100	
- Udbringning fra markstak/gødningshus til mark			66	100
8. Andet	05.00-20.00	05.00-20.00	20	20
Transporter i alt				

Beskrivelse af transport

Ad 1+2.

Produktionen i hver af de 6 staldafsnit foregår som alt ind alt ud, derfor sættes alle dyr ud på en gang, ligesom der leveres nye dyr ca. en gang årlig til hvert staldafsnit. De tre stalde kører forskudt af hinanden med ca. 20 uger. Dvs. der er leverance af levende dyr til ejendommen knap 3 gange om året og ligeledes afhentning af dyr knap 3 gange om året. Der kan være tale om at aflive dyrene på stald inden bortkørsel fra ejendom.

Ad 3.

Når der hentes æg, leveres der samtidig nyt emballage, afhentning sker hver 3. hverdag. Dette sker som udgangspunkt i hverdagene men af og til bliver der også afhentet på helligdage.

Ad 4.

DAKA afhenter døde dyr fra lukket container efter behov. Ca. en gang om ugen.

Ad 5.

Foder leveres ca. en gang hver uge. Antallet af leverancer er det uændret i ansøgt drift, da der i fremtiden leveres større læs og dermed fås en bedre udnyttelse af transportkapaciteten.

Ad 6.

Brændstof leveres direkte i tank, efter forbrug. Markbruget er det samme i nu- og ansøgt drift.

Ad 7.

Ifølge normen 08/09 er gødningsproduktionen i etageanlæg med gødningsbånd per 100 årshøner 0,48 tons dybstrøelse og 2,45 tons fast gødning, svarende til $((0,48 + 2,45) \times 167/100)$ 4,89 tons per DE. Gødningsproduktionen i nudriften med gødningskælder er 4,71 tons per DE.

Gødningsproduktionen for 1 voksen årshest 300-500 kg er 4,52 tons.

I nudriften på Hejsager Strandvej 71 produceres ca. (247,09 DE x 4,71 t pr DE) 1150 tons fjerkrægødning og 32 tons hestegødning, i alt 1.182 tons årligt. Gødningsproduktionen stiger til ca. (451,89 DE x 4,89 tons per DE) 2210 tons fjerkrægødning og 32 tons hestegødning, i alt 2.242 tons årligt. Gødningen fjernes fra staldene en gang om uge og køres med traktor til gødningshus (52 læs om året).

Kørsel til lager er intern transport som ikke foregår på offentlig vej. Der vil forekomme ca. 100 transporter årligt med traktor og vogn samt andre maskiner i forbindelse med markarbejde. I sæsonen for husdyrudbringning, vil der forekomme, øget trafik. Dette vil hovedsageligt forekomme i hverdage. Der er primært tale om forårsudbringning, dog kan der ved dyrkning af vinterraps ske udbringning om efteråret.

Al gødning udbringes fra lager til mark direkte, der er ingen ekstern lager. Udbringes fra gødningshus direkte til harmoniareal og aftalearealer foregår hovedsagelig med traktor.

Der er flere muligheder for at transportere gødningen til arealerne, derfor kan der forekomme transport med staldgødning på alle veje fra opbevaringsanlæg til mark.

Kort over transportveje for ejendommen se bilag 3

Støj/støv/lugt

Beskrivelse af støjkilder

Planlager i maskinhus bruges i forbindelse med oplagring af markafgrøder. Der findes 2 blæsere til anlægget som kører 30 dage årligt.

Den gastætte silo fyldes vha. elevator transport som er meget støjsvag. Indblæsning af foder tager ca. en halv til en time pr. leverance.

I forbindelse med vask af stald er der støj fra højtryksrensere en uge til hver stald.

Ventilationssystemet giver anledning til mindre støjgener, hovedsageligt i slutningen af produktionsperioden hvor ventilation behovet er størst. Ventilationsbehovet er desuden afhængigt af udendørs temperatur. Renovering af ventilationssystemet forventes at give en reduktion af støjpåvirkningen.

På kølerum til æg sidder en lille kompressor som kører efter behov.

Alle stationære støjkilder er placeret inde i bygningerne.

Øvrige støjkilder er til- og frakørsel af foder, produkter og kyllinger.

Leverance af foder, æg og dyr foregår så vidt mulig indenfor normal arbejdstid på hverdage.

Driftsperiode for støjkilder

Støjkilde	Driftsperiode
Tørringsanlæg ved maskinhus	Høst periode
Påfyldning af gastætsilo	Høst periode

Tiltag mod støjkilder

I den gastætte silo tippes kornet i korngravet og derfra føres kornet med en radler til en kop elevator og derfra igen videre med en redler. For at undgå at systemet kører i tomgang, er der installeret en sensor i korngraven, der tænder systemet ved aktivering. For at mindske støjgener ved tømning af silo, er der indsat en større snegl der kører langsommere, ansøger oplyser at støjniveauet er væsentlig mindre ved denne foranstaltning.

Støv

I forbindelse med indblæsning af foder kan der opstå støvgener, hvilket dog oftest er af begrænset karakter. Der er etableret cykloner med opsamling af støv, som bruges ved indblæsning af foder.

I høstperioder kan der forekomme støv omkring påslag hvor kornbehandling foretages, génen er ikke større end ved øvrig kornbehandling.

Lugt

Nye målinger (Amparo og Provstgård, 2009) viser en lugtemission for bur- og skrabeægsproduktion på hhv. 219 og 158 OUE/s/1.000 kg. Miljøstyrelsen er gjort bekendt med rapporten, men rapportens tal er ikke implementeret i husdyrgodkendelsessystemet. Bemærk at de målinger, som ligger til grund for rapporten, i rapportens resultatafsnit (s. 7-8) er sammenholdt med danske målinger fra HPR (rugeægs-) stalde og med hollandske og irske målinger. Samlet peger det mod et emissionsniveau, som svarer til de seneste danske målinger.

Derfor bør en emissionsfaktor på hhv. 219 og 158 OUE/s/1.000 kg for bur- og skrabeægsproduktion lægges til grund ved beregning af lugt fra æglæggestalde.

Da standard emissionen ikke kan ændres i ansøgningssystemet foreslås det, at der lægges en standardvægt til grund for beregningerne, der svarer til emission på hhv. 38,33 og 27,65 OUE/s pr. 100 høner ved en standardmission på 525 OUE/s/1.000 kg. Det svarer til en vægt pr. høne på 0,730 kg for burhøner og 0,5267 kg for skrabehøner.

Via ventilationsanlæggene vil der forekomme lugtgener fra staldene. Der kan desuden forekomme lugtgener af forbigående karakter primært om foråret, når husdyrgødningen udbringes.

I lugtberegningen er der anvendt følgende præmisser: Der er fuld produktion i alle 3 dobbeltstalde på samme tid. Dyrene indsættes allerede når de er 14 uger (normalt 18 uger) og de udsættes ved 72 uger.

Lugtgenerafstandene er beregnet ved fuld besætning i alle tre stalde.

Lugtens udbredelse i nærområde, afhænger bl.a. af antal og typer af husdyr og geografisk placering. Disse faktorer indgår i lugtberegningen.

Krav til udbringning og håndtering af husdyrgødningen er reguleret af bl. a. regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen. Det vurderes, at overholdelse af de gældende generelle regler på området vil være tilstrækkeligt til at sikre mod uacceptable lugtgener i forbindelse med gødningsudbringning.

Endvidere minimeres eventuelle lugtgener fra ejendommen ved at der foretages hyppig rengøring af staldanlæggene.

Skadedyr

Generel bekæmpelse af skadedyr

Generel bekæmpelse af skadedyr vil ske i form af aftale med autoriseret firma om skadedyrs bekæmpelse.

Fluegener

Generel bekæmpelse af skadedyr vil ske i form af aftale med autoriseret firma om skadedyrs bekæmpelse.

Rottebekæmpelse

Generel bekæmpelse af skadedyr vil ske i form af aftale med autoriseret firma om skadedyrs bekæmpelse.

Affald

Genbrugeligt affald - kan afleveres gratis på alle containerpladser

	EAK-kode	Mængder pr år
Pap	15 01 01	0-50 kg
Papir	15 01 01	0-50 kg

Genbrugeligt affald – kan afleveres på alle containerpladser i mindre mængder imod betaling

	EAK-kode	Mængder pr år
Jern og metal	02 01 10	0-100 kg
Olietromler – tomme	15 01 04	0-2 stk
Olietanke – tomme	15 01 04	0 stk
Tomme sække af plast fra fo- der o.l.	15 01 02	0-10 kg
Plast (afdækning m.v. skal væ- re rysterent og bundtet i hånd- terbare bundter)	15 01 02	0-25 kg
Paller	15 01 03	0-10 stk
Malet og/eller lakeret træ	17 02 01	0-25 kg

Døde dyr – skal til DAKA

	EAK-kode	Mængder pr år
Døde dyr	02 01 02	6.000-10.000 kg

Affald – skal til kontrolleret deponi i Skodsbøl

	EAK-kode	Mængder pr år
Asbestplader stablet på paller	17 06 05	0-0 kg

Affald – skal til forbrænding på kraftvarmeværk eller afleveres på containerplads

	EAK-kode	Mængder pr år
Nylonsnor fra halmballer	17 02 03	0-10 kg
Tomme sække af papir fra fo- der o.l.	15 01 01	0-10 kg
Tomme, skyllede pesticiddunke	15 01 02	5-15 kg
Tomme medicinglas	15 01 07	0-2 kg
Gamle, rådne personvognsdæk fra afdæk- ning	16 01 03	0-0 kg

AffaldshåndteringDøde dyr

Døde dyr opbevares i lukkede containere indtil afhentning til DAKA. Døde dyr hentes en gang om ugen eller efter behov. Ialt ca. 6.000-10.000 kg pr. år. Afhentes på fast underlag ved halmlager.

Fast affald

Al fast affald opbevares i container og afhentes hver 14. dag af kommunal ordning til genbrugsplads.

Farligt affald samt olie og kemikalier**Farligt affald – kan afleveres gratis på containerpladser i mindre mængder**

	EAK-kode	Mængder pr år
Lysstofrør & elsparepærer	20 01 21	Ca 25 stk

Spraydåser	16 05 04	0- stk
Spildolie	13 02 08	Ca 100 l
Pesticidrester	20 01 19	0 kg
Oliefiltre	16 01 07	0-5 kg
Batterier – alle typer	20 01 33	0- kg

Klinisk risikoaffald og medicinrester – skal afleveres på apoteket		
	EAK-kode	Mængder pr år
Kanyler i særlig beholder	18 02 02	0-1 kg
Medicinrester	18 02 08	0-2 kg

Olie- og kemikalieaffald

Brugte kanyler samt tomme medicinflasker fra veterinærmedicin afleveres til genbrugsplads som farligt affald.

Olie og kemilager opbevares i maskinhus, kemilager er aflåst. Marksprøjte med præparatfyldeudstyr og med udstyr til udvendig vask i marken.

Oplag af olie og kemikalier

Tanke til dieselolie:

5.000 l overjordisk tank fra 2006 placeret i maskinhus.

Fyringsolie:

1.200 l overjordisk tank fra 2000 placeres ved oliefyret på østsiden af staldanlægget

Pesticider og sprøjteudstyr

Kemilager og marksprøjte er placeret i maskinhus. Kemilager er i en aflåst container uden afløb.

Døde dyr

Døde høns samles i container som placeres på befæstet areal mod vest ud for maskinhus, så afhentning af DAKA kan ske tæt ved offentlig vej.

Spildevand

Spildevandsmængde

Rengøringsvand fra rengøring af stalde og pakkerum, i alt ca. 82 m³, ledes til de to opsamlingsbeholdere på hver 30 m³ opsamlingstanke. Disse tømmes på harmoniareal efter behov. Der er afløbsdræn omkring husene til opfangning af tagvand og vand fra befæstede arealer. Dette ledes drænrør langs Hejsager Strandvej (se Afløbsplan bilag 2).

Sanitært spildevand fra privat og toilet i driftsbygningerne ledes til offentlig kloakering. (se Afløbsplan bilag 2).

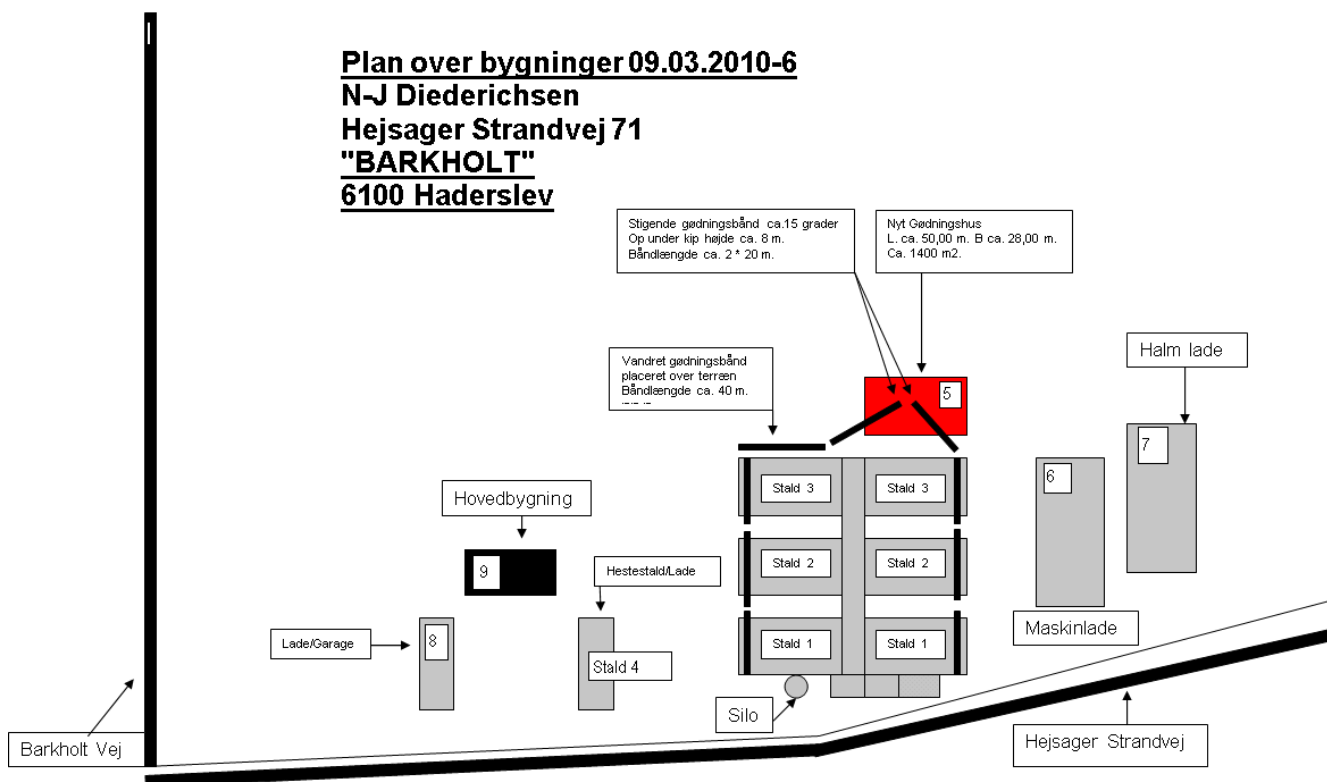
Spildevand tilledt gyllebeholder

Der er ingen gyllebeholder, men spildevand ledes til to 30 m³ opsamlingstanke placeret det sydøstlige hjørne af produktionsbygningerne.

Spildevand afledning

Overfladevand fra tagfalder ledes til omfangsdræn og nedsives på ejendommen. Der findes grusbælgning, hvor vandet siver igennem. Ejendommen er tilkoblet offentlig kloakering.

Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom

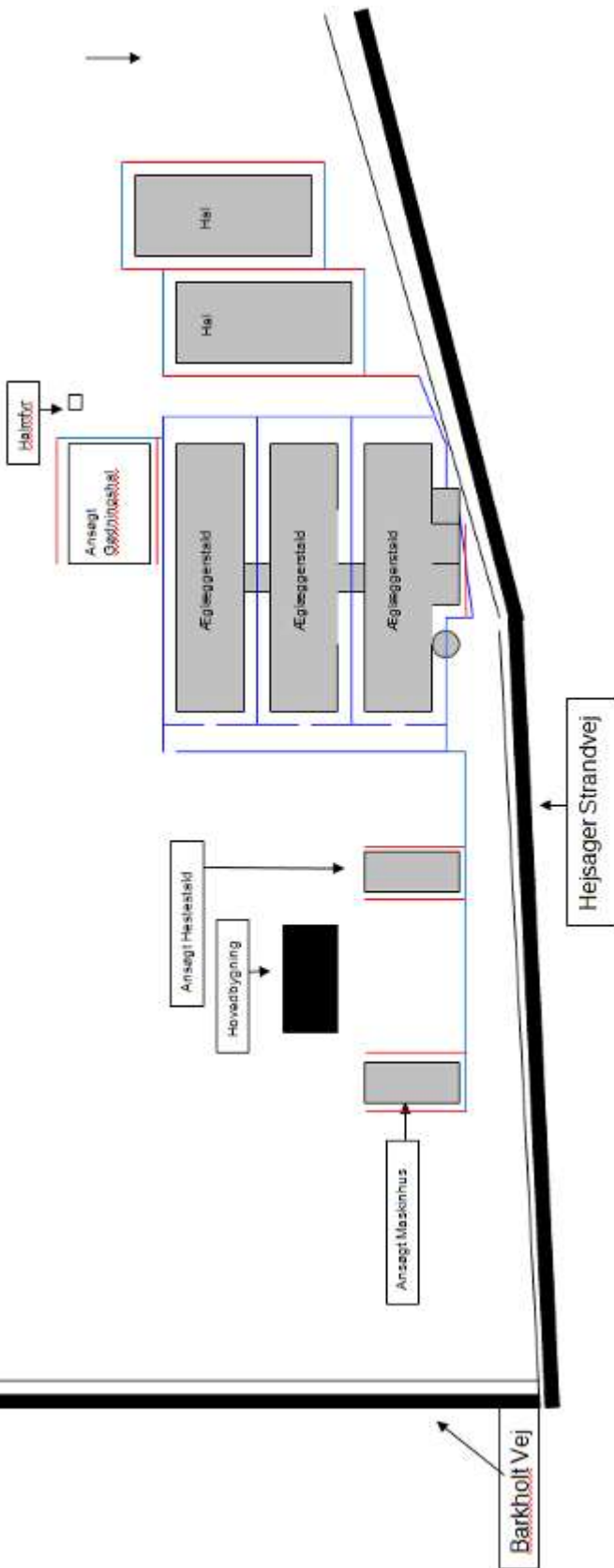
	Type	Grundplan m ²	Bygningshøjde (m) til tagryg	Bygningsmaterialer og farve på facade
1	Høns, etagestalde med gødningsbånd	2.425	7	sider grå sandwich paneler tag grå eternit
2	Høns, etagestalde med gødningsbånd	2.200	7	sider grå sandwich paneler tag grå eternit
3	Høns, etagestalde med gødningsbånd	2.200	7	sider grå sandwich paneler tag grå eternit
4	Hestestald	430	10	sider lyst murværk tag zink
5	Gødningslager	1.400	8,5	sider grå stål tag grå stål
6	Maskinlade	1.674	8,5	sider grå stål tag grå stål
7	Halmlade	1.674	8,5	sider grå stål tag grå stål
8	Garage/lade	430	10	sider lyst murværk tag zink
9	Stuehus	242	11,0	sider lyst murværk tag skifer

Plan over bygninger 27.09.10
N-J Diederichsen
Hejsager Strandvej 71
"BARKHOLT"
6100 Haderslev

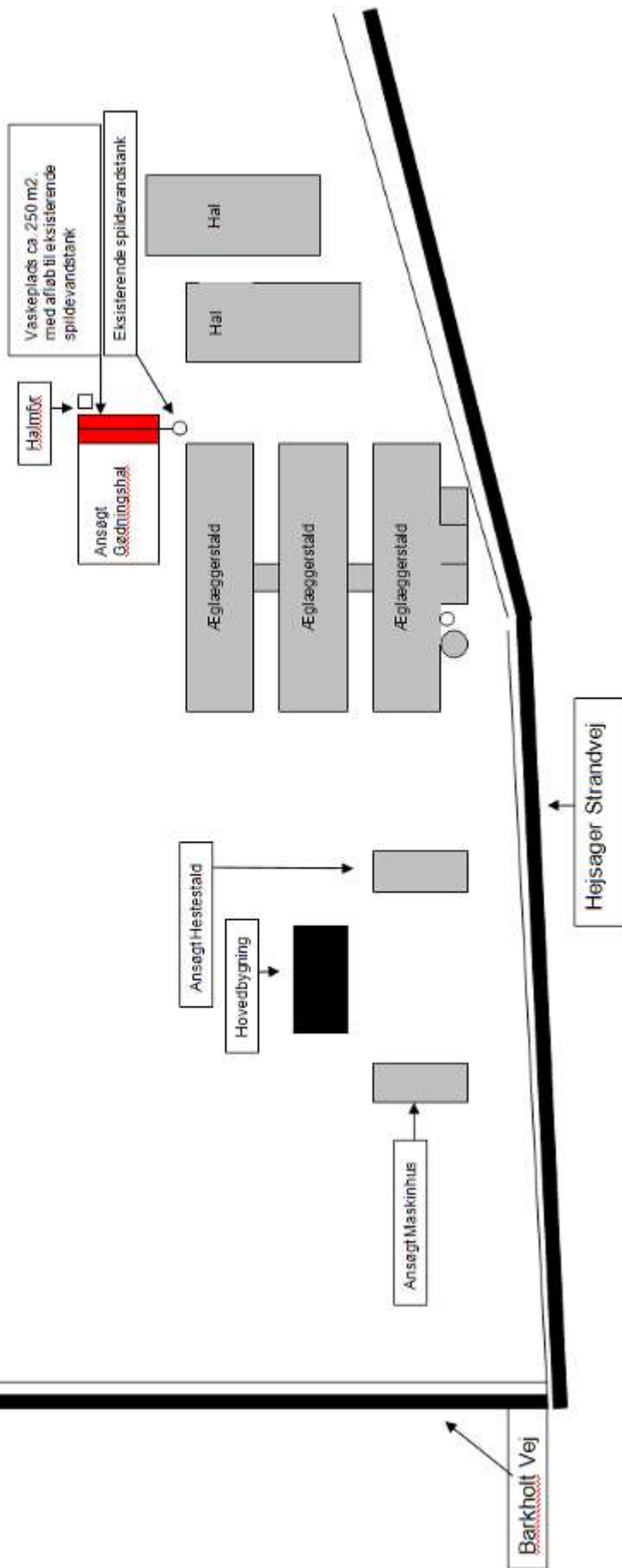
Oversigt over nedsvivning af tagvand fra nuværende samt ansøgte bygninger
 Omfangsdrænen er etableret med grus faskiner, 60 cm. brede og 80 - 100 cm. dybe, endvidere er der mellem og omkring bygningerne etableret grusbeltlægninger, så der er forsinkelise på, i tilfælde af skybrud.
 Der nedsvives kun tagvand

Omfangsdænen ø 113 med grus faskine og tag medløb med sandfang

Omfangsdænen ø 113 Med grus faskine

Plan over bygninger 17.10.10
N-J Diederichsen
Hejsager Strandvej 71
"BARKHOLT"
6100 Hadersle

Bilag 2: Staldopbygning og BAT

Staldafsnit	Dyrehold	Staldindretning	BAT-redegørelse
Stald 1 (stald nr. 1.1.1) Hyppig udmugning (3 gange pr. uge i 75 % af gødningen) foderoptimering	27.350 årshøner (164,67 DE)	Årshøne, konsumæg, voliere m. gødningsbånd, skræbehøne. 30.000 stipladser	(164,67 DE x 166 årshøner/DE x 10,1 kg NH ₃ -N/100 årshøner) BAT niveau: 2760,85 Kg N
Stald 2 (stald nr. 1.1.2) Hyppig udmugning (3 gange pr. uge i 75 % af gødningen) foderoptimering	27.350 årshøner (164,67 DE)	Årshøne, konsumæg, voliere m. gødningsbånd, skræbehøne. 30.000 stipladser	(164,67 DE x 166 årshøner/DE x 10,1 kg NH ₃ -N/100 årshøner) BAT niveau: 2760,85 Kg N
Stald 3 (stald nr. 1.1.3) Hyppig udmugning (3 gange pr. uge i 75 % af gødningen) foderoptimering	27.350 årshøner (164,67 DE)	Årshøne, konsumæg, voliere m. gødningsbånd, skræbehøne. 30.000 stipladser	(164,67 DE x 166 årshøner/DE x 10,1 kg NH ₃ -N/100 årshøner) BAT niveau: 2760,85 Kg N
Hestestald	13 heste		((6,84 kg* N x 13 heste)/12)*7 BAT niveau: 51,87 Kg N
Ammoniak emission			BAT niveau ud fra vejledning: 8334,42 kg N/år

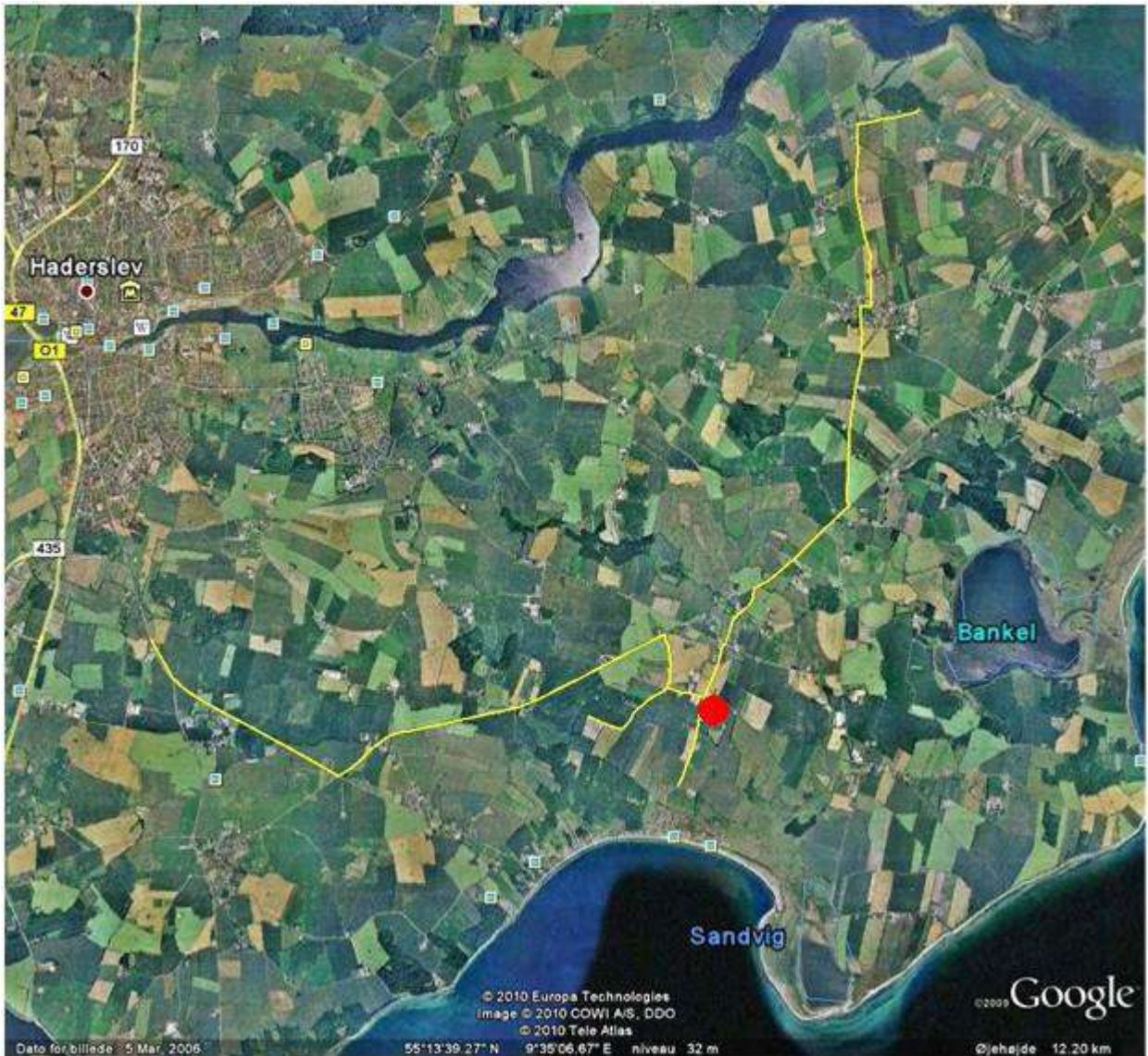
*Aflæst i regnearket under faneblad '15 % NH₃red' kolonne 'K' under dyregruppen.

Desuden er der stald 1.1.4 med hestehold, 13 heste 300-500 kg (4,48 DE), dette dyrehold er ikke medtaget i BAT beregning mv. Hestene er udegående i 5 mdr. pr. år på arealer udenfor udbringningsarealet

Stipladser	ansøgt
Høns	90.000
Heste	13

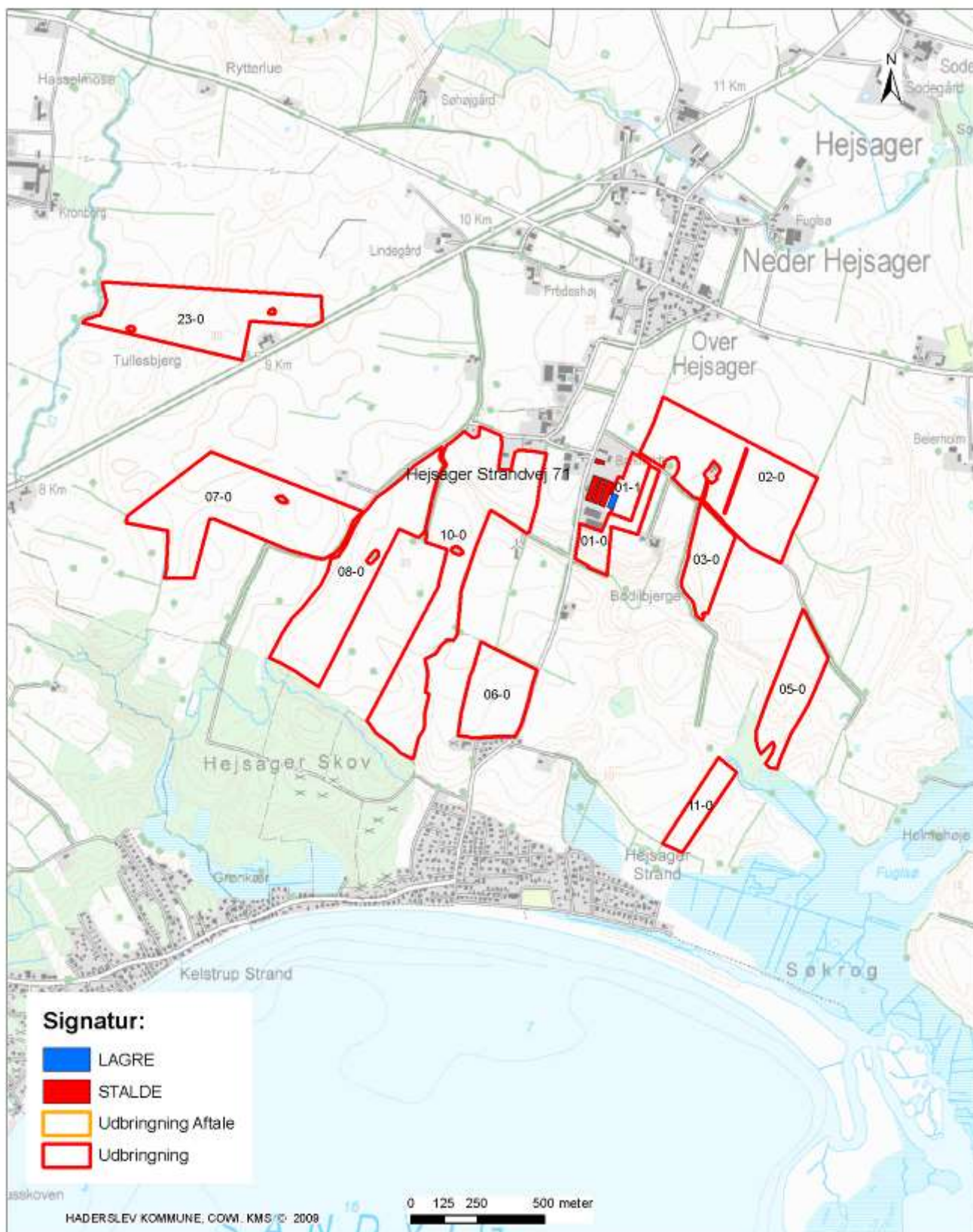

Bilag 3: Transportveje

Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer incl. nummer

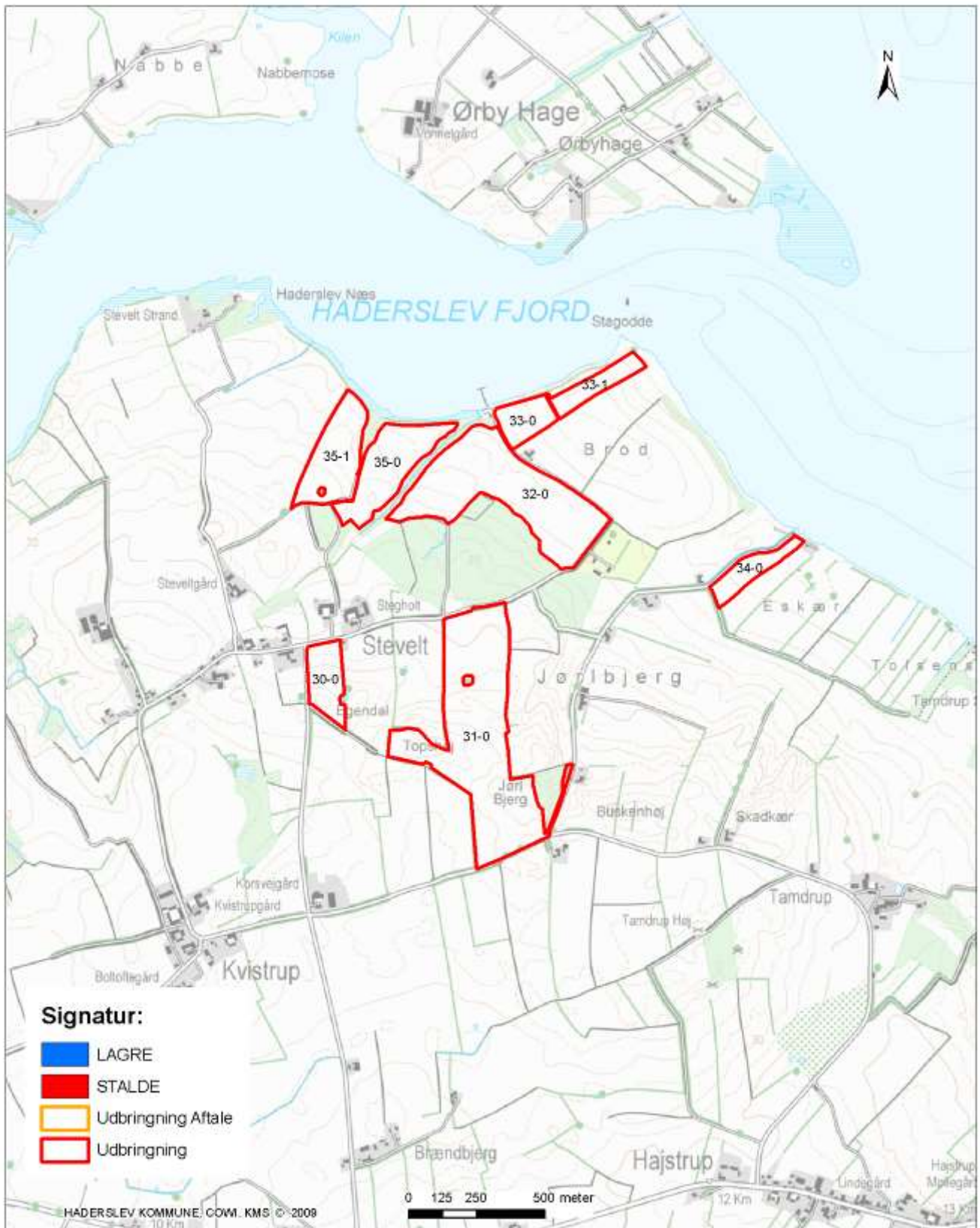
Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Udbringningsarealer inkl. mark nr.

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgheder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:17.831

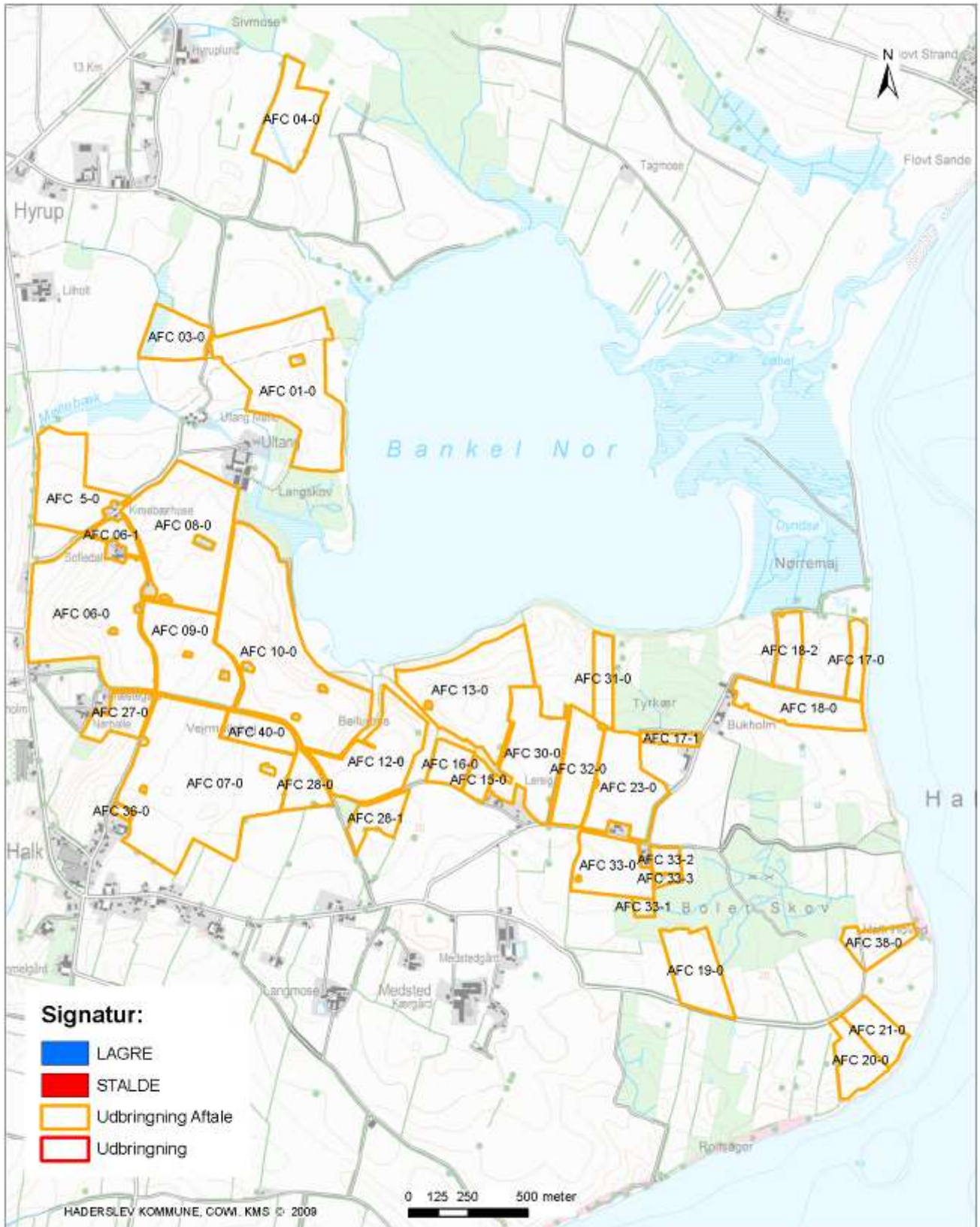

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Udbringningsarealer inkl. mark nr.

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgshæder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:17.367

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Udbringningsarealer inkl. mark nr.
 Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke anvendes ved skelstrøgshæder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

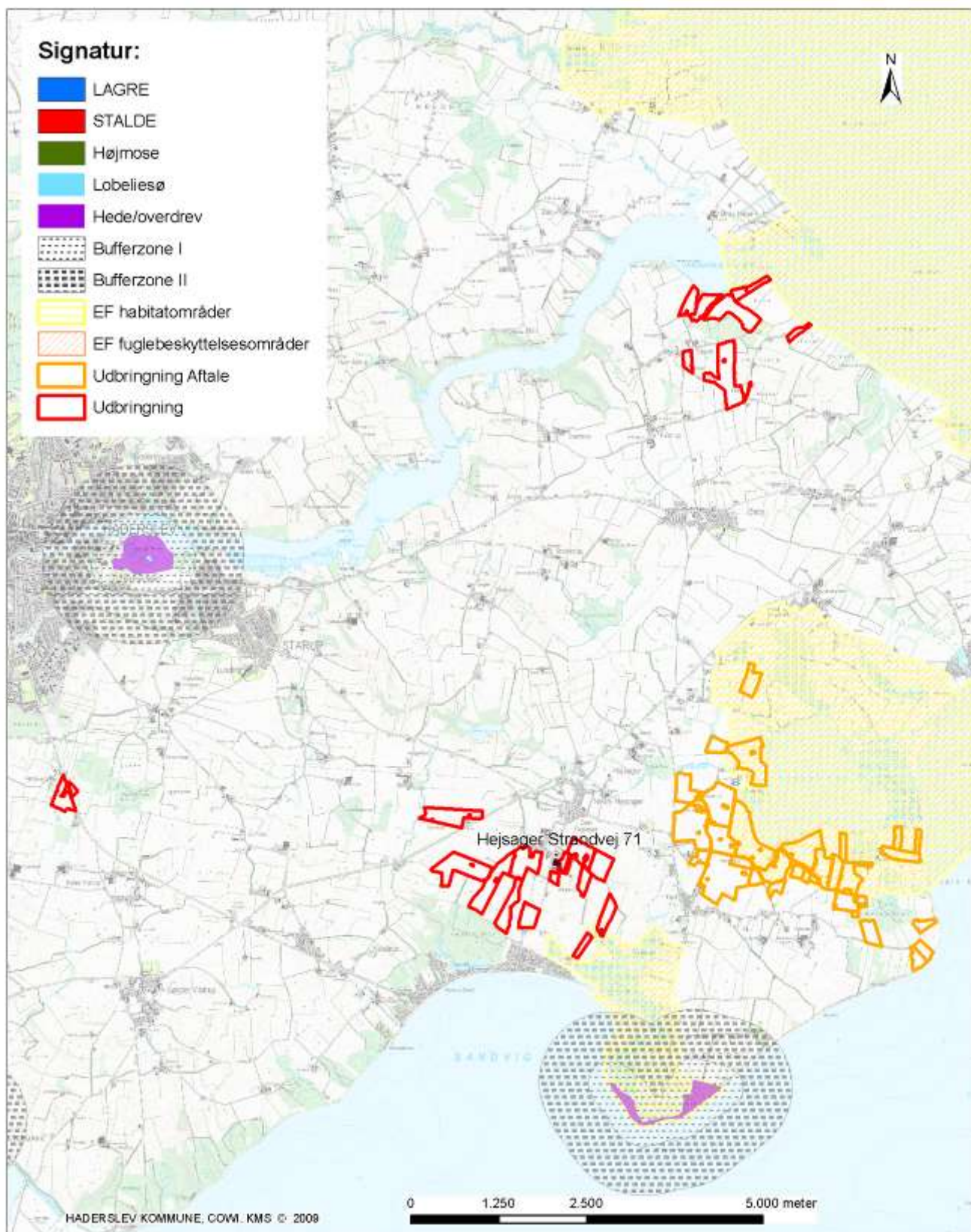
Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:19.865

Haderslev

Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr.

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold §7 og NATURA2000

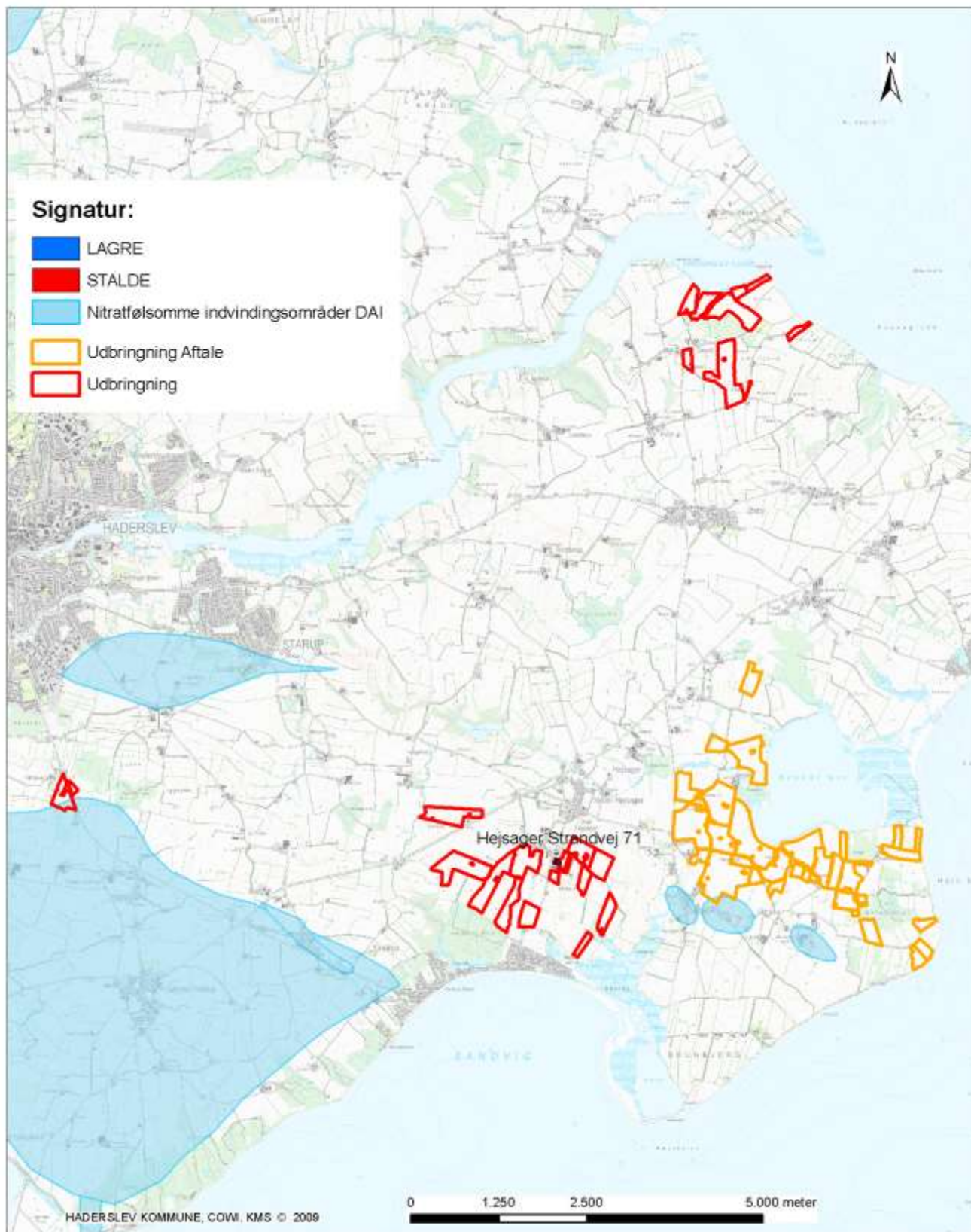
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgninger.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:67.458

Haderslev

Bilag 6: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Nitratfølsomme indvindingsområder DA1

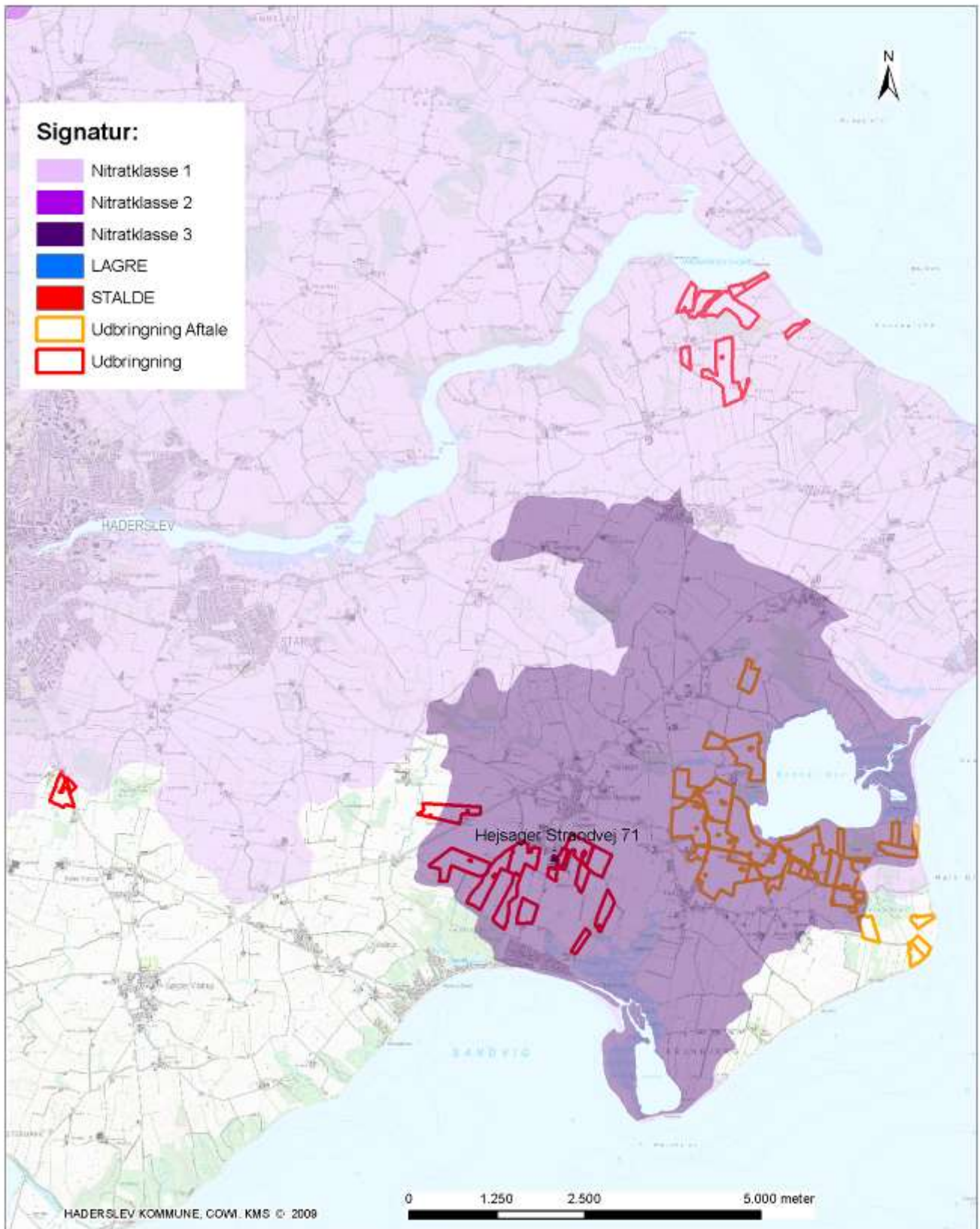
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke anvendes ved skelsstridigheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
Sagsbehandler:
Journalnummer:
Udskrevet den: 25-02-2010
Målestoksforhold: 1:67.458

Bilag 7: Nitratklasser

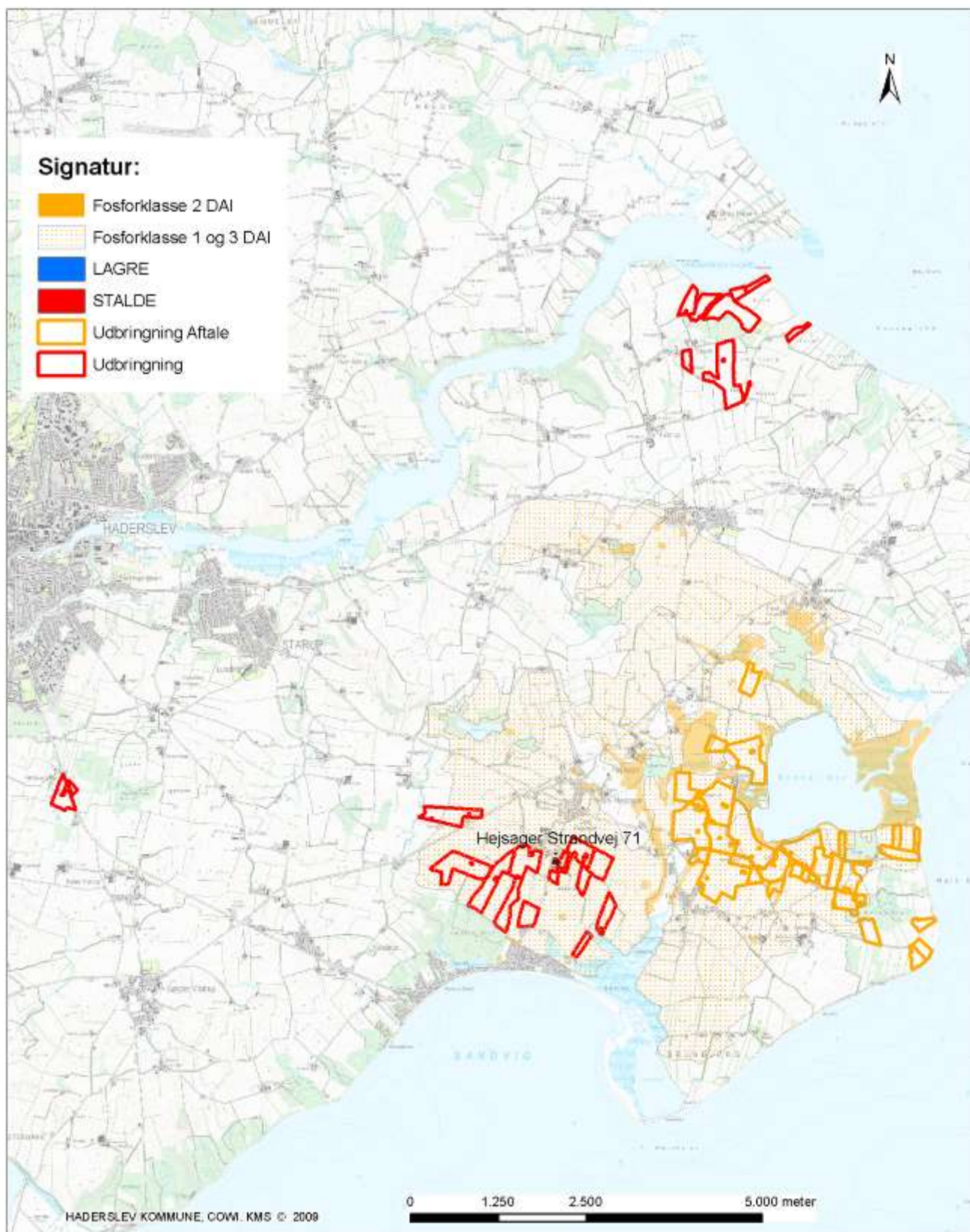
Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Nitratklasser DAI

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgændringer.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
Sagsbehandler:
Journalnummer:
Udskrevet den: 25-02-2010
Målestoksforhold: 1:67.458

Bilag 8: Fosforklasser

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Fosforklasse 1 2 3 DAI

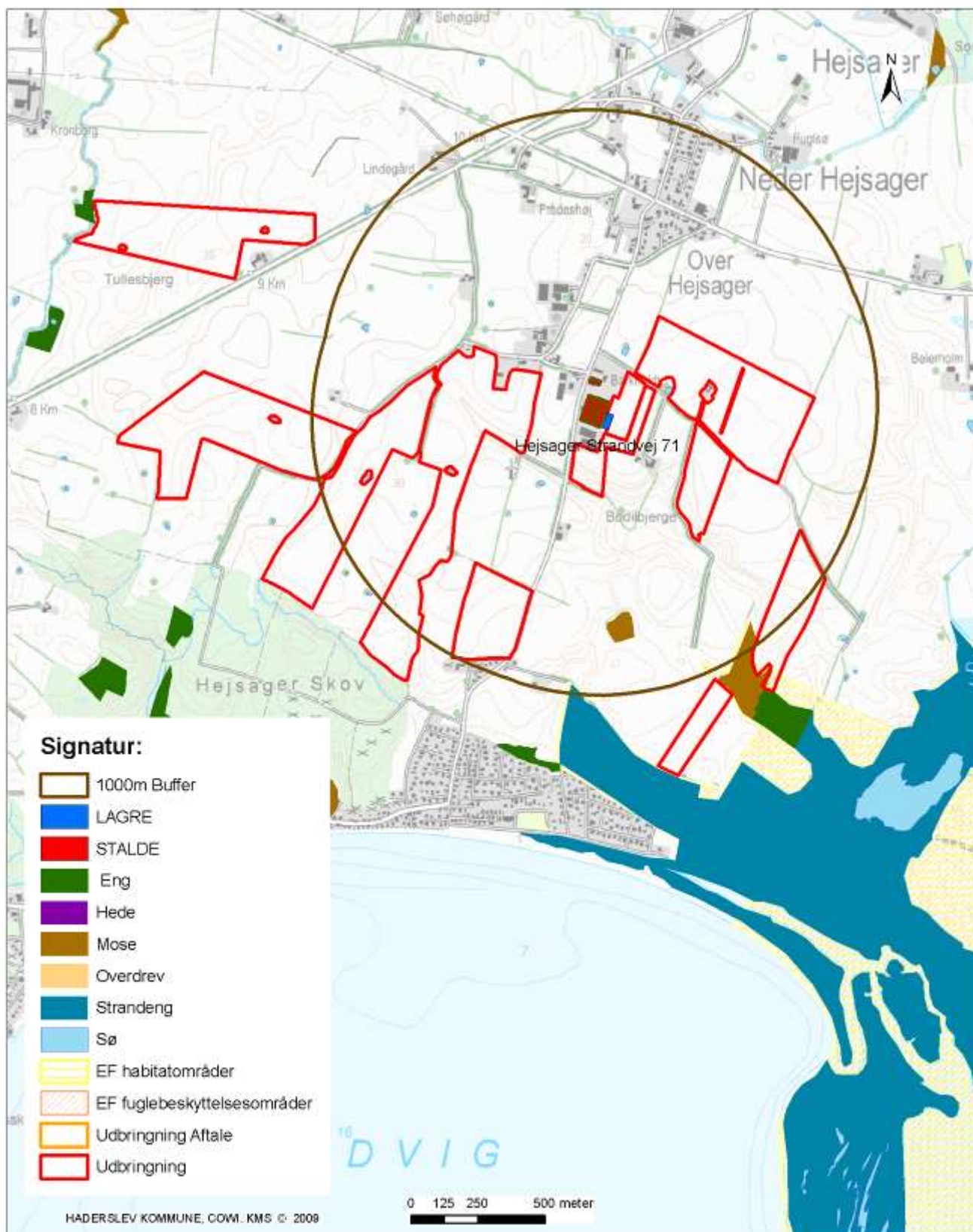
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgshæder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
Sagsbehandler:
Journalnummer:
Udskrevet den: 25-02-2010
Målestoksforhold: 1:67.458

Bilag 9: § 3 natur og Natura 2000 ved ejendommen

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold 1000m Buffer, §3 og NATURA2000

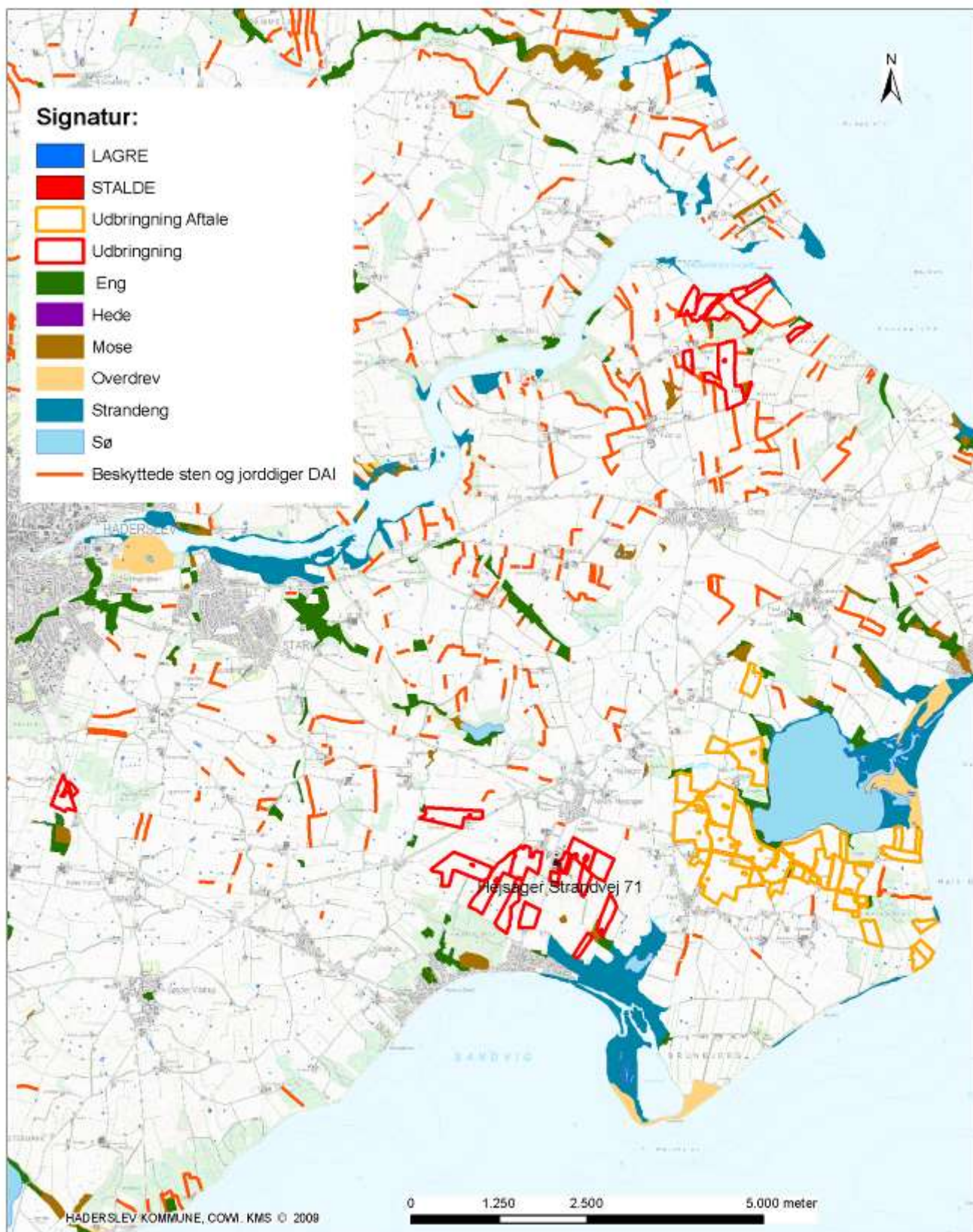
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgheder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:17.724

Bilag 10: § 3 ved arealer og beskyttet dige

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Værdifuldt landskab

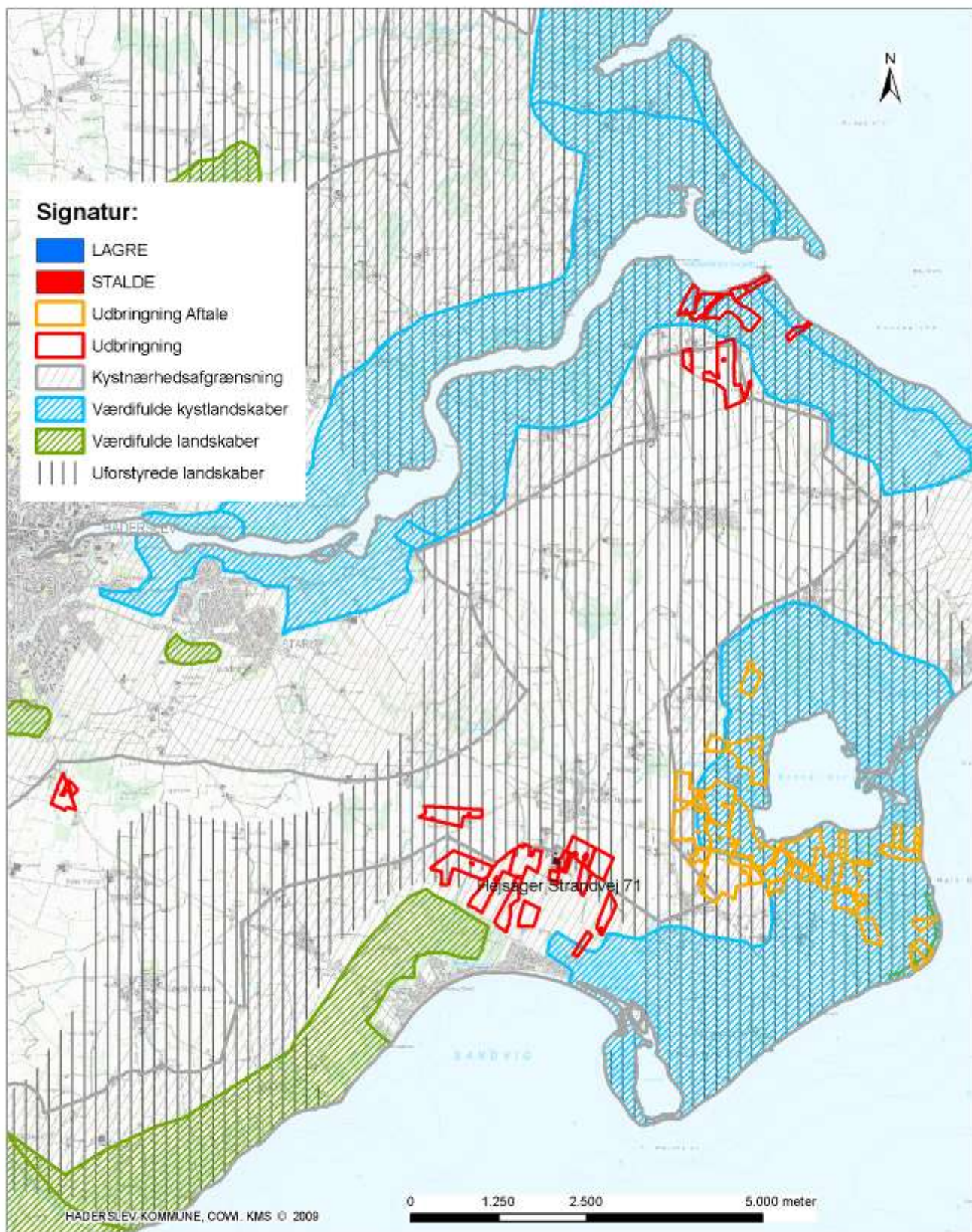
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgheder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:67.458

Bilag 11: Ejendom og landskab

Titel Hejsager Strandvej 71
Indhold Værdifuldt landskab

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke ændres ved skelstrøgshæder.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:67.458

Bilag 13: Forudsætninger for type 2 korrektioner

Følgende formler skal anvendes ved beregning af den aktuelle type 2 korrektion på ejendommen, Plantedirektoratet 2005/2006 for kvælstof og 2006/2007 for fosfor:

Formler for kvælstof

Type 2 korrektion for Skrabehøns = $((\text{kg foder pr. årshøne} \times \text{prot. pct. i foder} \times 0,16) - (\text{kg æg pr. årshøne} \times 1,81) - (\text{kg tilvækst pr. årshøne} \times 2,88)) / 84,1 = (47,1 \times 15,11 \times 0,16) - (19,1 \times 1,81) - (0,65 \times 2,88) / 84,1 = 0,92$

Type 2 korrektionsfaktor = 0,92

I ansøgningen er dette opnået på følgende måde.

kg foder pr. årshøne	47,1
Prot. Pct. i foder	15,11
kg æg pr. årshøne	19,1
Kg tilvækst pr. årshøne	0,65

Formler for fosfor

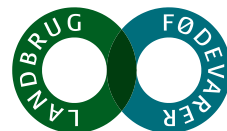
$((\text{kg foder pr. årshøne} \times \text{fosfor pct. i foder}) - (\text{kg æg pr. årshøne} \times 0,2) - (\text{kg tilvækst pr. årshøne} \times 0,67)) / 17,8$
 $((47,1 \times 0,46 - 19,1 \times 0,2) - (0,65 \times 0,67)) / 17,8 = 0,978$

Type 2 korrektionsfaktor = 0,978

I ansøgningen er dette opnået på følgende måde.

kg foder pr. årshøne	47,1
Fosfor pct. I foder	0,46
kg æg pr. årshøne	19,1
Kg tilvækst pr. årshøne	0,65

Bilag 14: Notat fra Landbrug og fødevarer omkring lugtemission:

Dato 8. oktober 2010

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Lugtemission fra bur- og skrabægsstalde

Ved beregning af geneafstanden for lugt fra bur- og skrabægsproduktion anvender ansøgningssystemet (HUSDYRGODKENDELSE.DK) en standardlugtemission på 525 OUE/s/1.000 kg. Desuden sætter ansøgningssystemet standard hønevægt til 4 kg. Vi skal hermed gøre opmærksom på, at såvel lugtemissionen som standardvægten ikke er i overensstemmelse med nyeste videns/norm, hvilket der er redegjort for i nedenstående.

Lugt:

Nye målinger (Amparo og Provstgård, 2009) viser en lugtemission for bur- og skrabægsproduktion på hhv. 219 og 158 OUE/s/1.000 kg. Miljøstyrelsen er gjort bekendt med rapporten, men rapportens tal er ikke implementeret i husdyrgodkendelsessystemet. Bemærk at de målinger, som ligger til grund for rapporten, i rapportens resultatafsnit (s. 7-8) er sammenholdt med danske målinger fra HPR (rugeægs-) stalde og med hollandske og irske målinger. Samlet peger det mod et emissionsniveau, som svarer til de seneste danske målinger.

Derfor bør en emissionsfaktor på hhv. 219 og 158 OUE/s/1.000 kg for bur- og skrabægsproduktion lægges til grund ved beregning af lugt fra æglæggestalde.

Vægt:

Standard hønevægten på 4 kg i ansøgningssystemet er ikke i overensstemmelse med de danske normtal, jf. f.eks. Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler 2010/11 tabel 4a. Her af fremgår det, at standardvægten for en konsumægshønnike er 1,25 kg og tilvæksten i æglægningsperioden sættes til 0,5 kg. Det giver en standardvægt for en udvokset høne på 1,75 kg.

Fastlæggelse af emissionen pr. 100 høner.

Hvis en standardvægt på 1,75 kg og en emission på hhv. 219 og 158 OUE/s/1.000 kg lægges til grund for emissionsberegningen, svarer emissionen pr. 100 høner til 38,33 og 27,65 OUE/s for hhv. burhøner og skrabehøner

Hvis en standardvægt på 4,00 kg og en emission 525 OUE/s/1.000 kg lægges til grund for emissionsberegningen, svarer emissionen pr. 100 høner til 210,00 OUE/s. Dvs. at lugtemissionen ved kombinationen af ansøgningssystemets standardvægt og standardemission overestimerer lugtemissionen pr. 100 høner med hhv. en faktor 5,5 og 7,6.

Forslag til fremgangsmåde til korrekt lugtemissionsberegning

Da standard emissionen ikke kan ændres i ansøgningssystemet foreslås det, at der lægges en standardvægt til grund for beregningerne, der svarer til emission på hhv. 38,33 og 27,65 OUE/s pr. 100 høner ved en standardemission på 525 OUE/s/1.000 kg. Det svarer til en vægt pr. høne på 0,730 kg for burhøner og 0,5267 kg for skrabehøner.

Vi står naturligvis til rådighed for yderligere drøftelse af ovenstående

Med venlig hilsen

Henrik Bang Jensen

D 33 73 27 27
M 40 37 26 32
E hbj@lf.d

Litteratur:

UNDERSØGELSE AF LUGT OG AMMONIAKEMISSION SAMT MULIG MILJØTEKNOLOGI TIL BUR- OG SKRABÆGSSTALDE Af: Niels Provstgård, Landscentret, Fjerkræ og Amparo Gomez Cortina, AgroTech A/S December 2009.

**UNDERSØGELSE AF LUGT
OG AMMONIAKEMISSION
SAMT MULIG MILJØTEKNOLOGI TIL
BUR- OG SKRABEÆGSSTALDE**

**Af: Niels Provstgård, Landscentret, Fjerkræ og
Amparo Gomez Cortina, AgroTech A/S**

December 2009

Sammendrag

Undersøgelse af lugt- og ammoniakemission samt mulig miljøteknologi til bur- og skrabeægsstalde er blevet undersøgt baseret på én burægsstald og én skrabeægsstald. Lugtmålingerne blev foretaget i sommerperioden, hvor lugtkoncentrationen er højest. Resultaterne viser, at lugtkoncentrationen i de undersøgte stalde er signifikant lavere end de nuværende danske normtal.

Jvf. normtallene er der et N-tab i skrabeægsstalde på 35,05 % (25 % i dybstrøelse og 40 % i fast staldgødning), og de nye resultater viser et N-tab fra stalden på 34,15 %. Jvf. normtallene er der i burægsstalde et N-tab på 10 %, hvor de nye resultater viser et N-tab fra stalden på 20 %. Forskellen kan forklares med, at normtallene er baseret på målinger med to udmugninger om ugen, mens disse målinger er foretaget med én udmugning om ugen. I projektet er der lavet en beregningsmodel, der netop viser effekten af hyppig udmugning. Ammoniaktabet fra stalden kan reduceres med 54 % ved to udmugninger om ugen (reference én udmugning) og yderligere med 25 % ved tre udmugninger. Ved at øge udmugningsfrekvensen er det altså muligt at reducere ammoniakemissionen fra stalden uden ekstra investering i teknik.

Baggrund

Undersøgelse af lugt- og ammoniakemission samt mulig miljøteknologi til bur- og skrabeægsstalde er et projekt, der startede i 2008 som følge af nye krav i miljølovgivningen. 1. januar 2007 trådte kravet om at reducere ammoniakemission fra staldene med 25 % ved etablering, udvidelse og renovering af husdyrproduktion i kraft.

Der er forskellige miljøteknologier, som kan anvendes til at reducere ammoniak-emissionen fra husdyrproduktion: luftrensning, forsuring af gylle og dybstrøelse, gødningstørring, hyppig gødningsudmugning m.m. Disse miljøteknologier er endnu ikke tilgængelige på fjerkræområdet (med undtagelse af hyppig udmugning), og derfor er det generelle krav til reduktion af staldtab i fjerkræproduktionen fortsat kun 15 %.

Inden det er muligt at beskrive effekten af en miljøteknologi, er der behov for at indsamle viden om ammoniak- og lugtemissionen gennem en produktionsperiode - i dette tilfælde i konsumægsproduktionen. Projektets resultater kan anvendes til at få fastlagt nye normtal for lugt og ammoniakemission. Normtal, som vil sikre, at konsumægsproducenter fortsat producerer og udvikler sig på det rigtige grundlag. Desuden vil viden om ammoniakemissionen over en produktionsperiode give mulighed for at fastlægge, hvornår i produktionsperioden det er mest fordelagtigt at bruge miljøteknologi, for at opnå en lav ammoniakemission.

Målet med projektet er at opnå viden om ammoniak- og lugtemissionen fra bur- og skrabeægsstalde. Begge besætningstyper blev fulgt over en hel produktionsperiode, for at kunne vurdere, hvordan ammoniakemissionen ændres både inden for en enkelt måleperiode og hen over året. I burægsstalden, hvor der er gødningsbånd, er det muligt at få dokumenteret, hvordan ammoniakemissionen ændrer sig mellem to udmugninger, samt om dette er afhængigt af tidspunktet i produktionsforløbet og årstiden. Resultaterne bruges til at fastlægge, hvor ofte der bør muges ud i en burægsstald for at opnå en lav ammoniakemission. For skrabeægsstalden er det muligt at se, hvordan ammoniakemissionen ændrer sig hen over året, når gødningen akkumuleres i stalden, og om emissionen er afhængig af årstiden. Disse resultater bruges til en anbefaling omkring nødvendig udmugningshyppighed i fremtidig skrabeægproduktion, så der opnås en lav ammoniakemission.

Formål

At måle:

- a. Ammoniakemission over en produktionsperiode fra én skrabeægstald og én burægstald
- b. Lugtemission i sommerperioden fra én skrabeægstald og én burægstald
- c. Effekt af management på ammoniakemission

Forsøgsværter

Indretning og drift

Konsumægsproduktionen er underlagt reglerne i bekendtgørelse nr. 533 til beskyttelse af æglæggende høner. Denne bekendtgørelse fastlægger kravene til inventar, belægning og pasning.

Skrabeæg

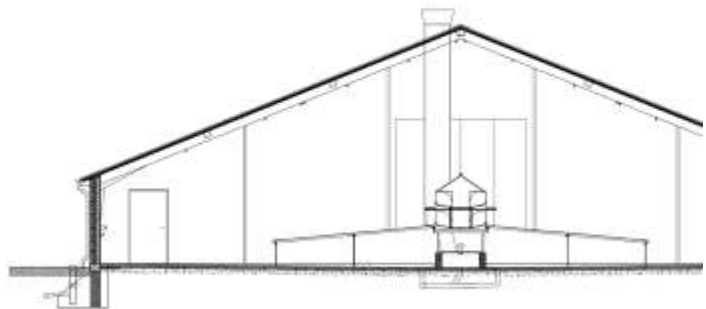
Staldsystemet består af et skrabeareal, et areal med slats og et areal med reder. Skrabearealet skal være et fast underlag forsynet med materiale til at skrabe i. Slats er normalt hævet og perforeret, så gødningen kan trænge igennem og lagres i rummet under neden. På slatsarealet placeres normalt også vand og foder. Foder- og vandoptagelse sætter gang i gødningsafsætningen, så placeringen af vand og foder på slats, medvirker til at gødningen afsættes netop her i stedet for på skrabearealet. Hovedparten af gødningslagringen ligger derfor i en del af staldrummet, som hønerne ikke har adgang til. Gødningen, som afsættes i skrabearealet, tørrer ind og opblandes i skrabematerialet. Reden er til æglægning, og her er der ingen gødningsafsætning.

Figur 1 Gødningen falder ned under slats.

Udmugning af gødning sker ved holdskifte. Da det kræver en delvis demontering af inventaret, kan udmugningen ikke ske med dyr i stalden. Skrabehøner har en rotationstid på ca. 60 uger.

Den udvalgte forsøgsskrabestald har en kapacitet på 16.000 høneplasser. I stalden anvendes der spåner som strøelsesmateriale. Skrabeægsstalden er udformet med ligetryksventilation fra Turbovent Agro A/S, og ventilationsanlægget reguleres trinløst.

Figur 2 Tværsnit af skrabeald med slats.

gødningen, der falder gennem bunden af buret. Foder og vand tilles automatisk, ligesom klima også styres efter forudbestemte krav temperatur og fugtighed. Gødningsbåndene kan tømme en til fle-gange ugentlig. Via transportsystem overføres gødningen normalt lagring i gødningshus, hvilket betyder, at gødningen maksimalt vil i stalden i en uge. Gødningshuset kan tømme på det mest opti-tidspunkt i forbindelse med markarbejdet.

Forsøgsstalden er forsynet med berigede bure og har en kapacitet 20.000 høneplasser. Burægsstalden er udformet med undertryksventilation fra SKOV A/S. Der muges ud i stalden én gang ugentligt. I burægsstalden registreres den procentuelle luftydelse ved hjælp af InfoMatic fra SKOV.

Miljøregler

Referencestaldsystem

Reduktionskravene stilles i forhold til "bedste" stald- og lagersystem med udgangspunkt i normtal 2005/06 udarbejdet af Danmarks Jord-brugsforskning. Ved bedste stald- og lagersystem forstås det tidssvarende stald- og lagersystem, som har den laveste ammoniakemissi-on. Der er dog visse tilføjelser og undtagelser.

Beskyttelsesniveau for ammoniak

Beskyttelsesniveauet for ammoniak er sammensat af flere elementer:

1. Det generelle krav om reduktion af ammoniak for husdyrbrug er omfattet af § 11 og § 12 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyr-brug. I 2009 er det generelle beskyttelseskrav fortsat 15 % ammoniakreduktion for al fjerkræproduktion, hvor de fleste øvrige hus-dyrgrene har et krav om 25 % ammoniakreduktion. Denne dispensation skyldes mangel på miljøteknologier til nedsættelse af am-moniakemissionen i fjerkræproduktionen.
2. Den maksimale tilladte merbelastning af ammoniak af særlige naturområder er omfattet af § 7 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Beskyttelsesniveau for lugt

Der beregnes en nødvendig geneafstand ud fra både den nye lugtvejledning (Vejledning om tilladelse og godkendelse af husdyrbrug) og efter FMK-vejledningen (Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, FMK, 2. udgave maj 2002). Der er i begge vejledninger fastlagt emissionsfaktorer for forskellige dyregrupper, en spredningsmodel og genekriterier svarende til for-skellige områders lugtfølsomhed. Geneafstanden fastsættes i hvert enkelt tilfælde på baggrund af den længste geneafstand beregnet ef-ter de to vejledninger.

Der sættes krav til lugt for:

- Enkelt bolig max 15 OU_E/m^3 .
- Samlet bebyggelse max 7 OU_E/m^3 .
- Byzone max 5 OU_E/m^3 .

OU_E/m^3 er et mål for lugtkoncentration (lugtenheder pr. kubikmeter luft). Det må altså lugte mere i nærheden af nærmeste en-kelt bolig, end det kan tillades i nærmeste byzone, idet lovgivningen tager hensyn til flest mulige naboer.

Buranlæg

Stalde til produktion af buræg er monteret med bure til adskillelse af hønerne. Der må max. være 10 høner pr. bur jf. dansk lovgiv-ning.

Buret består af et net med faste sider. Under hver etage sidder et

gød-ning sbånd, som fan-ger de-til re-til være male

Figur 4 Gødningsbånd i bursystem.

på

Normalt for produktionerne

De nuværende normalt for æglæggerproduktionen i Danmark er vist i tabel 1. Tallene for den danske produktion er revideret i år 2008/2009 og svarer derfor til den nuværende produktion. Korrektioner er nødvendige, fordi der løbende sker en udvikling i hønelinjernes produktivitet, ligesom der sker en udvikling inden for fodring og foderoptimering.

Tabel 1. Normalt for æglæggerproduktion 2008/2009

Høns og honniker

Forudsætninger	Produktions- onstid, dage	Tilvækst pr. årsho- ne/honniker, kg	Æg prod. pr. årsho- ne, kg	Foder pr. årshone, kg	Protein i foder, pct.	Fosfor i foder, pct.	Kalium i foder, pct.	Ab dyr, udskilt i alt			
								Mængde ton	N kg	P kg	K kg
Konsumægshoner, bur, 100 årshoner	-	0,65	20,2	40,7	16,4	0,49	0,70	4,48	68,4	15,5	25,7
Skræbehoner, 100 årshoner	-	0,65	19,1	47,1	16,3	0,47	0,70	5,18	86,4	17,9	30,3
Fritgående honer, 100 årshoner	-	0,65	18,9	47,4	16,3	0,47	0,70	5,21	87,5	18,1	30,5
Økologiske honer, 100 årshoner	-	0,65	18,4	47,3	18,0	0,57	0,70	5,20	101,0	22,8	30,5
HPR-honer, 100 årshoner	-	1,60	11,9	53,9	15,3	0,52	0,71	5,93	105,8	24,6	36,3
Honniker, kon- sumæg, 100 produ- cerede	112	1,35	-	5,8	16,5	0,70	0,65	0,59	11,4	3,16	3,39
Honniker, HPR, 100 producerede	119	1,70	-	7,5	16,0	0,60	0,60	0,77	14,3	3,36	4,02

1 årshone er defineret til at modsvare 365 foderdage

Beskrivelse af målemetoder og forsøgsopsætning

Udførelse

Undersøgelsen omfatter én burægsstald og én skræbeægsstald. I begge stalde blev der målt ammoniakemission i seks måleperioder à syv dage fordelt over produktionsperioden på ca. 60 uger. Målingerne kom således til at strække sig over 2008 og første halvdel af 2009. Den første måleperiode blev gennemført 2-3 uger efter indsættelse og den sidste måleperiode i de sidste to uger inden udsættelse. De resterende fire måleperioder blev fordelt over produktionsperioden. Ammoniakkoncentrationen blev målt i et afkast midt i stalden ved hjælp af et gasmålerudstyr (INNOVA 1412). Ved start og slut af hver måleperiode blev der foretaget kontrolmålinger med kitagawarør i alle aktive afkast i stalden.

I begge stalde blev der udtaget luftprøver til analyse ved olfaktometri i løbet af juli og august måned 2008. Prøverne blev udtaget én gang ugentligt i løbet af en periode på tre uger. På hver måledag blev der udtaget to luftprøver mellem kl. 12.00 – 14.00. I burægsstalden blev luftprøverne udtaget midt mellem to udmugninger.

BAT

BAT som redskab.

BAT-blade (bedste tilgængelig tekniker) beskriver kort de dokumenterede teknologier, der kan være relevante at bruge til reduktion af emissionsniveau. BAT-blade bruges i dag som udgangspunkt i forbindelse med ansøgninger om miljøgodkendelse, både fra kommunens og ansøgers side, for at finde frem til de miljømæssigt bedste teknologier til at reducere emissioner.

Fjerkræ.

I dag er der udviklet to BAT-blade til fjerkræproduktion: [Skræbeægsstalde - gødningstørring](#) anden udgave (2009) og [Beriget burægssystem med gødningsbånd og hyppig](#) udmugning (2009). Gødningstørring i skræbeægsstald er endnu ikke afprøvet i Danmark, selvom BAT-bladet har været beskrevet siden 2004. I en skræbeægsproduktion, hvor gødning ligger over et år inde i stalden, stiger ammoniakkoncentrationen over perioden og opnår en meget høj koncentration, som påvirker ægproduktion, immunosuppression og dyrenes åndedrætsorganer [7]. Set i denne sammenhæng, er det vigtigt at finde et staldsystem eller en miljøteknologi, som kan bidrage til at reducere ammoniakkoncentrationen inde i stalden.

Resultater

Lugt

Normalt for lugt fra æglæggere, gældende fra 1. januar 2007, er baseret på målinger foretaget af Dansk Landbrugsrådgivning, Plan og Miljø. Målingerne blev foretaget i 8 besætninger, der blev besøgt tre dage over sommeren, og hvor der blev taget to lugtprøver pr. dag. Målingerne, foretaget af AgroTech A/S i 2008, er baseret på én besætning i en burægsstald og én besætning i en skræbeægsstald i sommerperioden, hvor lugtkoncentration er højst. Lugtmålingerne blev foretaget tre gange i sommerperioden i løbet af tre uger, og der blev udtaget to prøver pr. måledag.

Resultaterne fra de nye målinger viser, at lugtkoncentrationen i den undersøgte skrabeægsstald er signifikant lavere end normtallene. Det samme gælder for burægsstalden. I tabel 2 sammenlignes måleresultaterne fra de undersøgte stalde med normtallene foretaget af Dansk Landbrugsrådgivning.

Tabel 2. Standardemissioner for lugt og resultater fra 2008-målinger ud fra stalddtype.

Lugtemissioner Æglæggere	Normtal gældende fra 1. januar 2007	Resultater fra 2008/2009-målinger (Agrotech)
Æglæggere inkl. hønniker Gulvdrift + gødningskumme	900 OUE/s pr. 1.000 kg dyr	158 OUE/s pr. 1.000 kg dyr
Æglæggere Burdrift, alm. med bånd	400 OUE/s pr. 1.000 kg dyr	219 OUE/s pr. 1.000 kg dyr

Danish Meat Association har i 2008 udtaget lugtprøver ved maksimal ventilering i 4 forskellige stalde med HPR høner. Lugtprøverne er udtaget i henhold til Dansk Standard (DS/EN 13725) og blev analyseret af Slagteriernes Forskningsinstitut. Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningsskema til miljøgodkendelse (www.husdyrgodkendelse.dk) antager i lugtberegningen, at lugtemissionen fra en skrabeægsstald er den samme som fra en stald med HPR høner. Ifølge målingerne fra Danish Meat Association er lugtemissionen fra en HPR-stald gennemsnitlig 145 OUE/s pr 1000 kg. Dette tal ligger tæt på de 158 OUE/s pr 1000 kg dyr, som AgroTech har målt i skrabeægsstalden i 2008.

Ved sammenligning med tal fra forskellige undersøgelser i andre europæiske lande ses, at det nuværende normtal for æglæggere på gulvdrift i Danmark ligger på et højt niveau. I tabel 3 herunder ses resultater fra forskellige undersøgelser i Danmark, Irland og Holland.

Tabel 3. Lugtemissioner fra forskellige undersøgelser i andre europæiske lande.

Besætningstype	OUE/s pr. dyr	OUE/s pr. 1000 kg dyr
Danmark [3] Sommer		
Skrabeæg	0,26	158
Buræg med bånd	0,35	219
Irland [4] Forår/sommer		
Skrabeæg	0,47	260
Buræg med bånd	1,35	670
Holland [5] Vinter/sommer		
Skrabeæg	0,26	
Buræg	0,69	
Buræg med tørring system	0,35	

Ammoniak

Baseret på de ammoniakemissionsmålinger, der er foretaget i en produktionsperiode (2008/2009) for hhv. én skrabeægsstald og én burægsstald, er der beregnet et tab på 85,22 kg N pr 100 årshøner for skrabeægsstalden og 77,6 kg N pr 100 årshøner ved en udmugninger om ugen for en burægsstald. I tabel 4 sammenlignes normtallene 2008/2009 med de nye resultater.

Tabel 4. Ammoniaktab fra stalden (kg N/100 årshøner) jf. normtallene 2008/2009 er sammenlignet med de nye målinger fra 2009.

Fjerkræ N	Normtal 2008/2009	Målinger 2008
Skrabehøner, 100 årshøner	86,4 kg N	85,22 kg N
Konsumægshøner, Bur, 100 årshøner	68,4 kg N*	77,6 kg N**

* 2 udmugning om ugen; **1 udmugning om ugen.

Skrabestald

Jvf. normtallene er der et N-tab i stalde med skrabehøner, gulvdrift på 35,05 % (25 % i dybstrøelse og 40 % i fast staldgødning)[6]. AgroTechs målinger påpeger et N-tab fra stalden på 34,15 %, svarende til 85,22 kg N/års høner adskilt af dyr (se tabellen 4). Forskellen er ca. 1 %, og der er mange faktorer, som har indflydelse i måledata, og som kunne udligne de to resultater. Forsøgsstalden var ikke en optimal standardstald på grund af problemer med ventilationsanlægget. Midt i produktionsperioden var luftbevægelsen i stalden minimal og ammoniakkoncentrationen blev meget høj. Sidst i produktion blev der etableret to blæsere, som gav en forbedret luftbevægelse i stalden, men ventilationsanlægget ydede kun halvdelen af den krævede maksimale luftydelse. Som forventet er ammoniakkoncentrationen i stalden højere om vinteren, hvor ventilationsydelsen er lavest. Samtidig er ammoniakemissionerne højere om sommeren, hvor luftskiftene er højere. Sidst i produktionsperioden var ammoniakkoncentrationen i stalden ikke så høj som forventet, selvom gødningen havde ligget på gulvet i over et år, og ventilationsydelsen kun var halvdelen af den optimale ydelse. Årsagen til den lave ammoniakkoncentration kan skyldes, at de nye blæsere tørrede staldluften ind, hvorved ammoniakfordampningen fra gødningen blev nedbragt.

Burstald

Jf. normtallene er der et N-tab i stalde med buræg på 10 % [6]. AgroTechs målinger fremviser et N-tab fra stalden på 20 %, svarende til 77,6 kg N/års høner adskilt af dyr (se tabellen 4). Forskellen kan forklares med hyppigheden i udmugningen. Normtallene er baseret på BREF dokumentet [8], som henviser til en undersøgelse i Holland. I Holland er normen at muge ud 2 gange om ugen, hvorimod det i Danmark er normen at muge ud en gang om ugen. I projektet er der lavet en model [9], der viser effekten af hyppig udmugning. Hyppig udmugning giver en høj reduktion af ammoniakkoncentration i stalden ved hver udmugning. Ammoniaktabet fra stalden kan reduceres med 54 % ved to udmugninger om ugen (reference én udmugning) og yderligere med 25 % ved tre udmugninger. Ved en øget udmugningsfrekvens er det altså muligt at reducere ammoniakemissionen fra stalden uden ekstra investering i teknik.

1. Diskussion

Ammoniakemission

Ved i 6 uger at overvåge to forskellige konsumægsstalde; en bur- og en skrabægsstald, har vi fået viden om, hvordan ammoniakemissioner svinger afhængigt af temperaturer og produktionsperioder. Med hensyn til effekten af management i emissionerne, er det blevet bekræftet, at hyppig udmugning er en værdifuld teknologi for at reducere ammoniakemissioner.

Endvidere er en korrekt ventilation afgørende for at have et godt klima i stalden og herved minimere ammoniakfordampning. I projektet er der i skrabægsstalden blevet målt et tab, som svarer til normtallene (bemærk, at målinger kun er fra én stald). Vores vurdering er, at ventilationen ikke fungerede optimalt i dele af forsøgsperioden, og vi kunne have opnået et mindre tab ved at have en korrekt ventilation over hele perioden.

Lugt

Der er målt lugtkoncentrationer i sommerperioden, som viser, at koncentrationerne beskrevet i normtallene er højere end koncentrationerne målt i projektet og højere end de koncentrationer, der er målt i Irland og Holland samt af Danish Meat Association i 2008.

2. Konklusion

Ammoniakemissioner målt i skrabægsstalden giver et beregnet ammoniaktab, som svarer omtrent til normtallene. Normtallene for ammoniaktabet fra burægsstalder bygger på tal fra produktioner med 2 udmugninger om ugen. I dette projekt er emissionerne målt i en stald

med én udmugning om ugen. Dette kan forklare forskellen på 50 % mellem de to former for management. Det svarer desuden til den forskel som beregningsmodellen for hyppigudmugning [9] viser imellem én og to udmugninger. Bemærk, at der kun er foretaget målinger i én bur- og én skrabeægsstald.

Vi kan ud fra resultaterne konkludere, at produktionen af konsumæg følger normtallene ganske godt. I projektet er der fundet en lugtkoncentration lavere end normalt, som er bekræftet fra øvrig litteratur.

Projektet er støttet af Fjerkræafgiftsfonden

Reference

- [1] Standardemissioner for lugt. Michael Jørgen Hansen, 2007. Artikel nr. 0024. Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret, Byggeri & Teknik.
- [2] Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC). Reference Document on Best Available Techniques for Intensive Rearing of Poultry and Pigs. July 2003. European Commission.
- [3] Agrotech A/S. Måledata fra projektet LD-fjerkræ konsumæg 2008/2009.
- [4] Odour and ammonia emissions from intensive poultry units in Ireland E.T. Hayes 1, T.P. Curran *, V.A. Dodd Department of Biosystems Engineering, University College Dublin, Earlsfort Terrace, Dublin 2, Ireland. Available online 16 June 2005.
- [5] Comparison of odour emissions from animal housing systems with low ammonia emission. 2001.N.W.M. Ogink and P.W.G. Groot Koerkamp IMAG, Livestock Production Engineering Department, PO Box 43, 6700 AA Wageningen, The Netherlands
- [6] Kvælstof, fosfor og kalium I husdyrgødning – normalt 2000. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og fiskeri. Danmarks Jordbrugsforskning. DJF rapport. November 2001. Nr. 36. Husdyrbrug. Hanne Damgaard Poulsen, Christian Friis Børsting, Hans Benny Rom og Sven G. Sommer.
- [7] Ammonia in poultry houses: A literature review. World's poultry science J. 40: 99-113. Carlile, F.S., 1984.
- [8] BREF. Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC). Reference Document on Best Available Techniques for. Intensive Rearing of Poultry and Pigs. July 2003. European Commission.
- [9] Ammoniakreduktion i burægsstald.
http://www.landbrugsinfo.dk/Byggeri/Fjerkraestalde/Sider/Ammoniakreduktion_i_buraegsstalde.aspx. Artikel nr. 002. Dato 24-02-2009. Niels Provtgård og Amparo Gómez Cortina.
- [10] Ammoniak og lugt fra bur- og skrabeægsstalde.
http://www.landbrugsinfo.dk/Byggeri/Fjerkraestalde/Sider/Ammoniak_og_lugt_fra_bur_og_skrabeaegsst.aspx.. Artikel nr. 001. Dato 24-02-2009. Niels Provtgård og Amparo Gómez Cortina.

Bilag 16: Natura2000 område "Lillebælt" (N112)

Natura 2000 området "Lillebælt" består af habitatområde "Lillebælt" (H96), fuglebeskyttelsesområde "Lillebælt" (F47) og Ramsarområde "Lillebælt" (R15). Habitat- og fuglebeskyttelsesområdet er udpeget for at beskytte en række naturtyper og arter, som udgør områdernes udpegningsgrundlag. Ramsarområder er vådområder med så mange vandfugle, at de har international betydning og skal beskyttes. De er derfor udpeget som Ramsarområder af det enkelte land.

Områdebeskrivelse

Natura 2000 området omfatter Lillebælt fra Jylland til Fyn og fra Gamborg Fjord i nord til Halk Nor i syd. Ca. 280 km² består af hav og 70 km² er land. Havområdets jyske opland udgør ca. 46.000 ha. Lillebælt er et særpræget havområde med lave og dybe områder, som mod nord indsnævres til en flodlignende rende med op til 80 meters dybde. Stærk strøm udsætter kysterne for erosion og materialet aflejres andre steder som krumodder og strandvolde.

Der er 3 større beboede øer og 7 holme. Karakteristisk for området er de mange store og små kystlaguner, der er værdifulde levesteder for bundfauna- og flora, samt betydningsfulde overvintrings- og yngleområder for fugle.

Langs kysten og på øerne er der værdifulde strandenge og overdrev, der er levesteder for sjældne fugle- og plantearter.

Vigtigste naturværdier

Hele havområdet udgøres af habitattyperne lavvandede bugter, sandbanker, rev, kystlaguner og mudder- og sandflader. Der er flere større krumoddekomplekser, der nu er sammenvoksede og dækkede af strandeng med naturlige tidevandsrender og ofte med kystlaguner bagved. De vigtigste er Halk Nor, Bankel Sø, Hejlsminde Nor, på Årø, på Bågå, Flægen og Emtekær Nor, der er væsentlige levesteder for flere sjældne fugle- og plantearter. I kystområderne er der også mange vigtige forekomster af kalkoverdrev, sure overdrev og rigkær.

Lillebælt er udpeget som levested for 10 arter af ynglefugle. Området er især vigtigt for arterne havørn, rørhøg, fjordterne, havterne og dværgterne. Fem arter af trækkende vandfugle er udpegningsgrundlag. Vigtigst er dykænderne ederfugl, bjergand, hvinand og toppet skallesluger, som dog alle er gået tilbage de senere år.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning: Den samlede kvælstofbelastning fra det sønderjyske opland og atmosfæren til Lillebælt og fjordene heri var i 2004 på ca. 5335 ton N. Heraf udgjorde landbrugets belastning ca. 2047 ton N. Den generelle eutrofiering med luftbårne kvælstofforbindelser påvirker i nogen grad strandengene. Større effekt har eutrofieringen på overdrevene og rigkærene, hvor tålegrænsen er overskredet. For rigkærene vurderes tilledning af drænvand fra de intensivt dyrkede arealer også at være en trussel. Kystlagunerne vurderes alle at være påvirkede af næringsalte med kraftig algevækst til følge. I modsætning til de nordlige og sydlige dele af Lillebælt rammes Natura 2000 området kun i mindre omfang af iltsvind på grund af mere effektiv opblanding af vandsøjlen.

Tilgroning: Mange steder opgives afgræsning af strandenge og overdrev med tilgroning til følge. Både langs den jyske og den fynske kyst er der massive tilgroningsproblemer i hovedparten af områdets strandenge og rigkær med en vegetation, der i større arealer er højere end 50 cm.

Unaturlige vandstandsforhold: Hydrologien i dele af habitat-områdets landområder er relativt upåvirket mens andre er stærkt påvirket. Mange af strandengene og rigkærene samt den nedbrudte højmosse på Brandsø er præget af grøftning eller udpumpning af vand i en sådan grad at der opstår sommerudtørring eller større skader.

Andre trusler: Strandengene invaderes generelt af Rynket Rose, der breder sig langs strandene og på strandengene. Løse hunde er et alvorligt problem flere steder, da fuglene forstyrres meget - især i yngletiden. På Årø Kalv og på småøerne, Linderum m.fl. går småbådsejlere i land i yngletiden på trods af adgangsforbud. Småbåde og surfere sejler på vandfladen ved Årø Kalv også i yngletiden. De alsidige aktiviteter på skydeterrænet ved Halk Nor medfører forstyrrelser, som må antages at påvirke ynglefuglene. Ræv ankom til Årø under isvinteren 1994/95, og forhindrer nu især Ederfugl i at yngle. På Bågå og ved Emtekær Nor er der registreret forstyrrelser af ynglefugle, som bl.a. søges løst gennem henstillingsskiltning.

Igangværende pleje og genopretning

Området er omfattet af EU-LIFE projekt vedr. kystlaguner "Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex 2005". I det sønderjyske lillebæltområde dækker projektet kystlaguner i Fuglsøområdet ved Hejsager. Området grænser op til Halk Nor. Projektet skal forbedre kystlagune-komplekserne, herunder forholdene for vadefugle og padder. Omkring Hejsager Strand er sommerhusejere på eget initiativ begyndt at bekæmpe Rynket Rose. I Føns Vang og ved Wedellsborg Hoved er der foretaget naturgenopretning efter vandmiljøplan II, som har betydet stor fremgang for ynglende og rastende vandfugle.

Udpegningsgrundlag for områderne

Habitatområde "Lillebælt" (H96):

Nr.	Art/Naturtype
1014	Skæv vindelsnegl (<i>Vertigo angustior</i>)
1016	Sump vindelsnegl (<i>Vertigo moulinsiana</i>)
1351	Marsvin (<i>Phocoena phocoena</i>)
1110	Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
1150	* Kystlaguner og strandsøer
1160	Større lavvandede bugter og vige
1170	Rev

1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde
1220	Flerårig vegetation på stenede strande
1230	Klinter eller klipper ved kysten
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
1330	Strandenge
2110	Forstrand og begyndende klitdannelser
2120	Hvide klitter og vandremiler
2130	* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
3260	Vandløb med vandplanter
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
6230	* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
7120	Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse
7220	* Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
7230	Rigkær
9110	Bøgeskove på morbund uden kristtorn
9130	Bøgeskove på muldbund
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
91D0	* Skovbevoksede tørvemoser
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

* prioriteret naturtype

Fuglebeskyttelsesområde "Lillebælt" (F47)

Arter på bilag 1, jf. artikel 4, stk. 1	Arter, jf. artikel 4, stk. 2	Ynglende i.h.t. DMU's database	Trækkende i.h.t. DMU's database	Kriterier
Sangsvane			T	F2, F4
Havørn		Y		F1
Rørhøg		Y		F1
Plettet rørvagtel		Y		F1
Engsnarre		Y		F1
Klyde		Y		F1
Brushane		Y		F3
Mosehornugle		Y		F3
Fjordterne		Y		F3
Havterne		Y		F1
Dværgterne		Y		F3
	Bjergand		T	F4
	Ederfugl		T	F4
	Hvinand		T	F4,F7
	Toppet skallesluger		T	F4

Y: Ynglende art.

T: Trækfugle, der opholder sig i området i internationalt betydende antal.

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

F1: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1 % eller mere af den nationale bestand.

F2: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og har i en del af artens livscyklus en væsentlig forekomst i området, dvs. for talrige arter (T) skal arten være regelmæssigt tilbagevendende og forekomme i internationalt betydende antal, og for mere fåtallige arter (Tn), hvor områder i Danmark er væsentlige for at bevare arten i dens geografiske sø- og landområde, skal arten forekomme med 1 % eller mere af den nationale bestand.

F3: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som f.eks. Natravn og Rødrygget Tornskade.

F4: arten er regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at den i området forekommer med 1 % eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen af fuglearten.

F5: arten er regelmæssigt tilbagevendende og har en væsentlig forekomst i områder med internationalt betydende antal vandfugle, dvs. at der i området regelmæssigt forekommer mindst 20.000 vandfugle af forskellige arter, dog undtaget måger.

F6: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til at opretholde artens udbredelsesområde i Danmark.

F7: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til artens overlevelse i kritiske perioder af dens livscyklus, f.eks. i isvintre, i fældningstiden, på trækket mod ynglestederne og lignende.

Bevaringsstatus og trusselsvurdering for naturtyper og arter på udpegningsgrundlagene

Naturtype/art	National/lokal bevaringsstatus	trusselsvurdering
1110 - Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand	Den nationale bevaringsstatus er indberettet til EU som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1140 - Mudder- og sandflader blottet ved ebbe	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	næringsstoffer og miljøfarlige stoffer
1150 - *Kystlaguner og strandsøer	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1160 - Større lavvandede bugter og vige	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1170 - Rev	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer. Fiskeri med bundslæbende redskaber og skibsfart
1210 - Enårig vegetation på stenede strandvolde	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	tilgroning
1220 - Flerårig vegetation på stenede strande	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	Tilgroning med invasive arter
1230 - Klinter eller klipper ved kysten	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
1310 - Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
1330 - Strandenge	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilførsel af næringsstoffer, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter.
2110 - Forstrand og begyndende klitdannelse	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som gunstig Bevaringsstatus i området er ukendt	(eutrofiering)
2120 - Hvide klitter og vandremiler	Status i Danmark er ikke vurderet. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste Ende af tålegrænseintervallet. Tilgroning og invasive arter.
2130 - * Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste Ende af tålegrænseintervallet. Tilgroning og invasive arter.
3140 - Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	for højt næringsstofniveau, tilførsel af næringsstoffer fra landbrug, spredt bebyggelse og andeopdræt, samt N-deposition.
3150 - Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	for højt næringsstofniveau, tilførsel af næringsstoffer fra landbrug, spredt bebyggelse og andeopdræt, samt N-deposition.
3260 - Vandløb med vandplanter	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	grødeskæring, bundoprensning, regulering med uhensigtsmæssig hydrologi, belastning med næringsstoffer
6210 - Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (*vigtige orkidélokalteter)	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion

6230 - *Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion
6410 - Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion
6430 - Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	Oplægning af materiale fra vandløbsvedligeholdelse, påvirkning af næringsstoffer og sprøjtemidler fra tilstødende arealer, samt uhensigtsmæssig hydrologi og stedvis store bevoksninger af invasive arter
7110 - *Aktive højmoser	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig.	Små delområder, sårbarhed overfor vandstands-sænkninger og -svingninger
7120 - Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse	Den nationale bevaringsstatus er ukendt I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger højeste ende af tålegrænseintervallet.
7220 - *Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste tålegrænse på hovedparten af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende landbrugsarealer, tilgroning, arealreduktion og uhensigtsmæssige vandstandsforhold.
7230 - Riggær	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste tålegrænse på hovedparten af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende landbrugsarealer, tilgroning, arealreduktion og uhensigtsmæssige vandstandsforhold
9110 - Bøgeskove på morbund uden kristtorn	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
9130 - Bøgeskove på muldbund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
9160 - Egeskove og bland-skove på mere eller mindre rig jordbund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
91D0 - *skovbevoksede tørvemoser	Bevaringsstatus i Danmark vurderes til at være ukendt (atlantiske del)/ugunstig (kontinentale del) I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig...	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. Alle arealer i området med elle- og askeskov (63 ha) har en høj-god skovtilstand.	-
Skæv vindelsnegl	Den nationale bevaringsstatus for skæv vindelsnegl er indberettet som ukendt. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
Sump vindelsnegl	I 2007 blev bevaringsstatus for sump vindelsnegl vurderet som ugunstig. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
Marsvin	Den nationale bevaringsstatus for marsvin er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	Markant nedgang i bestanden bl.a. som følge af forringet fødegrundlag, forstyrrelser, risiko for påvirkning med miljøfarlige stoffer, bifangster af marsvin i fiskenet
Sangsvane	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser, tilgroning af strandenge

Havørn	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig Bevaringsstatus i området er ukendt	
Rørhøg	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for Rørhøg, som vurderes at have stabile bestande i området	
Plettet rørvagtel	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. I 2005 lå antallet af plettet rørvagtel under den foreslåede tærskel værdi for gunstig bevaringsstatus I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	afvanding af enge og moser, forstyrrelser samt rørhøst.
Engsnarre	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Bevaringsstatus i området er ukendt	
Klyde	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. Ved NOVANA-overvågning i 2007 lå bestanden over det foreslåede faglige niveau for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Brushane	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Antallet af ynglepar har i 2007 ligget under det foreslåede faglige kriterium for gunstig bevaringsstatus for arten. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Mosehornugle	Den nationale bevaringsstatus for arten som ynglefugl er i 2003 vurderet som ugunstig. I NOVANA-overvågningen 2007 blev der ikke registreret ynglende mosehornugle i Danmark. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Fjordterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. Ved NOVANA-overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag.
Havterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig idet arten vurderes stabil eller i fremgang. Ved NOVANA overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag
Dværghterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig idet arten samlet set er i tilbagegang. Ved overvågning i 2006 lå bestanden ganske langt under det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag
Bjergand	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser
Ederfugl	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Ved overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser

	bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	
Hvinand	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser
Toppet skallesluger	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser

Bilag 17: Vilkår om beplantning

